

RAPPORT

Aanvullende notitie planMER Friese Waterplannen

Klant: Provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân

Referentie: WAT_E_BD5751_R002_F01

Versie: 01/Finale versie

Datum: 19-1-2016

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Chopinlaan 12
9722 KE Groningen
Netherlands
Water

Trade register number: 56515154

+31 88 348 53 00 **T**
info@rhdhv.com **E**
royalhaskoningdhv.com **W**

Titel document: Aanvullende notitie planMER Friese Waterplannen

Ondertitel: Aanvullende notitie planMER WHP/WBP

Referentie: WAT_E_BD5751_R002_F01

Versie: 01/Finale versie

Datum: 19-1-2016

Projectnaam: Aanvullende notitie planMER Friese Waterplannen

Projectnummer: BE3907

Auteur(s): Hans Verhoogt, Luuk Brinkman, Martijn van Houten en Femkje Sierdsma

Opgesteld door: Luuk Brinkman & Femkje Sierdsma

Gecontroleerd door: Martijn van Houten

Datum/Initialen: 21-1-2016 / MvH

Goedgekeurd door: Hans Verhoogt

Datum/Initialen: 21-1-2016 / HV

Classificatie

Click to enter "Classified"

Disclaimer

No part of these specifications/printed matter may be reproduced and/or published by print, photocopy, microfilm or by any other means, without the prior written permission of HaskoningDHV Nederland B.V.; nor may they be used, without such permission, for any purposes other than that for which they were produced. HaskoningDHV Nederland B.V. accepts no responsibility or liability for these specifications/printed matter to any party other than the persons by whom it was commissioned and as concluded under that Appointment. The quality management system of HaskoningDHV Nederland B.V. has been certified in accordance with ISO 9001, ISO 14001 and OHSAS 18001.

Inhoud

1	INLEIDING	1
2	REFERENTIESITUATIE EN DOELSTELLINGEN	2
2.1	Totstandkoming waterplannen	2
2.2	Beoordeling autonome ontwikkeling en doelbereik	4
2.3	Beschrijving knelpunten	4
2.3.1	Bestrijden verdroging in natuurgebieden	4
2.3.2	Veenweide	4
2.3.3	Niveau grondwatervoorraden	4
2.3.4	Ecologische toestand KRW oppervlaktewater	5
3	KEUZE MAATREGELEN EN ONTBREKEN ALTERNATIEVEN	6
3.1	Keuze maatregelen	6
3.2	Ontbreken van alternatieven	6
4	INTEGRALE BESCHOUWING MAATREGELEN	7
5	EFFECTEN	9
6	PASSENDE BEOORDELING	22
6.1	Proces beheerplan Natura 2000 doelrealisatie en borging	22
6.2	Beheerplannen van de Natura 2000 gebieden aan de boezem	22
6.3	Conclusies t.a.v. peilbeheer in de Natura 2000-beheerplannen	23
6.3.1	Groote Wielen	23
6.3.2	Merengebied	24
6.3.3	Alde Feanen	24

Bijlagen

Bijlage A: Factsheets deelplannen en informatie WHP3 (maatregelen uit planMER in rood gearceerd)

Bijlage B: Beoordeling doelbereik beleid uit Friese Waterplannen

Bijlage C: Overzicht maatregelen in WBP/WHP

Bijlage D: Definitieve Toetsingsadvies Commissie MER

1 INLEIDING

Ten behoeve van de besluitvorming over het 4^e Waterhuishoudingsplan en het Waterbeheerplan 2016-2021 van respectievelijk de provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân (hierna: de Friese waterplannen) is de procedure van milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen. De Commissie voor de m.e.r. (hierna: de Commissie) constateert in haar toetsingsadvies d.d. 12 november 2015 een aantal essentiële tekortkomingen in het MER (zie bijlage D). De commissie adviseert om in een aanvulling op die tekortkomingen in te gaan. De voorliggende rapportage betreft een aanvulling en behoort bij het planMER Friese Waterplannen, referentienummer P&S_BD5751-101_R002_902806_20150612, d.d. 24 juni 2015. Deze aanvulling beoogt om, door in te gaan op de door de Commissie geconstateerde tekortkomingen, voldoende relevante milieu-informatie voor de besluitvorming over de Friese Waterplannen te leveren.

De Commissie heeft in haar advies de volgende punten als essentiële tekortkoming aangeduid:

1. de beschrijving van de referentiesituatie en doelstellingen is onvoldoende helder, waardoor onduidelijk is ten opzichte van welke situatie de milieueffecten in het MER zijn bepaald en in hoeverre gestelde doelen bereikt kunnen worden;
2. de motivering voor de gekozen maatregelen en de samenhang daartussen blijkt niet duidelijk uit het MER. Verder zijn niet alle maatregelen uit de waterplannen beoordeeld op hun milieueffecten, zodat een totaalbeeld hiervan ontbreekt;
3. de beoordelingsmethodieken en -criteria voor oppervlaktewater zijn niet inzichtelijk gemaakt, zodat de effecten daarvan niet navolgbaar zijn;
4. uit de Passende beoordeling blijkt dat significant nadelige effecten op Natura 2000-gebieden niet uit te sluiten zijn. Hoewel mitigerende maatregelen zijn beschreven is onvoldoende aannemelijk gemaakt dat deze effectief en realistisch zijn.

In deze Aanvulling is met deze punten als volgt omgegaan:

Ad 1:

In hoofdstuk 2 van deze aanvulling wordt een referentiesituatie beschreven en wordt aangegeven in hoeverre de geldende doelstellingen met de plannen gerealiseerd zijn/worden m.b.t. de KRW, waterveiligheids-/NBW-doelstellingen en natuurdoelstellingen.

Ad 2:

In hoofdstuk 3 wordt de in beschouwing genomen set van maatregelen onderbouwd en wordt het ontbreken van alternatieven gemotiveerd.

In hoofdstuk 4 wordt vervolgens de samenhang van de milieurelevante maatregelen beschreven die in de waterplannen zijn opgenomen;

Ad 3:

In hoofdstuk 5 worden de beoordelingsmethodieken en criteria voor oppervlaktewater inzichtelijk gemaakt.

Ad 4:

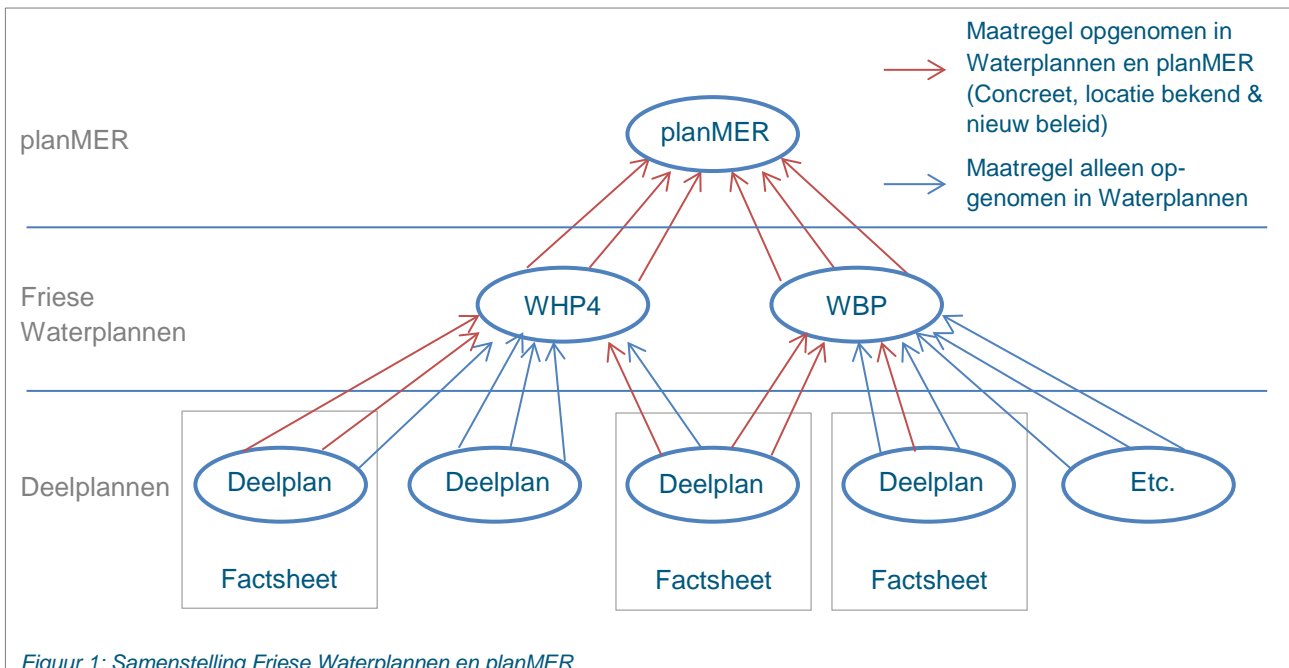
Tenslotte wordt in hoofdstuk 6 aannemelijk gemaakt dat de mitigerende maatregelen effectief en uitvoerbaar zijn en dat significant nadelige effecten als gevolg van de waterplannen daarom zijn uit te sluiten in de Natura 2000-gebieden.

2 REFERENTIESITUATIE EN DOELSTELLINGEN

De Commissie adviseert in een aanvulling op het MER een duidelijke referentiesituatie te beschrijven en aan te geven in hoeverre de geldende doelstellingen met de plannen gerealiseerd zijn/worden (o.a. NBW-toetsing, KRW-doelen, veiligheidsnormen).

2.1 Totstandkoming waterplannen

De Friese Waterplannen zijn opgebouwd uit een groot aantal deelplannen. Voor de deelplannen waarin maatregelen of strategieën zijn omschreven die in het planMER terecht zijn gekomen worden factsheets opgesteld, zoals weergegeven in Figuur 1. Daarmee wordt tegemoetgekomen aan de volgende opmerkingen van de commissie MER: “de beschrijving van de referentiesituatie en doelstellingen is onvoldoende helder, waardoor onduidelijk is ten opzichte van welke situatie de milieueffecten in het MER zijn bepaald en in hoeverre gestelde doelen bereikt kunnen worden” en “niet alle maatregelen uit de waterplannen zijn beoordeeld op hun milieueffecten, zodat een totaalbeeld hiervan ontbreekt”. Niet in alle deelplannen staan concrete maatregelen die één op één overgenomen zijn in de Friese Waterplannen. Een aantal deelplannen is enkel op hoofdlijnen richtinggevend aan het beleid dat opgesteld wordt of aan afspraken die gemaakt worden. In deze deelplannen worden geen afwegingen gemaakt tussen verschillende maatregelen of strategieën, en het is dus ook niet interessant om van deze deelplannen factsheets op te stellen.

De deelplannen waaruit de Friese Waterplannen zijn opgebouwd zijn weergegeven in Tabel 1. Naast de genoemde plannen zijn er nog onderliggende beleidsnota's en rapportages die doorwerken op de Waterplannen. Deze zijn echter ook benoemd in de verschillende deelplannen.

Tabel 1: Deelplannen die het WBP en WHP vormen.

Deelplannen Friese Waterplannen	
Veiligheidsplan II	Gebiedsdossiers en de bijbehorende uitvoeringsprogramma's drinkwaterwinningen
Veenweide visie en Bestuursnota Veenweide	Natura 2000 beheerplannen
Agenda Toekomstbestendig Waterbeheer	Landbouwagonderwerpen 2014 – 2020
Differentiatie Regionale keringen	Nota natuer en lanlik gebiet
Beleidsplan Lokale kaden	Bestuursakkoord Water
KRW Beslisnota en factsheets	Streekplan
KRW in Fryslân 2016-2021 / KRW-factsheets	Provinciaal Verkeer- en Vervoerplan (2009, herzien in 2011)
Integraal Zuiveringsplan	Afstemmingsnota Schoon en gezond water Noord-Nederland 2016-2021
Derde Waterhuishoudingsplan (WHP3)	Grutsk op'e Romte
Fries Bestuursakkoord Waterketen	Herstelplan Oevers en Kaden
Convenant 'Schoon zwemwater Fryslân'	GGOR in Fryslân
	Alle Deltaprogramma's

In onderstaande tabel zijn de maatregelen die getoetst worden in het planMER opgenomen met het deelplan waaruit ze voorkomen. Dit zijn de deelplannen waarvoor een factsheet opgesteld is. Uitzondering hierop is het WHP 3, waarvoor enkel over het 'Versterken regionale keringen/boezemkaden' (maatregel W1) achtergrondinformatie is gegeven. In het totaal zijn 7 factsheets opgesteld, deze en de informatie over WHP3 zijn te vinden in Bijlage A.

Tabel 2: maatregelen in planMER en deelplan waaruit deze voortkomen

Maatregel	Deelplan
W1 Versterken regionale keringen/ boezemkaden	WHP3
V1 Bufferen in de deelsystemen tot 5% inundatie	Veiligheidsplan II
V2 Uitbreiding van de boezem met 600 ha in de vorm van open water	Veiligheidsplan II
V3 Aanleg van 1.500 ha waterberging in natuurgebieden	Veiligheidsplan II
V4 Verdrogingsbestrijding 1.500 ha	Nota Natuer en lanlik gebiet
V5 Samenvoegen van peilvakken	Agenda TBW / WBP
V6 Actualisatie peilbesluit en operationeel peilbeheer (inclusief. anticiperend peilbeheer) in de boezem	Veiligheidsplan II
V7 Hanteren drooglegging van 90 cm in veengronden en klei-op-veengronden	Veenweide visie & Bestuursnota Veenweide
V8 Toepassen van hogere zomerpeilen in het veenweidegebied waar de dikte van de veenlaag dikker is dan 80 cm	Veenweide visie & Bestuursnota Veenweide
V9 Vasthouden van water in vrij-afstromend gebied	Deltaprogramma Zoetwater ¹ & Agenda TBW
S1 KRW-maatregelen	KRW Beslisnota & Notitie KRW in Fryslân

¹ Van het Deltaprogramma Zoetwater is geen factsheet opgesteld aangezien het nationaal beleid betreft zonder afweging tot de specifieke situatie in Fryslân.

2.2 Beoordeling autonome ontwikkeling en doelbereik

De autonome ontwikkeling wordt gezien als het doorzetten van het bestaande beleid uit de eerdere waterplannen (2009-2015). Om de autonome ontwikkeling en het doelbereik van de maatregelen te bepalen zijn de volgende stappen genomen:

1. Bepalen in welke mate het nieuwe beleid voor de periode 2016-2021 verschilt van het bestaande beleid uit de periode 2010-2015;
2. Bepalen doelbereik van bestaand beleid aan de hand van de evaluatierapporten IWSR, KRW-factsheets en Tussenbalans;
3. Bepalen of de bemeerde maatregelen het verwachte doelbereik per beleidsdoel positief of negatief beïnvloeden;
4. Op basis van bovenstaande 3 punten het verwachte doelbereik voor 2021 en 2027 bepalen per beleidsdoel.

Bij stap 4, het bepalen van het verwachte doelbereik, onderscheiden we de volgende categorieën:

- we zijn er bijna/we zijn op de goede weg, de voortzetting huidig beleid is toereikend;
- we halen de realisatie van de doelen net niet/net wel, extra inspanning is vereist;
- realisatie doelen is nog ver weg of niet haalbaar binnen de planhorizon 2021, aanzienlijke aanvullende maatregelen zijn nodig.

In Bijlage B is een tabel opgenomen waarin bovenstaande stappen inzichtelijk worden gemaakt. Voor de meeste beleidsdoelstellingen geldt dat we op de goede weg zijn. Voor een aantal anderen geldt dat er geen goede beoordeling gegeven kan worden omdat meetbare indicatoren ontbreken. Tenslotte geldt voor enkele beleidsdoelstellingen dat er nog extra inspanningen of maatregelen nodig zijn om ze te halen. In deze gevallen is dit veelal reeds bekend bij het Wetterskip en de provincie, maar moeten de extra inspanningen of maatregelen nog vormgegeven worden. De beleidsdoelstellingen waarvoor nog extra maatregelen of inspanningen nodig zijn worden hieronder kort benoemd.

2.3 Beschrijving knelpunten

2.3.1 Bestrijden verdroging in natuurgebieden

Antiverdrogingsmaatregelen voor de TOP-lijst van verdroogde natuurgebieden zijn opgenomen in de Watergebiedsplannen en worden de komende 10 tot 15 jaar uitgevoerd (WBP). De provincie wil op de lange termijn verdroging tegen gaan in 9.500 ha natuurgebied (de TOP-lijst). Voor 2.500 ha zijn al maatregelen genomen. Door Rijksbezuinigingen moet de provincie de ambities ten aanzien van verdrogingsbestrijding inperken tot 1.500 ha, waarbij Natura 2000 gebieden voorrang hebben. Om op de lange termijn de doelstelling van 9.500 ha te halen zal de Provincie echter nog extra maatregelen moeten nemen.

2.3.2 Veenweide

Uit de Veenweidevisie en de Bestuursnota veenweide is een aantal 'geen spijt' maatregelen voortgekomen die in het nieuwe beleid geland zijn. Deze deelplannen geven ook aan dat maatwerk en ontwikkeling van beleid in overleg met de omgeving ook van belang zijn om de doelen te halen. Dit wordt in de komende planperiode vormgegeven en hiertoe is dus 'extra inspanning' nodig.

2.3.3 Niveau grondwatervoorraden

De IWSR en de Tussenbalans geven aan dat de balans tussen vraag en aanbod van de huidige winningen niet duurzaam is. Ook op de Waddeneilanden is het drinkwateraanbod niet betrouwbaar qua leveringszekerheid. En tenslotte heeft het winnen van drinkwater mogelijk nadelige effecten op Natura

2000 gebieden (met name Nationaal Park Drents-Friese Wold). De Friese Waterplannen geven aan dat grondwater de belangrijkste bron voor drinkwaterwinning blijft. Dit is echter geen nieuw beleid en in de Friese Waterplannen zijn geen expliciete maatregelen met betrekking tot drinkwaterwinning beschreven die bemerkt moesten worden. Daarom zijn deze niet in beschouwing genomen binnen het planMER. Wel wordt in het WHP4 benoemd dat de Provincie en het Wetterskip samen met Vitens nog een onderzoek uitvoeren naar de beste locaties voor drinkwaterwinning. Daarnaast zijn in de uitvoeringsprogramma's drinkwaterwinning maatregelen benoemd om duurzame grondwaterwinning mogelijk te maken. Duidelijk is dat de Provincie, in samenspraak met Vitens en het Wetterskip in ieder geval 'extra inspanning' moeten leveren om hun doelstelling te halen.

Onderstaande tekst uit communicatie aan de Provinciale Staten van Fryslân (d.d. 3 juli 2013) geeft een duidelijk beeld van de besluitvorming met betrekking tot drinkwaterwinning dat doorlopen is tussen WHP3 en WHP4.

"Bij de behandeling van het ontwerp-Waterhuishoudingsplan (WHP3) in PS in 2008 is een motie ingediend waarin het college van GS gevraagd werd een 50% reductie van de afhankelijkheid van grondwater als drinkwater te realiseren en de mogelijkheden van oppervlaktewater als bron voor drinkwater te verkennen. Gedeputeerde Schokker heeft aangegeven deze motie over te nemen, in de vorm van een 'streven naar'. In de gewenste resultaten voor drinkwater in het WHP3 is naar aanleiding hiervan opgenomen dat er in 2020 duidelijkheid moet zijn over de duurzame toepassing van oppervlaktewater en de te behalen vermindering van het aandeel zoet grondwater als bron voor drinkwater.

Om helderheid over de mogelijkheden van alternatieven te krijgen heeft de Provincie in maart 2011 besloten voor dit onderdeel van WHP3 te komen met een nadere uitwerking. Voor deze uitwerking is een notitie opgesteld (Drinkwater in Fryslân, 2013) om een de keuze voor de bronnen voor de drinkwatervoorziening nader te kunnen onderbouwen. In die ambtelijke notitie, die ter kennisneming aan PS werd aangeboden, wordt aandacht besteed aan hoe in de huidige situatie in drinkwater wordt voorzien, welke effecten dit heeft en hoe deze effecten beoordeeld kunnen worden. Daarnaast wordt ingegaan op de mogelijkheden en consequenties van de inzet van oppervlaktewater als bron. (...)

Op basis van deze informatie komen wij tot de conclusie dat vanuit het grondwaterbeheer geen aanleiding is om een reductie van het gebruik van grondwater voor de drinkwatervoorziening na te streven. Een omschakeling op deze schaal naar oppervlaktewater vraagt bovendien om zeer grote investeringen en maakt de drinkwatervoorziening kwetsbaarder"

2.3.4 Ecologische toestand KRW oppervlaktewater

De doelstelling voor de KRW oppervlaktewateren luid: 'het Friese oppervlaktewater voldoet uiterlijk in 2027 aan de eisen voor ecologie'. De KRW Beslisnota geeft aan dat in 2021 nog lang niet alle waterlichamen voldoen aan de goede ecologische toestand. De doelen worden in 2021 geëvalueerd. Er zal dan worden bepaald welke doelen in 2027 alsnog gehaald kunnen worden en welke doelen eventueel (onderbouwd) moeten worden aangepast. Om de doelstelling in de huidige planperiode te halen zullen dus 'extra maatregelen' nodig zijn. Er wordt echter bewust voor gekozen om dit doel gefaseerd na te streven. Wel is het aannemelijk dat ook na 2021 er nog 'extra maatregelen' benodigd zijn om het gestelde doel te halen.

3 KEUZE MAATREGELEN EN ONTBREKEN ALTERNATIEVEN

3.1 Keuze maatregelen

Naast het opstellen van de factsheets wordt invulling gegeven aan de volgende opmerking van de commissie MER: *“De motivering voor de gekozen maatregelen (...) blijkt niet duidelijk uit het MER”*. Per maatregel uit de Waterplannen is aangegeven of deze in het planMER is opgenomen, en zo nee, waarom niet. De zeef waar de maatregelen door gehaald zijn is als volgt:

1. De maatregel is concreet;
2. De maatregel heeft een milieueffect dat bemerkt moet worden (C- en D-lijst van het Besluit m.e.r.);
3. De maatregel heeft een locatie;
4. De maatregel is nieuw beleid.

In Bijlage C is een volledig overzicht opgenomen van alle maatregelen die in de Friese Waterplannen beschreven worden.

3.2 Ontbreken van alternatieven

De Commissie adviseert in een aanvulling op het MER de keuze voor de in beschouwing genomen set van maatregelen te onderbouwen en het ontbreken van alternatieven nader te motiveren. Zoals te zien is in de factsheets (bijlage A) zijn bij het opstellen van de deelplannen en het maken van de keuzes van de maatregelen verschillende scenario's, maatregelpakketten en strategieën in de deelplannen ontwikkeld. Aan de hand van inhoudelijke en financiële afwegingen en de resultaten van doorlopen gebiedsprocessen is vervolgens gekozen voor een bepaalde strategie, scenario of maatregelpakket. Deze beleidskeuzes en bijbehorende maatregelen zijn daarna opgenomen in de Friese Waterplannen. De maatregelen uit de Friese Waterplannen zijn vervolgens door een “zeef” gegaan om te bepalen welke maatregelen bemerkt moesten worden (zie 3.1). De belangrijkste reden waarom er in dit planMER met één alternatief wordt gewerkt en er geen aanvullende alternatieven zijn ontwikkeld is dat deze afwegingen reeds in de deelplannen gemaakt zijn. In de factsheets is aangegeven welke afwegingen per bemerde maatregel gemaakt is.

4 INTEGRALE BESCHOUWING MAATREGELEN

De commissie MER stelt dat “uit het MER zou moeten blijken hoe de samenhang tussen de voorgestelde maatregelen is en wat de integrale effecten zijn als alle maatregelen uitgevoerd worden. Juist bij de vaststelling van het integrale pakket maatregelen, is de samenhang tussen de te nemen maatregelen van belang, onder andere omdat de maatregelen onderling kunnen interfereren”.

Onderstaande tabel (Tabel 3) geeft aan op welke locaties in het watersysteem van Fryslân de bemeerde maatregelen worden getroffen. Voor de maatregelen die in dezelfde cel terug komen is bepaald of zij elkaar versterken, tegenwerken of geen effect hebben op elkaar. Alleen de situaties waarbij de maatregelen elkaar versterken of tegenwerken zijn beschreven.

Tabel 3: Overzicht samenhang bemeerde maatregelen

		landbouw	Natuur
Zand	W1, V2, V6, S1	V9, S1	V3, V4, V9, S1
Klei	W1, V2, V6, S1	V1, V5, S1	V4, V3, S1
Veen	W1, V2, V6, S1	V1, V5, V7, V8, S1	V3, V4, S1

W1	Versterken regionale keringen/ boezemkaden
V1	Bufferen in de deelsystemen tot 5% inundatie
V2	Uitbreiding van de boezem met 600 hectare in de vorm van open water
V3	1500 hectare waterberging in bestaande natuurgebieden
V4	Verdrogingsbestrijding 1.500 hectare
V5	Samenvoegen van bemalingsgebieden / peilvakken
V6	Actualisatie peilbesluit inclusief anticiperend peilbeheer in de boezem
V7	Hanteren drooglegging van 90 cm in veengronden en klei-op-veengronden
V8	Toepassen van hogere zomerpeilen in het veenweidegebied waar de dikte van de veenlaag dikker is dan 80 cm
V9	Vasthouden van water in vrij afstromend gebied
S1	KRW-maatregelen

In het systeem **boezem (alle grondsoorten)** worden de maatregelen uitbreiding van de boezem (V2), actualisatie peilbeheer inclusief anticiperend peilbeheer (V6) en KRW maatregelen getroffen (S1). Deze maatregelen versterken elkaar op het aspect oppervlaktewater door het vergroten van de afvoer- en bergingscapaciteit van de boezem. In het planMER zijn de maatregel V2 en maatregel S1 afzonderlijk negatief beoordeeld op het beoordelingscriterium ‘landschappelijke en historische waarden’. Voor beide maatregelen geldt dat nog niet bekend is waar de ingrepen precies plaats gaan vinden en dat het beoordeelde effect een ‘worst case’ scenario is. Deze maatregelen versterken elkaar niet op dit effect. In de praktijk worden deze maatregelen reeds gecombineerd uitgevoerd. Door mogelijke synergie tussen het uitbreiden van de boezem en KRW maatregelen te identificeren, kan de impact op landschappelijke en historische waarden juist verminderd worden.

In het deelsysteem **landbouw (zand)** worden KRW-maatregelen getroffen (S1) en ingezet op het vasthouden van water (V9). De maatregelen V9 en S1 zijn op het gebied van oppervlaktewater en natuur beiden positief beoordeeld. Op het gebied van oppervlaktewater gaat het bij maatregel V9 om kwantiteit

en bij S1 om kwaliteit. Dit kan echter wel met elkaar samenhangen (denk bijvoorbeeld aan een toename van kwel in de beekdalen waardoor de waterkwaliteit verbetert).

In het deelsysteem **landbouw (klei)** worden maatregelen voorzien waarbij buffering in de deelsystemen plaatsvindt (V1), peilvakken worden samengevoegd (V5) en KRW maatregelen worden getroffen (S1). V1 vindt vooral plaats tijdens extreme neerslag, terwijl V5 over de gemiddelde omstandigheden gaat. Dit versterkt elkaar niet. S1 leidt tot meer berging waardoor V1 mogelijk minder in hoeft te worden gezet. Het effect van de maatregelen op oppervlaktewater is daarmee neutraal. Maatregel V1 en V5 hebben negatieve gevolgen op 'soorten Flora- en Faunawet en overige natuur'. Deze maatregelen vinden echter plaats op andere locaties en binnen andere tijdspannes en zullen elkaar dus niet beïnvloeden. Maatregel S1 heeft daarnaast een positief effect op 'soorten Flora- en Faunawet en overige natuur'. In het deelgebied landbouw is natuur echter geen factor die een groot effect heeft.

In het deelsysteem **landbouw (veen)** komen de maatregelen bufferen in deelsysteem (V1), samenvoegen peilvakken (V5), verminderen drooglegging (V7), hoger zomerpeil (V8) en KRW maatregelen (S1) samen. De maatregelen V5, V7 en V8 hebben een negatief effect op elkaar, ten aanzien van het aspect oppervlaktewater. Door de verminderde drooglegging is er minder berging beschikbaar en zal het 5% laagste maaiveldcriterium eerder worden bereikt. Door het treffen van KRW-maatregelen (S1) wordt juist weer berging gecreëerd, wat dan weer een positief effect heeft. Maatregelen uit het KRW pakket kunnen wateroverlast tegengaan, bijvoorbeeld door de aanleg van natuurvriendelijke oevers. Daarbij is het wel van belang dat dit aspect meegenomen wordt in de uitvoering van de KRW maatregelen, bijvoorbeeld door de natuurvriendelijke oevers zo aan te leggen dat een groter doorstroomprofiel ontstaat. In de balans wordt de impact van de maatregelen op oppervlaktewater in dit deelsysteem dus als neutraal beoordeeld.

De maatregelen hebben samen tevens effect hebben op het beoordelingscriterium 'landbouw, gebruikswaarde opbrengst'. In het planMER zijn maatregel V5 en S1 negatief beoordeeld t.a.v. dit criterium. Maatregelen V8 en V9 kunnen weliswaar tot hogere waterstanden leiden, maar de beoogde peilen hebben geen negatieve effecten op landbouwopbrengst. Bij die landbouwpercelen waarbij de gecombineerde maatregelen tot onacceptabele effecten leiden kunnen met drainage de effecten worden gemitigeerd. Door in de praktijk een integrale benadering toe te passen op dit deelsysteem en door maatregelen te combineren kan daarnaast winst behaald worden op het ruimtegebruik en de kosten van de maatregelen.

In het systeem **natuur (alle gronden)** komen logischerwijs maatregelen samen (V3, V4 en S1) die positief scoren op de verschillende criteria van natuur en hier elkaar versterken. Ook scoren deze maatregelen negatief op het criterium landbouw, maar dit is slechts zeer beperkt of niet aanwezig in natuurgebieden. Alle drie de maatregelen scoren negatief op archeologische waarden aangezien voor alle maatregelen mogelijk afgravingen plaatsvinden. Deze afgravingen vinden plaats op afzonderlijke locaties en beïnvloeden elkaar dus niet.

Concluderend vinden dus alleen bij landbouwgronden op veengebied maatregelen plaats die elkaar mogelijk negatief beïnvloeden. Bij de uitvoering moet hier rekening mee gehouden worden.

5 EFFECTEN

De Commissie adviseert in een aanvulling op het MER *de beoordelingsmethodieken en criteria voor oppervlaktewater inzichtelijk te maken*. De beoordelingsmethodiek voor het oppervlaktewater is inzichtelijk gemaakt aan de hand van figuren en aanvullende tekst. In de figuren wordt aangegeven waar de in dit planMER beschouwde maatregelen betrekking op hebben (boezem of deelsysteem). Voor een volledig beeld is aan dit hoofdstuk ook de beschrijving van de effecten van zowel grondwater als oppervlaktewater toegevoegd.

Grondwater

De effecten van de maatregelen op het grondwater zijn onderzocht aan de hand van veranderingen van het grondwaterpeil. Een daling of stijging van het grondwaterpeil is niet op voorhand positief of negatief; het effect hangt af van de omgeving en het landgebruik. De verandering van de grondwaterstanden werkt door in de thema's/aspecten natuur, archeologie, bodemstructuur en landbouw. Een verhoging van de grondwaterstand in de omgeving van droogte gevoelige natuur zal een positief effect hebben, terwijl verhoging van de grondwaterstand in landbouwgebieden juist tot natschade kan leiden.

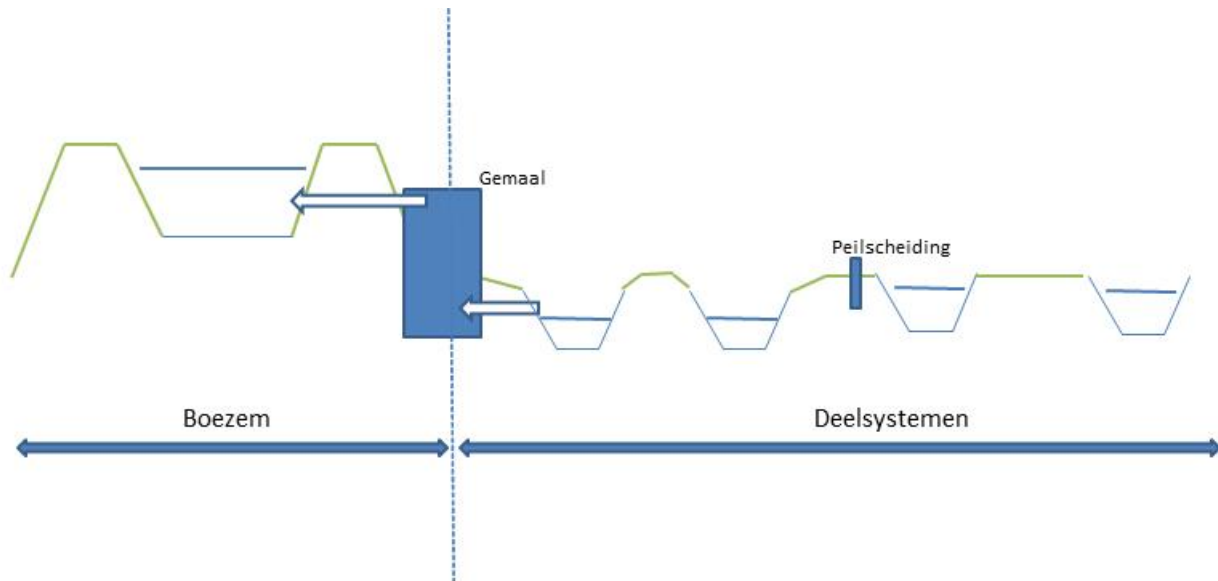
Onder het aspect 'grondwater' worden daarom de gevolgen van de maatregel op het grondwaterpeil beschreven (hoger of lager). Of deze grondwaterstandwijziging positieve of negatieve effecten heeft, wordt beoordeeld bij de aspecten natuur, archeologie, bodemstructuur en landbouw.

Dit geldt eveneens voor de samenstelling van het grondwater / de grondwaterkwaliteit. De verandering van de grondwaterkwaliteit wordt beschreven onder het aspect 'grondwater'. Of deze kwaliteitswijziging positieve of negatieve effecten heeft wordt beoordeeld bij de thema's/aspecten natuur, bodemstructuur en landbouw.

Oppervlaktewater

Bij het oppervlaktewatersysteem in Fryslân wordt onderscheid gemaakt in de boezem en deelsystemen. De deelsystemen wateren, via een gemaal of vrije afwatering, af op de boezem die vervolgens het water weer richting IJsselmeer, Lauwersmeer en Waddenzee afvoert. In droge tijden heeft het watersysteem een aanvoerfunctie om er voor te zorgen dat voldoende water beschikbaar is in de polders voor de teelt van gewassen.

Voor de effectbeoordeling is dit onderscheid tussen het boezemsysteem en de deelsystemen gehanteerd. De effecten van de maatregelen op het oppervlaktewatersysteem worden kwalitatief onderzocht aan de hand van verandering in de afvoer- en aanvoercapaciteit en de beschikbare waterberging in het watersysteem.

Op het boezemsysteem zijn veiligheidsnormen van toepassing, die zijn getoetst in het Veiligheidsplan II. In dit Veiligheidsplan II zijn vervolgens (kosten)effectieve maatregelen voorgesteld. De effecten van deze maatregelen in deze MER worden getoetst. Voor deze maatregelen zal altijd gelden dat deze een positief effect hebben op de boezem, daarvoor worden voor deze maatregelen alleen de effecten op de deelsystemen beoordeeld.

Op de deelsystemen zijn de afspraken zoals die zijn vastgelegd in het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) van toepassing en opgenomen in het Veiligheidsplan II. In het Nationaal Bestuursakkoord is afgesproken dat een bepaald percentage van het (laagste) maaiveld van een peilgebied onder water mag staan bij een (extreme) neerslagsituatie die zich met een bepaalde herhalingstijd voordoet. Wetterskip Fryslân hanteert de norm dat voor grasland 5% van het maaiveld mag inunderen bij een neerslagsituatie die 1/10 jaar voorkomt. Het effect van de maatregelen op deze normen wordt kwalitatief getoetst.

Scoringsmethodiek oppervlaktewater

Score	Betekenis
++	Sterke verbetering van de afvoer-, aanvoercapaciteit of beschikbare berging
+	Verbetering van de afvoer-, aanvoercapaciteit of beschikbare berging
0	Oppervlaktewatersysteem blijft onveranderd / voldoet aan de norm
-	Verslechtering van de afvoer-, aanvoercapaciteit of beschikbare berging / voldoet niet meer aan de norm
--	Sterke verslechtering van de afvoer-, aanvoercapaciteit of beschikbare berging / voldoet niet meer aan de norm

Het aspect oppervlaktewaterkwaliteit wordt beoordeeld bij de verschillende functies. Effecten als gevolg van de inspoeling van de nutriënten in de bodem, worden besproken onder het aspect bodem.

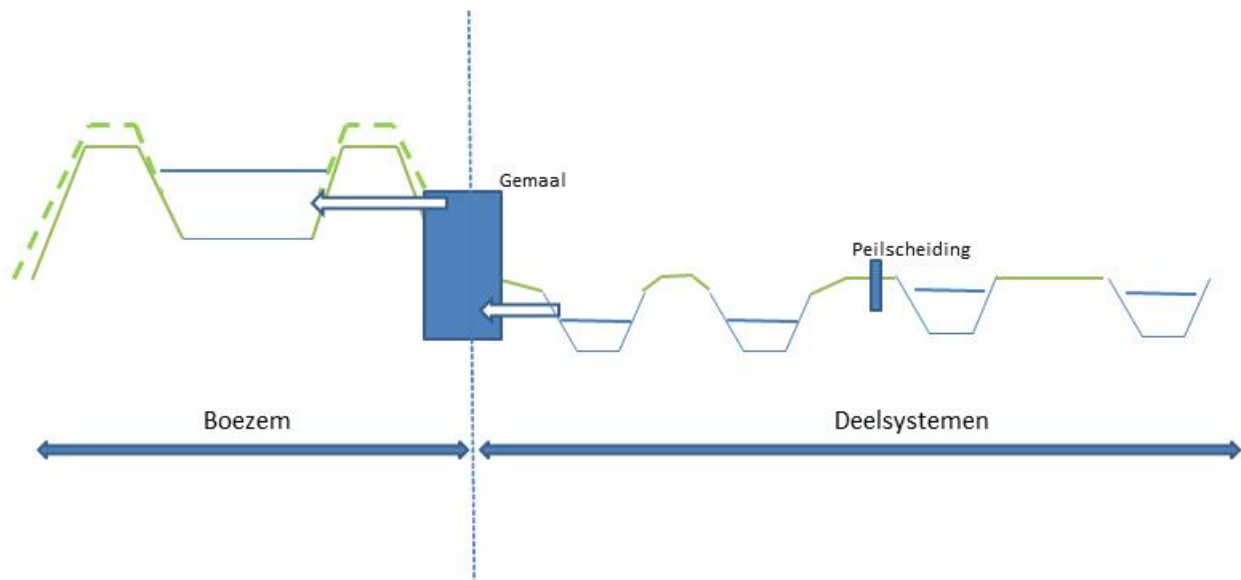
De beoordeling van de maatregelen binnen het aspect water is in onderstaand schema overzichtelijk samengevat.

	Kwantiteit	Kwaliteit
Grondwater	<p>De wijziging van het grondwaterpeil (hoger, lager) wordt beschreven onder het thema water.</p> <p>Of de grondwaterpeilwijziging positieve of negatieve effecten heeft wordt <u>beoordeeld</u> binnen de aspecten natuur, archeologie, bodem (bodemstructuur) en landbouw.</p>	<p>De wijziging van de grondwaterkwaliteit/ de nutriëntenhuishouding wordt beschreven onder het thema water.</p> <p>Of de grondwaterkwaliteitswijziging positieve of negatieve effecten heeft wordt <u>beoordeeld</u> onder de aspecten natuur, bodem (bodemstructuur) en landbouw.</p>
Oppervlaktewater	<p>Effect op oppervlaktewaterkwantiteit wordt <u>beoordeeld</u> onder het thema water. Beoordeling vindt plaats op basis van de afvoer- en aanvoercapaciteit én beschikbare hoeveelheid berging in het watersysteem.</p>	<p>De wijziging van oppervlaktewaterkwaliteit / de nutriëntenhuishouding wordt beschreven onder het thema water, maar niet als dusdanig beoordeeld.</p> <p>Gevolgen als gevolg van de inspoeling van nutriënten worden beoordeeld onder het aspecten bodemstructuur.</p>

Effectbeschrijving en beoordeling

Versterken regionale keringen/ boezemkaden (W1)

W1 Versterken regionale keringen/boezemkaden

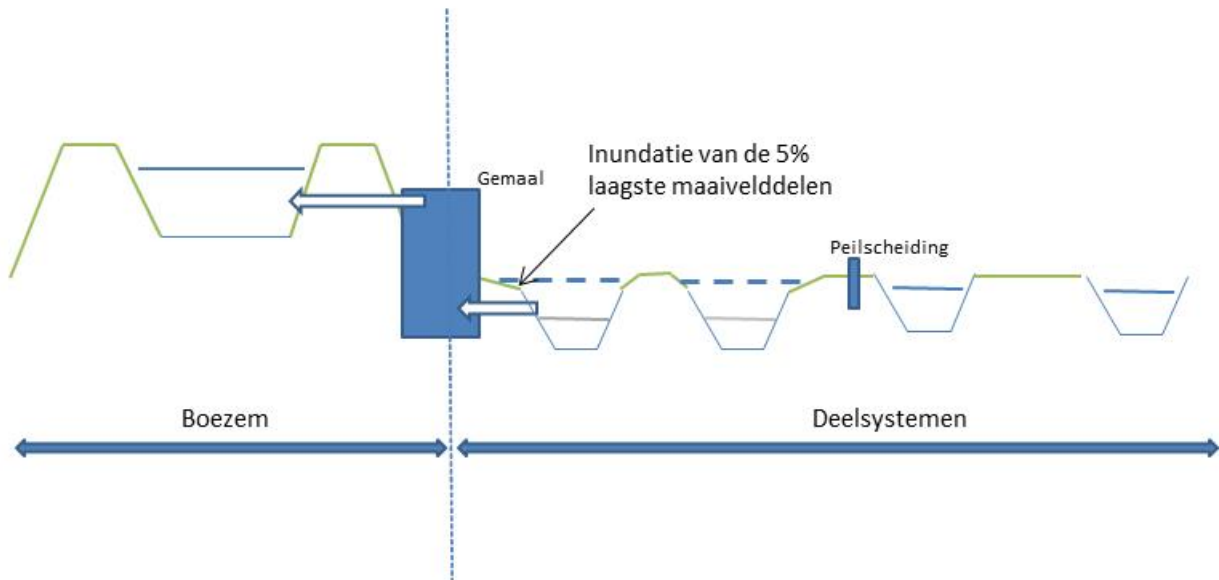
Grondwater/oppervlaktewater

Het ophogen van keringen heeft geen effect op de bestaande geohydrologie en waterhuishouding. De maatregel betreft veelal grondwerk op het grondlichaam zelf of het vervangen van beschoeiingen. Indien een kering wordt verbreed ten koste van een watergang, wordt gezorgd voor het handhaven van de huidige ont- en afwatering.

De maatregel 'versterken regionale keringen boezemkaden' wordt neutraal beoordeeld ten aanzien van oppervlaktewater (0).

Buffering in de deelsystemen tot 5% inundatie (V1)

V1 Buffering in de deelsystemen tot 5% inundatie

Grondwater

Buffering in de deelsystemen wordt ingezet tijdens natte perioden die vooral in de herfst en winter voorkomen. De grondwaterstanden zijn dan over het algemeen hoog. Buffering leidt mogelijk tot tijdelijk en lokaal iets hogere grondwaterstanden. De duur en frequentie waarmee de buffering in de deelsystemen wordt ingezet leidt naar verwachting niet tot een verandering van het gemiddelde grondwaterpeil jaarrond en het grondwaterpeil tijdens het groeiseizoen. Hiermee is ook geen verandering van de grondwaterkwaliteit te verwachten.

Oppervlaktewater

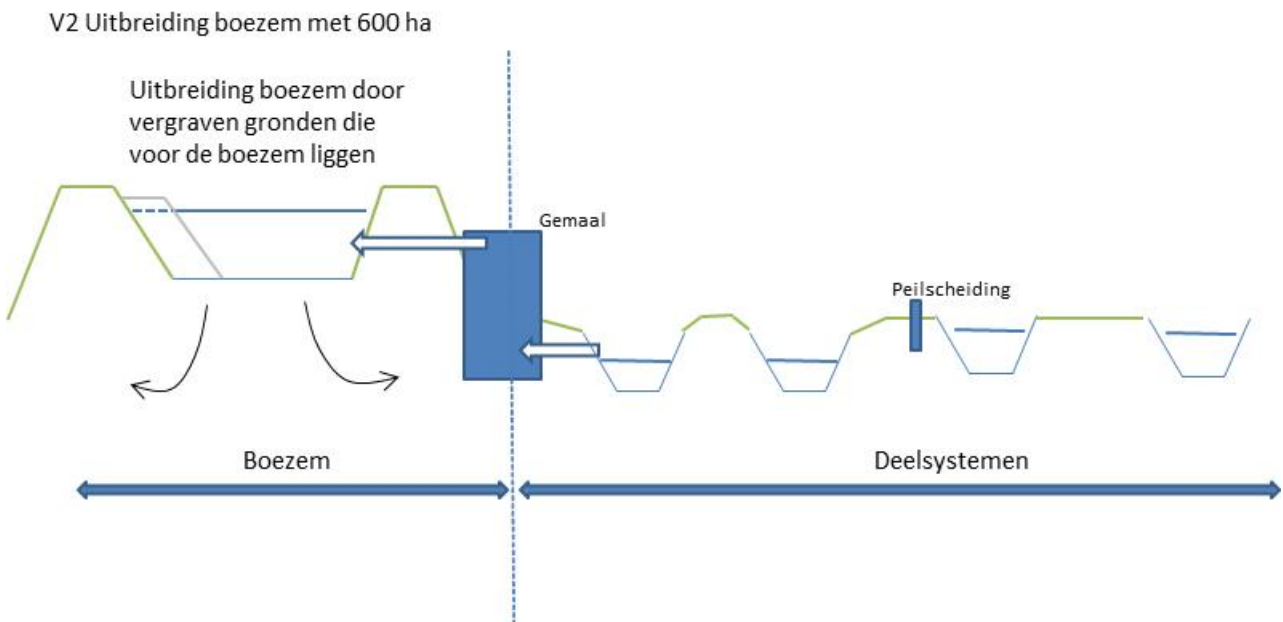
Bufferen in de deelsystemen door middel van een tijdelijke maalstop leidt tot stijging van het oppervlaktewaterpeil binnen de polders en wordt ingezet bij extreme hoogwatersituaties. Hierbij wordt echter niet verder gegaan dan een inundatie van 5% van het maaiveldoppervlak (veelal de laagste delen langs de slootranden) van een peilgebied, waarna de gemalen weer aan worden gezet. Dit betekent dat nog steeds ruimschoots aan de NBW normen voor grasland volgens de regionale wateroverlast wordt voldaan. Bij een maalstop die bij extreme situaties voorkomt, zal maximaal ditzelfde oppervlak inunderen. De maatregel betekent dus dat de inundatiefrequentie van 5% laagst gelegen delen toeneemt. De gebruikers van die gronden zullen dit ervaren als een verslechtering omdat tot nu toe tijdens hoog water situaties, minder dan 5% inundeert.

Inundatie van de laagste delen landbouwgrond kan mogelijk leiden tot het uitspoelen van nutriënten en bestrijdingsmiddelen. Deze delen kunnen in de huidige situatie ook al inunderen bij laagfrequent voorkomen, de maalstop leidt daarmee niet tot een extra uitspoeling en wijziging van de waterkwaliteit.

De maatregel 'het bufferen in de deelsystemen' wordt neutraal beoordeeld ten aanzien van oppervlaktewater (0) omdat nog steeds aan de normen wordt voldaan.

Uitbreiding van de boezem met 600 ha in de vorm van open water (V2)

Grondwater

Het vergroten van de boezem leidt tot een verandering van de grondwaterstanden. De verandering treedt op doordat het open water een hoger peil (boezempeil) heeft dan het polderpeil in de directe omgeving van de boezemuitbreiding.

Dit leidt zeer waarschijnlijk in het aanliggende landbouwgebied in de directe omgeving van de watergang tot een verhoging van de grondwaterstanden. De grondwaterkwaliteit zal niet veranderen door de maatregel.

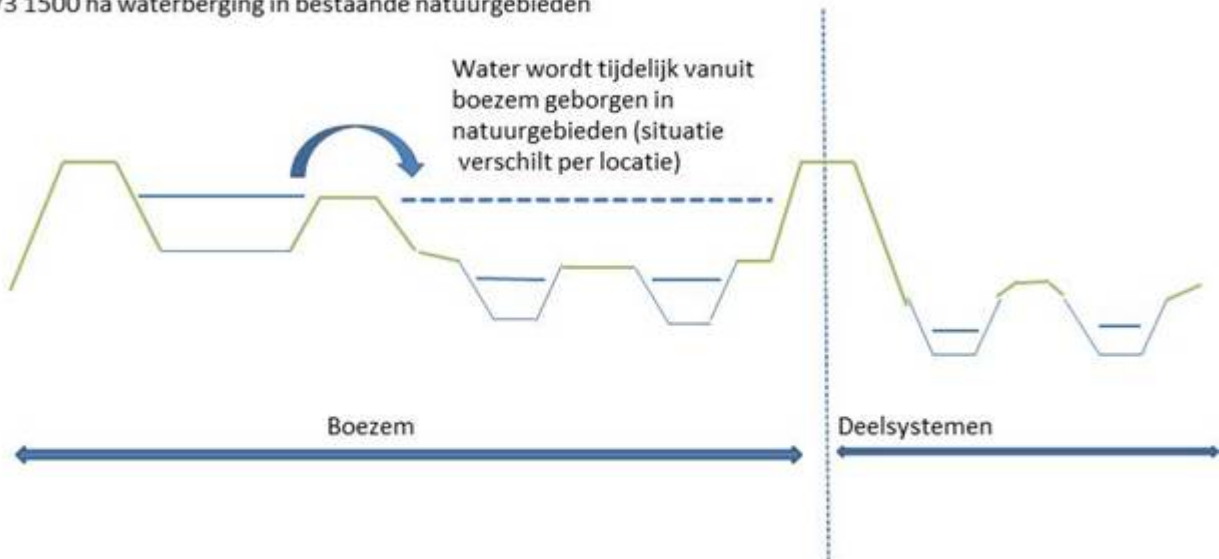
Oppervlaktewater

De maatregel 'vergroten van de boezem' heeft betrekking op zowel het boezemsysteem als op de aanliggende polders (deelsysteem). Het vergroten van de boezem door het graven van extra open water leidt tot extra berging in het boezemsysteem, waardoor de berging in de boezem toeneemt en het risico op overstroming vanuit de boezem wordt verkleind. De maatregel valt daarmee voor de boezem positief uit. De maatregel wordt binnen het boezemsysteem getroffen. De gronden die worden vergraven liggen voor de boezem. Dit betekent dat er geen effect is op de afwatering en bergingscapaciteit van het deelsysteem. De beoordeling van de maatregel richt zich op het deelsysteem waar de maatregel invloed op heeft en niet op de maatregel zelf (het vergroten van de beschikbare berging in de boezem). De beoordeling van deze maatregel valt derhalve voor het deelsysteem neutraal uit. De maatregel heeft geen effect op de waterkwaliteit.

De maatregel 'uitbreiding van de boezem' wordt neutraal beoordeeld ten aanzien van oppervlaktewater (0).

1.500 ha waterberging in bestaande natuurgebieden (v3)

V3 1500 ha waterberging in bestaande natuurgebieden

Opmerking bij de figuur: de kansrijk geachte natuurgebieden voor boezemwaterberging liggen op dit moment vaak (nog) achter de regionale kade (dus buiten het boezemsysteem). Bij herinrichting van het betreffende gebied wordt de regionale kering meestal naar achteren verplaatst en wordt de huidige regionale kering afgewaardeerd tot een zogenaamde "lokale kering". Daarmee ligt het natuurgebied niet vrij voor de boezem (er ligt immers een lokale kering tussen het boezemsysteem en het natuurgebied), maar er kan in het heringerichte gebied nu wel boezemwater worden geborgen.

Grondwater

De gevolgen van de inzet van waterberging in bestaande natuurgebieden is sterk afhankelijk van de huidige inrichting en vooral peilen in de natuurgebieden. Dit kan er toe leiden dat de grondwaterstanden in de omgeving van de waterbergingsgebieden tijdelijk verhogen. Het effect is mede afhankelijk van de frequentie van inzet van de waterberging, maar vooral van het peil ten behoeve van de natuurinrichting. In de praktijk is het peil in de natuurgebieden gebruikelijk hoger dan de omgeving en daarmee zal het extra effect van de berging klein zijn. De maatregel zal niet leiden tot een verandering van de grondwaterkwaliteit in de omgeving van de natuurgebieden.

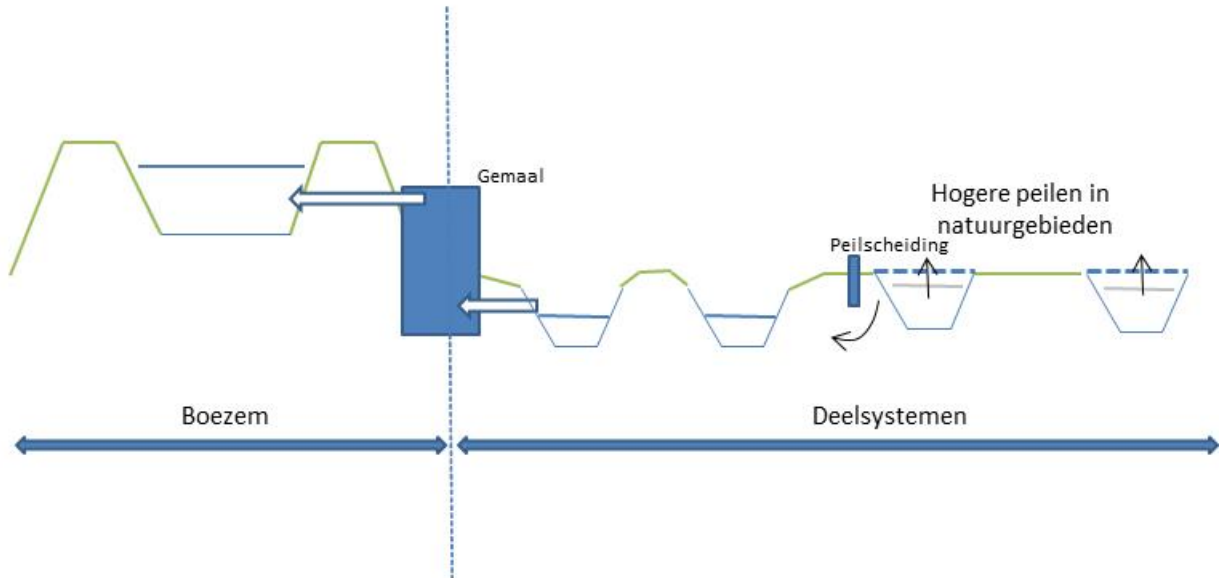
Oppervlaktewater

De inzet van waterberging in bestaande natuurgebieden heeft geen invloed op het aanliggende oppervlaktewatersysteem. Het water wordt geborgen in het natuurgebied en niet afgewenteld op de omgeving, waaronder de aanliggende landbouwgebieden in de deelsystemen. Hierdoor worden geen effecten op het oppervlaktewatersysteem in deelsystemen ten aanzien van afvoercapaciteit en berging verwacht. De natuurgebieden zijn geselecteerd op natuurdoeltypen die bestand zijn tegen waterberging. De inzet van deze gebieden heeft geen effect op de waterkwaliteit.

De maatregel '1.500 ha berging in bestaande natuurgebieden' wordt neutraal beoordeeld ten aanzien van oppervlaktewater (0).

Verdrogingsbestrijding 1.500 ha (V4)

V4 Verdrogingsbestrijding

Grondwater

De maatregelen gericht op de verdrogingsbestrijding in de natuurgebieden hebben vooral betrekking op de waterstanden in het natuurgebied zelf. Het is mogelijk dat door het vernatten van het natuurgebied er uitstraling naar de omgeving plaatsvindt. De maatregelen leiden niet tot een verandering van de grondwaterkwaliteit in het omliggende gebied.

Oppervlaktewater

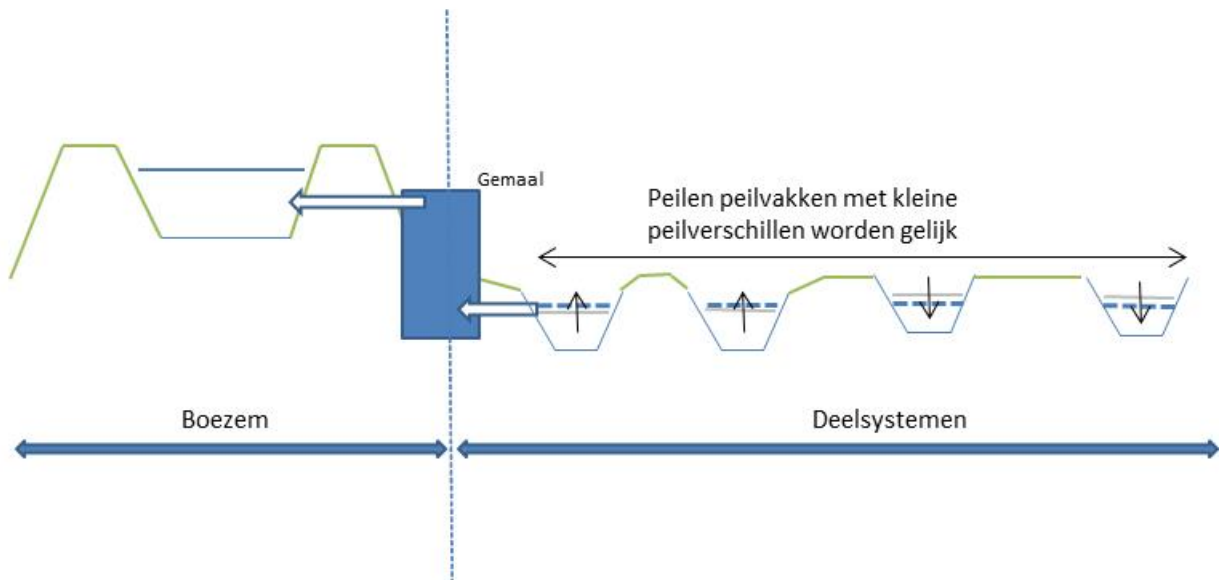
De maatregelen gericht op de verdrogingsbestrijding in de natuurgebieden zullen vooral gericht zijn op het oppervlaktewatersysteem in de natuurgebieden zelf. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan het vasthouden van water in de natuurgebieden zelf.

Dit leidt niet tot negatieve effecten op het aanliggende oppervlaktewatersysteem, mogelijk worden zelfs de aanliggende oppervlaktewatersystemen ontlast. De maatregel leidt naar verwachting niet tot een verandering van de waterkwaliteit.

De maatregel 'verdrogingsbestrijding' wordt neutraal beoordeeld ten aanzien van oppervlaktewater (0).

Samenvoegen van bemalingsgebieden/peilvakken (V5)

V5 Samenvoegen peilvakken/bemalingsgebieden

Grondwater

Om peilvakken en bemalingsgebieden samen te kunnen voegen zijn peilwijzigingen en ingrepen in het watersysteem noodzakelijk. Dit betekent dat het mogelijk is dat in het ene peilvak de grondwaterstand enigszins stijgt en in het andere peilvak de grondwaterstand daalt. Deze verandering van de grondwaterstand heeft (mogelijk) invloed op de landbouwopbrengst en wordt behandeld onder het aspect landbouw. De wijziging van grondwaterstanden leidt niet tot een verandering van de grondwaterkwaliteit. De mate van verandering is beperkt en er is sprake van een middeling van de verandering over het gehele peilvak.

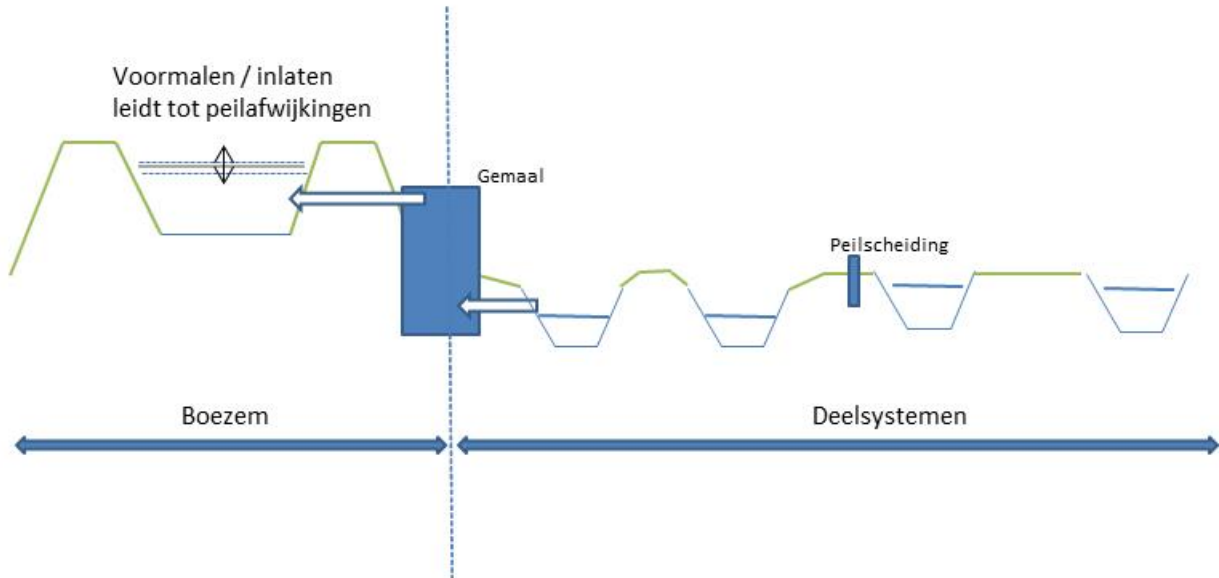
Oppervlaktewater

Het samenvoegen van peilvakken leidt tot een verandering van de oppervlaktewaterpeilen. Doordat in een deel het peil omhoog gaat en in een deel het peil omlaag of omdat er sprake kan zijn van een middeling leidt het samenvoegen van peilvakken niet tot een noemenswaardige verandering van de beschikbare afvoercapaciteit of beschikbare berging. De waterkwaliteit verandert niet door deze maatregel.

De maatregel 'samenvoegen van bemalingsgebieden/peilvakken' wordt neutraal beoordeeld ten aanzien van oppervlaktewater (0).

Actualisatie peilbesluit inclusief anticiperend peilbeheer in de boezem (V6)

V6 Actualisatie peilbesluit inclusief anticiperend peilbeheer

Grondwater/oppervlaktewater

De actualisatie van het peilbesluit voor de boezem betekent dat het gemiddeld peil van NAP -0,52 m niet wijzigt ten opzichte van de voorgaande planperiode. Daarmee treden geen wijzigingen ten aanzien van het aspect grond- en oppervlaktewater voor zowel kwantiteit als kwaliteit op.

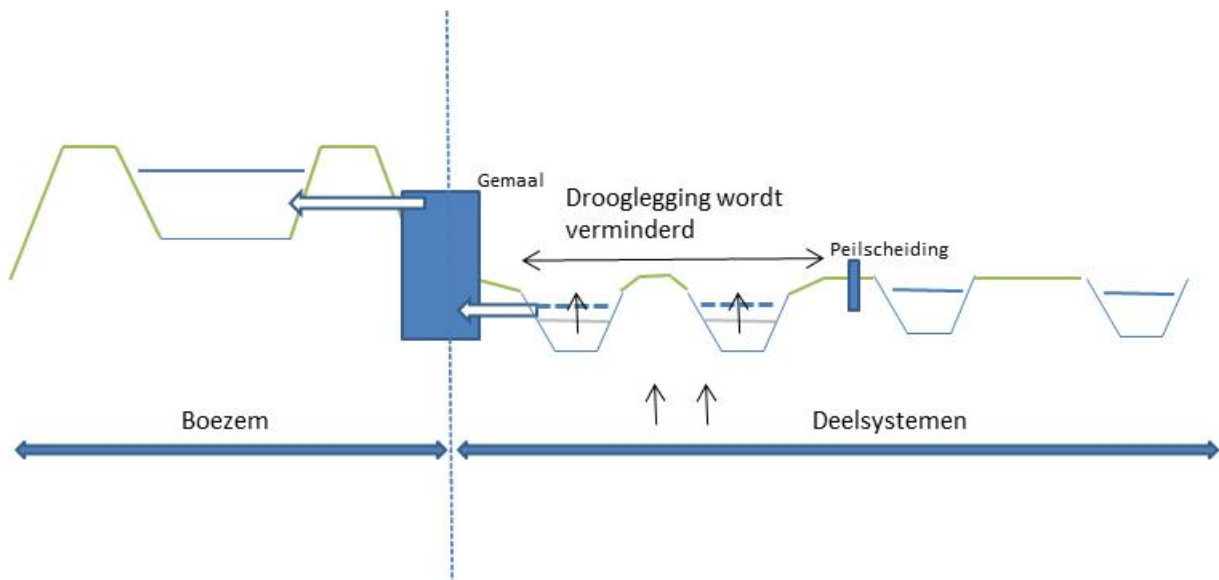
Het toepassen van anticiperend peilbeheer leidt tijdelijk tot veranderingen van het boezempeil. In de natuurgebieden die onderdeel uitmaken van de boezem verandert de grondwaterstand met het veranderde oppervlaktewaterpeil mee met het peil tijdens het voormalen of inlaten van water. In droge periodes wordt meer IJsselmeerwater ingelaten. De duur en omvang van de peilwijziging (8 -10 cm plus en min het streefpeil van de boezem) als gevolg van eerder inlaten voorafgaande aan droge perioden of voormalen voorafgaand aan natte perioden is beperkt. De maatregel leidt naar verwachting niet tot veranderingen van de oppervlaktewater- en grondwaterstanden in de aanliggende polders en ook niet van de oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit.

De maatregel 'actualisatie peilbesluit en operationeel peilbeheer' wordt neutraal beoordeeld ten aanzien van oppervlaktewaterkwantiteit (0).

Hanteren drooglegging van 90 cm in veengronden en klei-op-veengronden (V7)

Toepassen van hogere zomerpeilen in het veenweidegebied waar de dikte van de veenlaag dikker is dan 80 cm (V8)

V7/V8 Drooglegging van 90 cm en hogere zomerpeilen

Grondwater

'Het toepassen van een drooglegging van 90 cm' en 'het toepassen van hogere zomerpeilen' leidt tot een gebiedsdekkende verhoging van de grondwaterstanden doordat het ontwateringsniveau hoger komt te liggen. In grote delen van het veenweidegebied is de drooglegging momenteel groter. De verhoging van het oppervlaktewaterpeil kan in kwelgebieden er voor zorgen dat het watersysteem door meer regenwater gevoed wordt. De grondwaterkwaliteit zal hierdoor niet noemenswaardig veranderen.

Oppervlaktewater

Het toepassen van een drooglegging van 90 cm leidt tot een gebiedsdekkende verhoging van het oppervlaktewaterpeil. Doordat het peil in de watergangen verhoogt, neemt de beschikbare berging in het watersysteem af. Dit geldt ook voor de beschikbare berging in de bodem. Door deze factoren neemt de kans op het optreden van wateroverlast toe. Ook is er naar verwachting voor de peilhandhaving van de hogere zomerpeilen meer aanvoer van water (inlaat IJsselmeer) nodig.

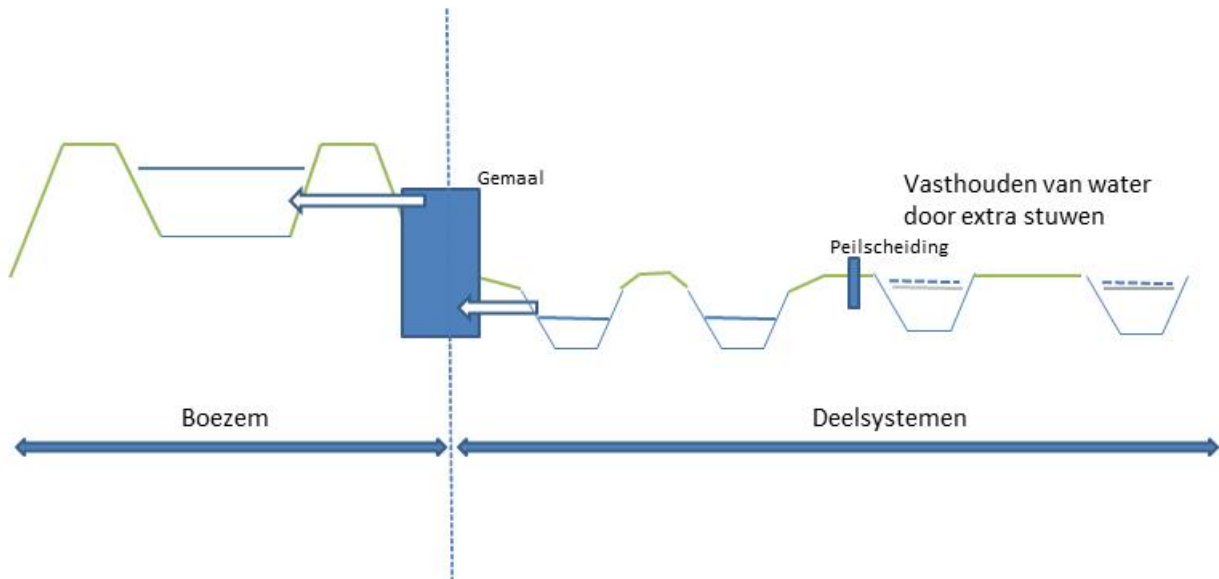
De verhoging van het oppervlaktewaterpeil kan er in kwelgebieden toe leiden dat het watersysteem door meer regenwater gevoed wordt. De oppervlaktewaterkwaliteit zal hierdoor niet noemenswaardig veranderen. Omdat er bij hogere zomerpeilen in veel gevallen sprake zal zijn van extra wateraanvoer vanuit de boezem in het voorjaar en in de zomer en een grotere waterdiepte zal dat een positief effect hebben op de waterkwaliteit.

De maatregelen 'drooglegging van 90 cm' en 'hogere zomerpeilen' worden negatief beoordeeld ten aanzien van oppervlaktewaterkwantiteit (-).

Vasthouden van water in vrijafstromend gebied (V9)

In de vrij-afstromende gebieden (of de zandgebieden) komt het accent meer te liggen op 'het vasthouden van water' (waterconservering). Daarnaast wordt ingezet op een gewenst (duurzaam) peilbeheer. Tot 2030 wordt ingezet op het intensiever stuwen in een gebied van in totaal 40.000 ha. Voor de planperiode wordt verbetering gerealiseerd in een gebied van 10.000 ha. Deze 10.000 ha bevinden zich binnen het vrij-afstromend gebied.

V9 Vasthouden in de vrij afwaterende gebieden

Grondwater

Het vasthouden van water door middel van het extra stuwen en gewenst (duurzaam) peilbeheer leidt tot (beperkt) hogere oppervlaktewaterstanden en daarmee tot een (beperkte) verhoging van de grondwaterstanden doordat het neerslagwater beter wordt vastgehouden. De samenstelling van het grondwater verandert niet door het vasthouden van water.

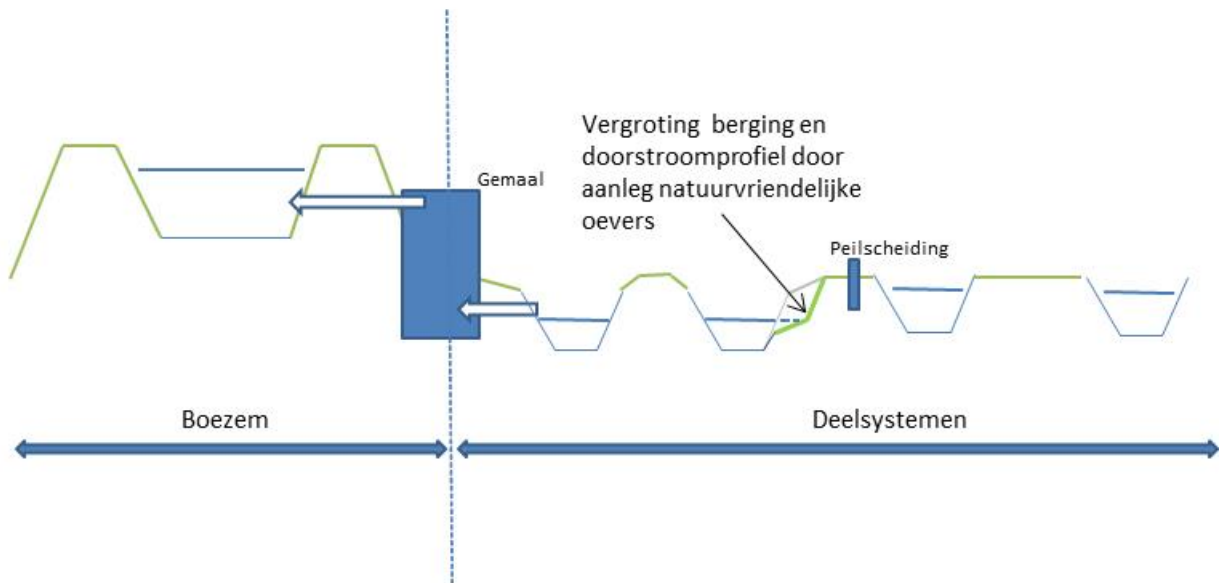
Oppervlaktewater

Door het extra stuwen van water en duurzaam peilbeheer wordt het oppervlaktewater beter vastgehouden bij droge en extreme situaties. Dit leidt tot een grote beschikbaarheid van oppervlaktewater bij droge omstandigheden. Bij extreme neerslag kan het water beter worden vastgehouden en de beschikbare berging beter worden benut. Daardoor neemt de afvoer op het benedenstroomse gebied en daarmee de kans op optreden van wateroverlast af. Het vasthouden van water in de vrij-afstromende gebieden heeft daarmee een positief effect op het watersysteem. De waterkwaliteit verandert niet door het vasthouden van water.

De maatregel vasthouden van water in de vrij-afstromende gebieden wordt positief beoordeeld ten aanzien van oppervlaktewater (+).

KRW-maatregelen (S1)

KRW maatregelen

Grondwater

De maatregelen van de KRW kunnen leiden tot een verandering van de grondwaterstanden. Bij verbreden en aanleggen van natuurvriendelijke oevers kan een verandering van de grondwaterstanden in het aanliggende gebied optreden. Dit geldt eveneens voor beekherstelprojecten. Dit zal naar verwachting op korte termijn niet leiden tot een verandering van de grondwaterkwaliteit gedurende de looptijd van het Waterbeheerplan/Waterhuishoudingsplan aangezien de waterkwaliteit op korte termijn niet verandert door de maatregel. Op langere termijn zal dit wel het geval zijn als ook de waterkwaliteit als gevolg van de KRW maatregelen verbetert.

Oppervlaktewater

De KRW maatregelen zijn gericht op het verbeteren van de waterkwaliteit. Daarbij worden de maatregelen veelal uitgevoerd met maatregelen die wateroverlast tegengaan en de aan- en afvoer verbeteren (o.a. aanleg van natuurvriendelijke oevers) zowel in de boezem als in de deelsystemen. De maatregel KRW wordt positief beoordeeld ten aanzien van oppervlaktewater (+).

Samenvatting effecten op oppervlaktewater

In bijgevoegde tabel zijn de effecten op oppervlaktewater samengevat. De effecten van de grondwaterstandwijzigingen worden besproken onder natuur (6.2) en landbouw (6.6).

Aspect	W1	V1	V2	V3	V4	V5	V6	V7	V8	V9	S1
Oppervlaktewater	0	0	0	0	0	0	0	-	-	+	+

6 PASSENDE BEOORDELING

6.1 Proces beheerplan Natura 2000 doelrealisatie en borging

Uit de Passende beoordeling blijkt dat significant nadelige effecten op Natura 2000-gebieden die aan de boezem liggen niet zijn uit te sluiten. Hoewel mitigerende maatregelen zijn beschreven in de beheerplannen is de Commissie van mening dat onvoldoende aannemelijk is gemaakt dat deze maatregelen voldoende effectief en uitvoerbaar zijn.

In dit hoofdstuk wordt eerst ingegaan op het proces van de beheerplannen Natura2000 dat voor voldoende borging van het behalen van de instandhoudingsdoelen moet zorgen. Vervolgens wordt nader ingegaan op de concrete beheerplannen van de desbetreffende Natura2000 gebieden (die aan de boezem liggen) en welke maatregelen worden voorgesteld en op welke wijze dit tot stand is gekomen.

De instandhoudingsdoelstellingen kennen juridisch gezien geen deadline. De ondergrens is dat er geen verslechtering mag plaatsvinden ten opzichte van de huidige situatie. Onder verslechtering moet ook worden verstaan: het afnemen van het perspectief om op termijn de doelstellingen te realiseren.

In de Natuurbeschermingswet is vastgelegd dat in de beheerplannen het huidig gebruik, waaronder bijvoorbeeld het huidige peilbeheer, moet worden getoetst. Door de beheerplanopstellers moet vervolgens zekerheid worden gegeven dat de instandhoudingsdoelen in de eerste beheerplanperiode in elk geval niet achter uitgaan en in de daarop volgende beheerplanperiodes ook de verbeterdoelstellingen worden gehaald. De provincie Fryslân is wettelijk en bij afspraak met het rijk verplicht deze inspanningsverplichting na te komen.

In alle drie de beheerplannen, van de aan de boezem gekoppelde Natura 2000-gebieden, wordt aangegeven dat de voorgestelde maatregelenpakketten voldoende zouden moeten zijn om de negatieve effecten van het vaste peilbeheer te mitigeren. Wettelijk gezien is dit al voldoende borging. In elk beheerplan zijn bovendien afspraken opgenomen over o.a. borging, financiering en monitoring. Wij zien geen reden om de conclusies uit het beheerplan in het planMER in twijfel te trekken.

6.2 Beheerplannen van de Natura 2000 gebieden aan de boezem

In de Passende Beoordeling van de waterplannen van 2009 is voor het onderwerp 'peilbeheer' geconcludeerd dat significant negatieve effecten niet op voorhand zijn uit te sluiten, maar dat in de Natura 2000-beheerplannen maatregelen worden opgenomen om significante effecten tegen te gaan. Ook in de nieuwe waterplannen is een vast peilbeheer het uitgangspunt en wordt opnieuw geconcludeerd dat significant negatieve effecten alleen zijn uit te sluiten als mitigerende maatregelen worden genomen. Hiervoor wordt verwezen naar de maatregelen die in de Natura 2000-beheerplannen van de aan de boezem gekoppelde Natura 2000-gebieden. In de provincie Fryslân zijn in totaal twintig Natura 2000-gebieden aangewezen. Vijf van deze gebieden zijn geheel of gedeeltelijk gekoppeld aan de boezem:

- Groote Wielen
- Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving
- Witte en Zwarte Brekken
- Sneekermeergebied
- Alde Feanen

Het planMER en de Passende beoordeling maken duidelijk dat er in twee van deze gebieden, namelijk Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving en Alde Feanen, maatregelen zijn gevonden die deze mogelijk significante negatieve effecten kunnen verzachten. De Commissie is van mening dat op basis

van onderzoek in twee gebieden geen algemene en absolute conclusies getrokken mogen worden voor alle Natura 2000-gebieden. Daarnaast geeft zij aan dat het niet duidelijk is of de genoemde mitigerende maatregelen al effectief gebleken zijn nu monitoringsresultaten ontbreken. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op deze aspecten.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de status van de beheerplannen van de vijf Natura 2000-gebieden. Voor de drie gebieden in het merengebied is één gezamenlijk beheerplan opgesteld. Er zijn dus in totaal drie beheerplannen opgesteld voor de boezemgerelateerde natuurgebieden.

Tabel 4 Status Natura 2000-beheerplannen van de boezemgerelateerde natuurgebieden.

Natura 2000-gebied	Beheerplan	Status	Datum vaststelling
Groote Wielen	Groote Wielen	Definitief	10 december 2013
Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	Mereengebied	Definitief	Zomer 2014*
Witte en Zwarte Brekken			
Sneekermeergebied			
Alde Feanen	Alde Feanen	Ontwerp	De inzage termijn van dit plan is verlopen op 21 december 2015. Vaststelling volgt in 2016

* Het beheerplan voor het Mereengebied is op 24 juni 2014 door het College van Gedeputeerde Staten van Fryslân vastgesteld, 29 juni 2014 door de staatssecretaris van Economische Zaken en op 26 augustus 2014 door de minister van Infrastructuur & Milieu

In de volgende paragraaf wordt per beheerplan besproken welke conclusies zijn getrokken en welke maatregelen zijn voorgesteld voor het vaste peilbeheer in de boezem.

6.3 Conclusies t.a.v. peilbeheer in de Natura 2000-beheerplannen

6.3.1 Groote Wielen

In het beheerplan van de Groote Wielen, dat eind 2013 is vastgesteld, is in een nadere analyse de negatieve invloed van het peilbeheer (boezem) op de ontwikkeling van moerasgebieden, en daardoor ook op soorten als noordse woelmuis en porseleinhoen, onderzocht en verder uitgewerkt. Uit de nadere analyse volgt dat een aantal instandhoudingsmaatregelen nodig is om significant negatieve effecten te voorkomen en/of negatieve effecten te beperken:

- De effecten van het peilbeheer op de noordse woelmuis kunnen voldoende beperkt worden door minimaal 7,5 hectare moerasgebied optimaal in te richten voor de noordse woelmuis en zoveel mogelijk te isoleren van de populaties aard- en veldmuis. Het beheer moet in de 7,5 hectare dan optimaal afgestemd zijn op de eisen van de noordse woelmuis. Dit betekent ook dat geen begrazing wordt toegestaan. De locatiekeuze voor het in te richten gebied moet gedaan worden aan de hand van gedetailleerde verspreidingsgegevens. Daarvoor is extra onderzoek noodzakelijk.
- De negatieve effecten van het peilbeheer kunnen beperkt worden door te zorgen voor voldoende variatie in successiestadia in het gebied. Er zijn maatregelen nodig om regelmatig op verschillende locaties in het gebied verlanding vanuit open water op gang te brengen, bijvoorbeeld door aanleg van natuurvriendelijke oevers en slenken.

De conclusie in het beheerplan is dat door het uitvoeren van bovengenoemde instandhoudingsmaatregelen, het vaste peilbeheer het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar zal brengen en daarom voortgezet kan worden.

6.3.2 Merengebied

Ook in het beheerplan van het Merengebied, vastgesteld in de zomer van 2014, is uitgegaan van het huidige vaste boezempeil en wordt eveneens geconcludeerd dat mitigerende maatregelen nodig zijn voor het vaste peilbeheer om de instandhoudingsdoelen voor noordse woelmuis, porseleinhoen en het habitatype *Meren met krabbescheer* te kunnen realiseren. Oplossingen en maatregelen die worden genoemd in het beheerplan betreffen meer kleinschalige vormen van peildynamiek, onder andere ten behoeve van rietvegetaties. Geconstateerd wordt dat in het Friese boezemgebied nog onvoldoende kennis aanwezig is om dergelijke relatief kleinschalige 'peildynamiekgebieden' met voorspelbaar goed resultaat in te kunnen richten en duurzaam te kunnen beheren (o.a. betaalbaar). Vandaar dat deze kennisvraag ook als onderzoeksmaatregel is opgenomen in het beheerplan.

In het geval van het Merengebied dienen veel van de maatregelen meerdere doelen. Het belangrijkste onderdeel van het maatregelenpakket voor het Merengebied bestaat uit zoekgebieden die zijn opgenomen in het beheerplan Merengebied. Op deze locaties is - los van het vaste boezempeil - toch enige versterking van peildynamiek mogelijk. Locaties waar dit mogelijk is zijn enkele zomer- en winterpolders en enkele bestaande moerasdelen die nu voor de boezem liggen. Dit vormt de belangrijkste mitigerende maatregel voor het vaste peilbeheer.

Uitgangspunt van het maatregelenpakket in het beheerplan is, dat op termijn de instandhoudingsdoelen inderdaad worden gehaald en dat eventuele negatieve effecten van bepaalde vormen van gebruik worden gemitigeerd. Daarvoor dienen alle beschreven maatregelen te worden uitgevoerd.

6.3.3 Alde Feanen

Het beheerplan van de Alde Feanen is in ontwerp gereed en ligt momenteel ter inzage. Het maatregelenprogramma is vastgesteld na discussie en overleg met diverse partijen. Het is dan ook aannemelijk dat het maatregelenpakket en conclusies over dat pakket niet wezenlijk zullen veranderen.

In het beheerplan wordt geconcludeerd dat het huidige peilbeheer in de boezem leidt tot significant negatieve effecten op een flink aantal Natura 2000-waarden. Voortzetting van het huidige boezempeilbeheer kan alleen wanneer met behulp van maatregelen de negatieve effecten in voldoende mate worden gemitigeerd. In het beheerplan is een maatregelenpakket uitgewerkt. Voor het vaste peilbeheer betreft dit de volgende maatregelen:

- Herstel waterplanten in het petgatengebied
- Herstel waterriet in voormalige polders en langs de Grutte Krite
- Optimalisatie helofytenfilter t.b.v. blauwgrasland Wydlannen

De in het beheerplan genoemde maatregelen zijn instandhoudingsmaatregelen die nodig zijn om voor het gebied op termijn de Natura 2000-instandhoudingsdoelen te behouden. Het is een mix van maatregelen die gezamenlijk nodig zijn om de diverse Natura 2000-doelen in de Alde Feanen te bereiken en te behouden.

Bijlage A: Factsheets deelplannen en informatie WHP3 (maatregelen uit planMER in rood gearceerd)

Veiligheidsplan II

Naam deelplan: Veiligheidsplan II - Eindconcept onderzoeksrapport Organisatie: Wetterskip Fryslân		Datum: 12-11-2014 Referentie: C01012.100102.				
Doel deelplan						
Het Veiligheidsplan II geeft uitsluitsel over het beleid en de maatregelen (inrichtings- en beheermaatregelen) om wateroverlast op korte en langere termijn tegen te gaan. In het kader van het Veiligheidsplan II zijn voor het boezemsysteem berekeningen uitgevoerd met een verbeterd rekenmodel en zijn de nieuwste klimaatscenario's en statistische methoden toegepast om maatgevende boezemwaterstanden in hoogwatersituaties te bepalen. Hiermee is inzicht ontstaan in de kans op wateroverlast in de periode 2015-2050. Bovendien is de effectiviteit van maatregelen (en maatregelenpakketten) om wateroverlast te voorkomen beoordeeld.						
Alle maatregelen(pakketten) in deelplan						
Algemene toelichting						
Uit de berekeningen blijkt dat in 2015 de gemiddelde maatgevende boezemwaterstand (GMB) 2 cm onder de gemiddelde kadehoogte blijft. Zonder verdere watersysteemmaatregelen is in 2050 het GMB 12 cm hoger dan in de huidige situatie en 10 cm hoger dan de gemiddelde kadehoogte. Uit modelberekeningen blijkt dat geen enkele individuele maatregel voldoende effectief is om de stijging van de gemiddelde maatgevende boezemwaterstand als gevolg van klimaatontwikkeling te compenseren. De meest kansrijke (en daarmee over het algemeen meest kosteneffectieve) maatregelen zijn daarom gebundeld in maatregelenpakketten A, B, C en D. Voor alle deelsystemen geldt tevens op basis van het huidige waterschapsbeleid dat de kans op wateroverlast niet mag verslechteren door de klimaatontwikkeling. Ook daarvoor moeten maatregelen getroffen worden. Om klimaatontwikkeling te compenseren is volgens het bestaande beleid realisatie van 1% extra berging (van gemiddeld 2% naar 3%) in de deelsystemen noodzakelijk tot 2030.						
#	Benoemde mogelijke maatregelen(pakketten) in deelplan	Toelichting maatregel(pakket)	Kosten	Referentie situatie	Doel	Verwachte Doelrealisatie
1	Pakket A. Boezemuitbreiding, bergen in natuurgebieden en bufferen in deelsystemen	Het pakket bestaat uit de volgende maatregelen: bufferen in deelsystemen tot inundatie van de 5% laagste delen; uitbreiding van de boezem met 600 hectare in de vorm van open water en; aanleg van 1500 hectare waterberging in natuurgebieden.	€ 21 miljoen	GMB -0.06m NAP (2050 zonder maatregelen)	GMB - 0.16m NAP in 2050	70%
2	Pakket B. Boezemuitbreiding, bergen in natuurgebieden en het gemaal Lauwersoog	Het pakket bestaat uit de volgende maatregelen: uitbreiding van de boezem met 600 hectare in de vorm van open water; aanleg van 1500 hectare waterberging in natuurgebieden en; een gemaal Lauwersoog met een capaciteit van 180 m3/s.	€ 66 miljoen	GMB -0.06m NAP (2050 zonder maatregelen)	GMB - 0.16m NAP in 2050	100%
3	Pakket C. Boezemuitbreiding, bergen in natuurgebieden en gemaal Holwerd	Het pakket bestaat uit de volgende maatregelen: uitbreiding van de boezem met 600 hectare in de vorm van open water; aanleg van 1500 hectare waterberging in natuurgebieden en; een gemaal Holwerd met een capaciteit van 30 m3/s.	€ 85 miljoen	GMB -0.06m NAP (2050 zonder maatregelen)	GMB - 0.16m NAP in 2050	110%
4	Pakket D. Boezemuitbreiding, bergen in natuurgebieden en gemaal Harlingen	Het pakket bestaat uit de volgende maatregelen: uitbreiding van de boezem met 600 hectare in de vorm van open water; aanleg van 1500 hectare waterberging in natuurgebieden en; een gemaal Harlingen met een capaciteit van 30 m3/s.	€ 48 miljoen	GMB -0.06m NAP (2050 zonder maatregelen)	GMB - 0.16m NAP in 2050	130%
5	Extra maalcapaciteit in deelsystemen	10% extra maalcapaciteit in 20.000 ha.	Niet kosten effectief	2% berging	3% berging	n.v.t.
6	Water vasthouden in deelsystemen met behulp van geautomatiseerde stuwen	Automatisering van stuwen in 40.000 ha.	Niet kosten effectief	2% berging	3% berging	n.v.t.
7	Waterberging in deelsystemen door het verbreden van hoofdwatergangen	Gepland: 1650 ha extra waterberging.	Niet kosten effectief	2% berging	3% berging	n.v.t.
Gemaakte afwegingen						
Omgevings-/gebiedsproces doorlopen		Meegewogen milieueffecten	Overige criteria			
n.v.t.		In de Multi-criteria analyse (MCA) zijn de effecten op natuur, waterkwaliteit en klimaat (robuustheid) meegewogen. Beoordeling in de MCA gebeurt ten opzichte van de huidige situatie.	<ul style="list-style-type: none"> Kosten/baten analyse Kosten per cm. Waterstandsval Maatschappelijke kosten/baten analyse Multi-criteria analyse 			
Geselecteerde maatregelen						
#	Geselecteerd in deelplan en daarvoor opgegeven motivatie	Opgenomen in WHP/WBP	Bestuurlijk vast-gelegd (datum)	Beoordeeld in planMER (codering)		
4	Het maatregelenpakket D. Bergen en gemaal Harlingen is op de lange termijn het meest effectief. Doordat het bufferen op termijn (door klimaatverandering) minder effectief wordt, wordt gekozen voor extra afvoer richting de Waddenzee. Het gemaal Harlingen ligt relatief dicht bij het centrale deel van de boezem en is voor het invullen van de opgave in het zichtjaar 2050 (als gevolg van klimaatontwikkeling) het meest kosteneffectief. De kosteneffectiviteit weegt in dit geval zwaarder dan de mogelijke kansen die een investering in gemaal Holwerd biedt voor recreatie. Een aandachtspunt bij het realiseren van een gemaal Harlingen is de invloed op de slibaanwas in de haven van Harlingen. Met het realiseren van de boezemuitbreiding worden meerdere doelen (bijvoorbeeld voor ecologie en natuur) gediend en zijn combinaties mogelijk met projecten van anderen. Maatregelenpakket D scoort als volgt op de meegewogen milieueffecten: <ul style="list-style-type: none"> Natuur: Aanleg van waterberging scoort positief, de aanleg van het gemaal scoort negatief vanwege beïnvloeding van het zoet-zout gradiënt in Natura2000 gebied Waddenzee. 	Ja	Ja (16-12-'14)	Ja (V1, V2 en V3)		

	<ul style="list-style-type: none"> • Waterkwaliteit: Positief • Klimaat: Positief <p>In het WBP is de keuze voor het gemaal bij Harlingen niet overgenomen en daarom ook niet bemerkt.</p>			
Overige opmerkingen				
<p>Het watersysteem voldoet hiermee aan de veiligheidsnormen tot na het zichtjaar 2050. De fasering van de maatregelen in het voorkeursalternatief is als volgt: tot 2025 bufferen in deelsystemen; vanaf 2018 inrichten van bergingsgebieden en; in 2035 realiseren van extra gemaalcapaciteit:</p> <p>Er zijn geen maatregelen geselecteerd om klimaatontwikkeling in de deelsystemen te compenseren. Geen enkele maatregel is kosteneffectief. Waterberging is van de drie maatregelen de meest kosteneffectieve. Nieuw beleid dient zich te richten op het zoveel mogelijk vrijwillig inrichten van waterberging om klimaatontwikkeling te compenseren. Het afstemmen van groen blauwe diensten vormt een alternatief voor de invulling van de opgave.</p>				

Veenweidevisie (Feangreidefisy)

Naam deelplan: Veenweidevisie (Feangreidefisy) Organisatie: Provincie Fryslân		Datum rapport: 21-01-2015 Referentie: -				
Doel deelplan						
In het Friese veenweidegebied daalt het maaiveld doordat de veenlaag langzaam verdwijnt. Deze Veenweidevisie brengt de gevolgen van maaiveldddaling in beeld en kijkt naar de mogelijkheden om daar wat aan te doen. De provincie is regisseur van de visie, maakt keuzes over de gewenste ontwikkelingsrichtingen en formuleert op basis hiervan de lange termijn strategie. Hierbij kijkt de visie breed naar allerlei aspecten, en ver vooruit, naar 2050 en 2100.						
Alle maatregelen(pakketten) in deelplan						
Algemene toelichting						
De nota veenweidevisie presenteert verschillende 'strategieën', een strategie bestaat uit een pakket van maatregelen. Per strategie wordt in beeld gebracht of en in welke mate de verschillende opgaven opgelost kunnen worden en kansen kunnen worden benut, tegen welke kosten en baten dat kan en hoe dat voor verschillende deelgebieden uitpakt. De maatregelen die uit de strategieën in het WBP/WHP landen zijn beschreven in de 'bestuursnota veenweide' en opgenomen in de bijbehorende factsheet. In deze factsheet wordt vooral aandacht besteed aan de afweging die gemaakt is tussen de strategieën.						
#	Benoemde mogelijke maatregelen(pakketten) in deelplan	Toelichting maatregel(pakket)	Kosten / Opbrengsten	Referentie situatie	Doel	Verwachte Doelrealisatie
1	Strategie 0: Recht zo die gaat	Bestaand beleid voort zetten, geen nieuwe maatregelen	1 miljard euro / 3.5 miljard euro	Huidig veenweide-gebied: 73.000 ha	Behoud veenweide	38.000 ha over in 2050
2	Strategie 1: Verzachtende maatregelen	Strategie 0, aangevuld met generieke maatregelen die de gevolgen van maaiveldddaling verzachten voor gebruiksfuncties die veel nadelen ondervinden van de maaiveldddaling	t.o.v. strategie 0: +40 miljoen euro / +4 miljoen euro	Huidig veenweide-gebied: 73.000 ha	Behoud veenweide	41.000 ha over in 2050
3	Strategie 2: Parallele sporen	Strategie 1, en in deelgebieden natte en droge gebruiksfuncties scheiden wanneer hiertussen conflicten bestaan. Geen significante verandering in de oppervlakte van functies.	Verschilt per deelgebied, per saldo ongunstig t.o.v. strategie 0	Huidig veenweide-gebied: 73.000 ha	Behoud veenweide	39.500 ha over in 2050
4	Strategie 3: Nieuwe wegen	Het voorkomen/ vertragen van maaiveldddaling door peilverhoging in combinatie met het ontwikkelen van landbouw in nattere omstandigheden, en in beperkte mate ontwikkelen van natuur en uitbreiden van recreatie.	Verschilt per deelgebied, per saldo ongunstig t.o.v. strategie 0	Huidig veenweide-gebied: 73.000 ha	Behoud veenweide	58.000 ha over in 2050
Gemaakte afwegingen						
Omgevings-/gebiedsproces doorlopen		Meegewogen milieueffecten		Overige criteria		
In de verschillende fasen van het project zijn de volgende omgevingsprocessen doorlopen: <ul style="list-style-type: none"> 3 Series bijeenkomsten met belanghebbenden om gegevens, maatregelen en scenario's te bespreken; 2 Ontwerpsessies met deskundigen van overheids- en belangenorganisaties; Verschillende overleggen met projectgroep en adviesgroep waarin vertegenwoordigers van belangenorganisaties zitting hadden. 		Bij het beoordelen van de scenario's is een Multi-criteria analyse (MCA) opgesteld die kwalitatieve belangen meewoog. Daarin zijn de volgende milieueffecten meegenomen: <ul style="list-style-type: none"> Bevorderen leefgebied weidevogels Tegengaan verdroging natuur Potentiële besparing broeikasgassen Kwaliteit oppervlaktewater 		In de MCA zijn verder de criteria "behoud landschap en cultuurhistorie", "behoud archeologie" en "behoud voorraad zoetwater" meegenomen.		
Geselecteerde maatregelen						
#	Geselecteerd in deelplan en daarvoor opgegeven motivatie	Opgenomen in WHP/ WBP	Bestuurlijk vastgelegd (datum)	Beoordeeld in planMER		
	Strategieën 2 & 3 (en in minder mate 1) scoren in de kosten-baten analyse minder gunstig dan strategie 0. Uit de MCA blijkt echter dat strategie 1,2 en 3 positieve effecten hebben zoals behoud van landschap, cultuurhistorie, archeologie, leefgebied weidevogels, klimaatadaptatie, leefomgeving, waterkwaliteit en recreatieve potenties. De exacte impact van de scenario's verschilt per deelgebied. Er wordt daarom niet voor één strategie gekozen maar per deelgebied naar maatoplossingen gekeken. Deze worden uitgewerkt in pilotprojecten en zijn nog niet opgenomen in het planMER voor de Friese Waterplannen. Voor het gehele plangebied zijn wel een aantal generieke en "no-regret" maatregelen geïdentificeerd die te allen tijde bijdragen aan het behoud van de veenweidegebieden en relatief weinig kosten. Deze maatregelen zijn verder uitgewerkt in de 'bestuursnota veenweide'.	Zie factsheet bestuursnota veenweide	Ja (21-01-'15)	n.v.t.		
Overige opmerkingen						
-						

Bestuursnota Veenweide

Naam deelplan: Bestuursnota Veenweide		Datum rapport: 05-11-2014				
Organisatie: Wetterskip Fryslân		Referentie: -				
Doel deelplan						
De nota heeft als doel om knelpunten en voorkeuren voor oplossingen m.b.t. de veenweideproblematiek helder te formuleren, als basis te dienen voor advisering over de veenweidevisie die samen met de provincie en gemeenten is opgesteld en inzicht te geven in de beleidsaanpassingen die nodig geacht worden om opgaven te realiseren.						
Alle maatregelen(pakketten) in deelplan						
Algemene toelichting						
In veenweidevisie zijn 4 strategieën uitgewerkt: één voor het doorzetten van huidig beleid en 3 alternatieven. De inzichten die daar uit voort zijn gekomen leiden tot de mogelijke maatregelen die in deze bestuursnota genoemd worden. De referentiesituatie en concrete doelen van de strategieën zijn ook uitgewerkt in de veenweidevisie en zijn derhalve niet van toepassing op onderstaand benoemde maatregelen. Zie voor meer informatie de factsheet van de veenweidevisie.						
#	Benoemde mogelijke maatregelen(pakketten) in deelplan	Toelichting maatregel(pakket)	Kosten	Referentie situatie	Doel	Verwachte Doelrealisatie
1	Beleidsmaatregel Hoogwatervoorzieningen 1	Het huidig beleid waarbij waterpeilen mee kunnen dalen met de maaiveldddaling van de aangrenzende percelen blijft gehandhaafd. De gebruiker van de aangrenzende percelen mag in de aan de hoogwatersloten grenzende stroken geen werkzaamheden verrichten die de daling van het maaiveld ter plaatse kunnen versnellen.	Niet inzichtelijk gemaakt	Huidig beleid	n.v.t.	n.v.t.
2	Beleidsmaatregel Hoogwatervoorzieningen 2	Waar het effectief is voor het behoud van houten paalfunderingen gedurende een periode van 30-40 jaar wordt ook in de op grotere afstand van de gebouwen gelegen perceelsslotsen een hoog waterpeil ingesteld	€€€	€€€	€€€	€€€
3	Beleidsmaatregel Hoogwatervoorzieningen 3	Het waterschap is onder voorwaarden bereid om in situaties die niet in aanmerking komen voor een schaderegeling, bij te dragen aan funderingsherstel door een gedeelte van de vermeden kosten vanwege het saneren van hoogwatervoorzieningen in te zetten als subsidie aan eigenaren van gebouwen.	€€€	€€€	€€€	€€€
4	Beleidsmaatregel Hoogwatervoorzieningen 4	Het waterschap zal, samen met de provincie en de gemeenten, in de periode 2015-2017 het Kenniscentrum Aanpak Funderingsherstel financieel ondersteunen voor de ontwikkeling van een centrale en toegankelijke database m.b.t. de conditie van funderingen.	€€€	€€€	€€€	€€€
5	Beleidsmaatregel peilbeheer 1	Op veengronden wordt de toegestane gemiddelde drooglegging conform het huidige beleid beperkt tot maximaal 90 cm. In gebieden met een grotere drooglegging wordt deze teruggebracht tot 90 cm.	€€€	€€€	€€€	€€€
6	Beleidsmaatregel Peilbeheer 2	In de kleigebieden met een veenondergrond is de maximaal toegestane gemiddelde drooglegging 90 cm.	€€€	€€€	€€€	€€€
7	Beleidsmaatregel Peilbeheer 3	Om verschillen in maaiveldhoogte op natuurlijke wijze te verminderen wordt in de kleine geïsoleerde diepe delen van het veenweidegebied ingezet op het afremmen van de maaiveldddaling door hier te streven naar een maximale gemiddelde drooglegging van 40 cm.	€€€	€€€	€€€	€€€
8	Beleidsmaatregel Peilbeheer 4	Het vaststellen van een peilbesluit met een geringere drooglegging gebeurt zoveel mogelijk pas als het maaiveld tot de bijpassende hoogte gedaald is (passief). Daarbij wordt het peil niet actief gewijzigd en worden extra investeringen in peilregulerende kunstwerken beperkt.	€€€	€€€	€€€	€€€
9	Beleidsmaatregel waterberging en normering wateroverlast 1	In veenweidegebieden waar de beperking van de maaiveldddaling belangrijke kostenvoordelen meebrengt voor het waterschap kan worden afgezien van behoud van capaciteit voor waterberging. Hier wordt gekozen voor een lagere normering voor wateroverlast.	€€€	€€€	€€€	€€€
10	Beleidsmaatregel Boezemkeringen 1	In kleinere polders die relatief duur zijn vanwege het beheer en onderhoud van de boezemkering, wordt ingezet op een lagere kade normering en een lagere norm voor regionale wateroverlast in combinatie met een functie als waterretentiegebied.	€€€	€€€	€€€	€€€
11	Beleidsmaatregel Peilbeheer 5	In de randzone van gebieden met kwetsbare functies (concentratie van gebouwen met paalfunderingen, weidevogelkerngebieden en verdrogingsgevoelige natuur) wordt een droogleggingsnorm aangehouden van gemiddeld maximaal 60 cm.	€€€	€€€	€€€	€€€
12	Beleidsmaatregel peilbeheer 6	In belangrijke weidevogelgebieden die liggen op gronden met meer dan 80cm veen of veen met een kleidek wordt de drooglegging in de zomer beperkt tot maximaal 60cm.	€€€	€€€	€€€	€€€
13	Beleidsmaatregel Peilbeheer 7	Wanneer het voor het voorkomen van wateroverlast gunstig is om retentiegebieden in te zetten, kan dat behalve in natuurgebieden ook op landbouwgronden in de randzones van natuurgebieden wanneer die baat hebben bij hogere waterpeilen.	€€€	€€€	€€€	€€€
14	Beleidsmaatregel Peilbeheer 8	In samenwerking met de landbouwsector wordt (samen met de provincie) onderzocht hoe en onder welke condities onderwaterdrainage effectief kan worden ingezet.	€€€	€€€	€€€	€€€
15	Beleidsmaatregel Peilbeheer 9	Op de klei-op-veengronden wordt zoveel mogelijk overgegaan tot het instellen van een hoger zomerpeil.	€€€	€€€	€€€	€€€
16	Beleidsmaatregel Peilbeheer 10	Bij de introductie van hogere peilen wordt, indien technisch mogelijk, rekening gehouden met perioden met veel neerslag door dan tijdelijk de peilen te verlagen (anticiperend peilbeheer, geldt ook voor hogere zomerpeilen)	€€€	€€€	€€€	€€€
17	Beleidsmaatregel Peilbeheer 11	Als een drooglegging van minder dan 60 cm wordt ingesteld ten behoeve van een maatschappelijke dienst voor het waterbeheer (blauwe dienst). draagt de overheid (o.a. waterschap) bijdragen aan compenserende maatregelen zoals een bijdrage aan een investering in aangepaste drainage (onderwaterdrainage).	€€€	€€€	€€€	€€€
18	Beleidsaanpassing Peilbeleid	De drooglegging op alle veengronden wordt conform het huidige beleid beperkt tot maximaal 90 cm. In gebieden met grotere drooglegging wordt de drooglegging teruggebracht op 90 cm.	€€€	€€€	€€€	€€€
Gemaakte afwegingen						
Omgevings-/gebiedsproces doorlopen			Meegewogen milieueffecten		Overige criteria	

Binnen de veenweidevisie zijn gebiedsprocessen doorlopen.		Binnen de veenweidevisie zijn milieueffecten meegewogen.		-	
Geselecteerde maatregelen					
#	Geselecteerd in deelplan en daarvoor opgegeven motivatie	Opgenomen in WHP/WBP	Bestuurlijk vastgelegd (datum)	Beoordeeld in planMER	
2	Voor de bescherming van kwetsbare functies (concentratie van gebouwen met paalfunderingen, weidevogelkerngebieden en verdroginggevoelige natuur) kan het effectief zijn om in de randzone een beperkte drooglegging aan te houden. Kwetsbare gebruiksfuncties kunnen beter beschermd worden zonder onevenredige nadelen voor andere belangen.	Ja	Ja (16-12-'14)	Nee	
3	De kosten van funderingsherstel in veel gevallen te hoog zijn voor de eigenaren en de oorzaak is gelegen in het proces van maaiveldddaling dat een gevolg is van het bestuurlijk gewenste huidige gebruik van het veenweidegebied, iets waar de individuele woningeigenaar geen invloed op heeft.	Ja	""	Nee	
6	Gebieden met een bodem die gevoelig is voor maaiveldddaling worden op dezelfde wijze behandeld.	Ja	""	Ja (V7)	
7	Een bijzonder situatie doet zich bij kleine onderbemalingen. Om in de toekomst de peilvakken op te schalen kan het zinvol zijn hier in te zetten op extra beperking van de maaiveldddaling, zodat de percelen op termijn weer op gelijke hoogte komen met de omliggende percelen.	Ja	""	Nee	
11	Zie 2.	Ja	""	Nee	
15	In gebieden waar de snelheid van maaiveldddaling kan worden beperkt zonder nadelen voor de landbouwbedrijfsvoering worden de kansen benut.	Ja	""	Ja (V8)	
Overige opmerkingen					
Een deel van de maatregelen is ook nu al mogelijk is binnen de kaders van het vastgestelde provinciale beleid en het beleid van het waterschap. Het betreft hier vooral een intensivering en/of verbeterde uitvoering van bestaand beleid. De maatregelen die geselecteerd zijn vragen echter zodanige aanpassingen dat wijzigingen nodig zijn van de huidige beleidskaders bij provincie en/of waterschap.					

Agenda Toekomstbestendig Waterbeheer

Naam deelplan: Agenda Toekomstbestendig Waterbeheer		Datum rapport: -				
Organisatie: Wetterskip Fryslân		Referentie: -				
Doel deelplan						
Om kostenstijgingen te beperken, zijn keuzes over de wijze waarop het watersysteem ingericht en beheerd wordt noodzakelijk. Ongewijzigd beleid leidt tot een oplopend investeringsniveau (vervanging gemalen en kunstwerken), hoge kapitaallasten en blijvend hoge kosten voor beheer en onderhoud. Naar aanleiding hiervan is het project Toekomstbestendig Waterbeheer (TBW) opgezet. Doel van dit project is het ontwikkelen van een bestuurlijke langetermijnvisie op een duurzame, robuuste en klimaatbestendige inrichting van het watersysteem van Wetterskip Fryslân, inclusief inzicht in de besparingsmogelijkheden. De pilots voor de Greidhoeke en Tsjonger en de Lende hebben tot doel om een WF brede visie te ontwikkelen.						
Alle maatregelen(pakketten) in deelplan						
Algemene toelichting						
Voor de pilotgebieden "de Greidhoeke" en "Tsjonger en de Lende" zijn beiden drie scenario's uitgewerkt.						
#	Benoemde mogelijke maatregelen(pakketten) in deelplan	Toelichting maatregel(pakket)	Kosten	Referentie situatie	Doel	Verwachte Doelrealisatie
1	Greidhoeke scenario 1: samenvoegen peilvakken en bemalingsgebieden de Greidhoeke	Peilvakken met een maximaal peilverschil van 0,25 meter en bemalingsgebieden worden samengevoegd.	Besparing van 10% op jaarlijkse kosten watersysteembeheer	Huidige situatie	Verminderen vakken	Opheffen 180 peilvakken en 33 gemalen, verbetering doelrealisatie natuur
2	Greidhoeke scenario 2: maximale afvoer onder vrij verval	Het water wordt zoveel mogelijk afgevoerd via bestaande watergangen van hogere naar lagere peilvakken en wordt uitgemalen vanuit het laagste peilvak. Gemiddelde drooglegging bij landbouw is 1 meter, er wordt geen rekening meer wordt gehouden met de laagste 10% van het gebied.	Besparing van 13% op jaarlijkse kosten watersysteembeheer	Huidige situatie	Verminderen vakken en kunstwerken	50% minder peilregulerende kunstwerken, minder peilvakken, verbetering doelrealisatie natuur
3	Greidhoeke scenario 3: Greidhoeke afkoppelen van de Friese boezem	De gehele Greidhoeke wordt afgekoppeld van de Friese boezem. De afwatering vindt plaats via een nieuw kanaal richting Zurich, waar een nieuw zeegemaal wordt gebouwd, lozend op de Waddenzee. Het peil in het afgekoppelde boezemsysteem wordt 50 cm lager dan de Friese boezem.	Stijging van 5% op jaarlijkse kosten watersysteembeheer - minder kosten voor veiligheid	Huidige situatie	n.v.t.	Robuuster watersysteem, verbetering doelrealisatie natuur
4	Tsjonger en de Lende scenario 1: vasthouden van water	Het water wordt in het gebied vastgehouden. Het gaat om maatregelen zoals aanleg van drempels of knijpconstructies in watergangen op de hogere gronden.	Stijging van 1% op jaarlijkse kosten watersysteembeheer	Huidige situatie	n.v.t.	Robuuster watersysteem
5	Tsjonger en de Lende scenario 2: bergen van water	Het water wordt in het gebied geborgen met als doel het reduceren van de piekafvoer uit het gebied. Naast de maatregelen in scenario 1 wordt hier ook meer water geborgen in de beekdalen op de flanken van de beken.	Stijging van 1% op jaarlijkse kosten watersysteembeheer	Huidige situatie	4,5 cm verlaging maatgevend waterpeil	Robuuster watersysteem, verbetering doelrealisatie natuur
6	Tsjonger en de Lende scenario 3: afkoppelen Tsjonger en de Lende van de Friese boezem	Naast de maatregelen uit scenario 1 en 2 wordt voorzien in het afkoppelen van de afwatering van Tsjonger en De Lende van de Friese boezem. Het water wordt direct geloosd op het IJsselmeer via een extra gemaal bij Lemmer of via vrije lozing.	Stijging van 25% tot 57% op jaarlijkse kosten watersysteembeheer - minder kosten voor veiligheid	Huidige situatie	12 cm verlaging maatgevend waterpeil	Robuuster watersysteem, verbetering doelrealisatie natuur
Gemaakte afwegingen						
Omgevings-/gebiedsproces doorlopen			Meegewogen milieueffecten		Overige criteria	
<ul style="list-style-type: none"> Er is een enquête naar 6000 huishoudens gestuurd, met een respons van 7% Er zijn twee dialoog bijeenkomsten georganiseerd met 60 en 35 deelnemers. 			<ul style="list-style-type: none"> Effect op doelrealisatie Natuur 		<ul style="list-style-type: none"> Droogteschade landbouw Robuustheid watersysteem Invloed landschapsbeeld 	
Geselecteerde maatregelen						
#	Geselecteerd in deelplan en daarvoor opgegeven motivatie (geselecteerde maatregelen zijn onderdeel van de scenario's)		Opgenomen in WHP/ WBP	Bestuurlijk vastgelegd (datum)	Beoordeeld in planMER (code)	
-	Drooglegging aanpassen naar landbouwkundig gemiddelde van 1 meter (Greidhoeke)	Optimaal voor voorkomen droogteschade bij landbouw	Ja	?	Nee	
-	Peilvakken samenvoegen (Greidhoeke)	Kostenbesparing en lichte verbetering doelrealisatie natuur	Ja	"	Ja – (Provincie breed als V5)	
-	Bemalingsgebieden/gemalen samenvoegen (Greidhoeke)	Kostenbesparing en lichte verbetering doelrealisatie natuur	Ja	"	Ja – (Provincie breed als V5)	
-	Maximaal afvoer via vrij verval, uitmalen uit diepste peilvak (Greidhoeke)	Kostenbesparing en verbetering doelrealisatie natuur, minder droogteschade en robuuster watersysteem.	Nee	"	Nee	
-	Peil baseren op gemiddelde maaiveldhoogte van 55% van het gebied	n.v.t.	Nee	"	Nee	

	(Greidhoeke)				
-	Doodlopende opvaarten op polderpeil. (Greidhoeke)	Volledig afkoppelen Greidhoeke van Friese boezem is financieel ongunstig en moet verder uitgewerkt worden. Deze maatregel is 'no regret'.	Ja	"	Nee
-	Water vasthouden (knijpconstructies, drempels) (Tsjonger en de Lende)	Beperkte kostenstijging en robuuster watersysteem	Ja	"	Ja – (Provincie breed als V9)
-	Water bergen in natuurlijke laagten (lieft komvormig), bijvoorbeeld in combinatie met groen-blauwe diensten (Tsjonger en de Lende)	Beperkte kostenstijging, robuuster watersysteem, verbetering doelrealisatie natuur, afname landbouw- opbrengst op betreffende percelen.	Nee	"	Nee
Overige opmerkingen					
Bij een verdere uitwerking van de maatregelen worden landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische aspecten nader beschouwd. Ook spelen er praktische zaken als infrastructuur, kabels/leidingen, maar zeker ook effecten voor individuele percelen, die grote invloed hebben op de haalbaarheid van de maatregelen.					

KRW Beslisnota

Naam deelplan: KRW Beslisnota		Datum rapport: -				
Organisatie: Wetterskip Fryslân		Referentie: -				
Doel deelplan						
De notitie is een samenvattend overzicht bij de KRW-factsheets en het Basisdocument KRW. De notitie bevat de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de periode 2010-2015 met betrekking tot de begrenzing van de waterlichamen, de KRW-doelen, de huidige toestand en de KRW-maatregelen. Het gaat in deze notitie vooral om de herziening van het maatregelenpakket en de financiering voor de periode 2016-2021 met een doorkijk naar 2027.						
Alle maatregelen(pakketten) in deelplan						
Algemene toelichting						
De bestaande ecologische en chemische doelen uit 2009 zijn gehandhaafd. Het maatregelenpakket dat voor de komende periode is gepland, is vooral gericht op een natuurlijkere inrichting van waterlichamen. Daarnaast zijn maatregelen nodig om de nutriëntenbelasting verder terug te dringen, de vismigratie te verbeteren en te voorkomen dat een deel van de vis schade oploopt of gedood wordt in niet-visvriendelijke gemalen. Naast deze maatregelen zal worden gezocht naar een geschikte pilotlocatie voor beheervisserij (wegvangen brasem). Het maatregelenpakket moeten er toe leiden dat in 2027 de ecologische doelen gehaald worden. Bij het formuleren van de maatregelen is rekening gehouden met kosteneffectiviteit en met significante schade aan functies en het milieu in brede zin.						
#	Benoemde mogelijke maatregelen(pakketten) in deelplan	Toelichting maatregel(pakket)	Kosten	Referentie situatie	Doel	Verwachte doelrealisatie (incl. maatregelen 2010 – 2015)
1	Aanleg ondiepe zones meren	> 60 ha ondiepe zones aanleggen in periode 2016 - 2021	> 500.000 euro / jaar	2010	n.v.t.	n.v.t.
2	Aanleg nvo's boezemkanalen	60 km aan nvo's aanleggen in periode 2016 – 2021	1 miljoen euro / jaar	2010	260 km in 2027	75%
3	Beekdalherstel: herprofilering Lende en Alddijp	17 km herprofilen in periode 2016 – 2021	400.000 euro / jaar	2010	39,2 km in 2027	100%
4	Verbreden KRW-hoofdwatergangen	60 km verbreden in periode 2016 – 2021	500.000 euro / jaar	2010	225 km in 2027	72%
5	Verbreden overige hoofdwatergangen	> 60 km verbreden in periode 2016 – 2021	500.000 euro / jaar	2010	>120 km in 2027	50%
6	Aanleg nvo's KRW-hoofdwatergangen	> 30 km aan nvo's aanleggen in periode 2016 – 2021	500.000 euro / jaar	2010	>60 km in 2027	50%
7	Maalkommen	> 6 maalkommen aanleggen in periode 2016 – 2021	600.000 euro / jaar	2010	n.v.t.	n.v.t.
8	KRW-vispassages	34 vispassages aanleggen in periode 2016 – 2021	270.000 euro / jaar	2010	133 vispassages in 2027	91%
9	Keuzepakket landbouwmaatregelen (POP3)	n.t.b.	n.t.b.			
Gemaakte afwegingen						
Omgevings-/gebiedsproces doorlopen		Meegewogen milieueffecten		Overige criteria		
<ul style="list-style-type: none"> Een vooruitblik op de planherziening is in de klankbordgroep besproken Wensen van belangenorganisaties zijn geïnventariseerd Via al bestaande projecten en structuren is per thema contact geweest met belanghebbenden (natuur, landbouw, gemeenten, visserij, Wadden) Een digitale nieuwsbrief is verstuurd naar belanghebbenden in het plangebied en de (concept) factsheets met maatregelen zijn online geplaatst. Er is een afsluitende bijeenkomst met belanghebbenden gehouden 		De KRW maatregelen worden gewogen op 4 ecologische kwaliteitsklassen: <ul style="list-style-type: none"> Algen Waterplanten Macrofauna Vissen 		Naast de ecologische klassen worden de maatregelen ook gewogen op chemische indicatoren: <ul style="list-style-type: none"> Fosfaat Stikstof Zuurstof Temperatuur Doorzicht Chloride Zuurgraad 		
Geselecteerde maatregelen						
#	Geselecteerd in deelplan en daarvoor opgegeven motivatie	Opgenomen in WHP/WBP	Bestuurlijk vastgelegd (datum)	Beoordeeld in planMER		
	Alle benoemde maatregelen uit de KRW Beslisnota zijn aangemerkt voor uitvoering. De selectie van de maatregelen volgt uit de "KRW-factsheets". Waarin motivering van de maatregelen gegeven wordt.	Ja	Ja (?)	Ja (S1)		
Overige opmerkingen						
-						

KRW in Fryslân 2016-2021

Naam deelplan: KRW in Fryslân 2016-2021		Datum rapport: 6-10-2015				
Organisatie: Provincie Fryslân		Referentie: -				
Doel deelplan						
Deze nota beschrijft in hoofdlijnen de aanpassing van doelen, begrenzings, typering en maatregelen die in Fryslân in de periode 2016-2021 nodig is, om gezamenlijk te kunnen voldoen aan de wettelijke verplichtingen van de KRW.						
Alle maatregelen(pakketten) in deelplan						
Algemene toelichting						
De geplande KRW maatregelen voor oppervlaktewateren zijn reeds benoemd in de factsheet voor de KRW beslisnota. Aanvullend daarop worden in deze factsheet de maatregelen voor grondwaterlichamen toegelicht.						
#	Benoemde mogelijke maatregelen(pakketten) in deelplan	Toelichting maatregel(pakket)	Kosten	Referentie situatie	Doel	Verwachte doelrealisatie (incl. maatregelen 2010 – 2015)
1	Uitvoeren uitvoeringsprogramma's drinkwaterwinning	Voor de drinkwaterwinningen in Fryslân worden een aantal mogelijke maatregelen voorgesteld; het pakket aan maatregelen is niet voor alle drinkwaterwinningen gelijk. Welke maatregelen waar worden voorgesteld wordt momenteel nader uitgewerkt in de uitvoeringsprogramma's. Maatregelen waar het om gaat, zijn: <ol style="list-style-type: none"> 1. Aanpak puntbronnen 2. Aanpak risico's riolering 3. Volgen van de kwaliteit van het oppervlaktewater 4. Gemeentelijk gewasbeschermingsbeleid 5. Structurele aandacht grondwaterbelang 6. Bewustwording en voorlichting 7. Evaluatie doorwerking Provinciale Milieuverordening 8. Evaluatie zonerings 9. Onderzoek risico's wateraanvoerplannen 10. Onderzoek risico's provinciale wegen 11. Monitoring grondwaterkwaliteit 12. Actualisatie gebiedsdossiers 	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
2	Aanpassing grondwaterkwaliteitsmeetnet	Om statistisch verantwoorde uitkomsten te verkrijgen dient elk grondwaterlichaam minimaal 20 waterkwaliteitsmeetpunten te bevatten. Een inventarisatie zal plaatsvinden en mogelijk dient het meetnet te worden aangepast en/of vernieuwd.	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
3	Verdrogingsbestrijding / Natura 2000	Voor de meeste gebieden, waarvoor in 2009 anti-verdrogingsmaatregelen zijn opgenomen in het KRW maatregelenpakket, geldt nog steeds dat er anti-verdrogingsmaatregelen nodig zijn. Aan het rijtje van gebieden waar anti-verdrogingsmaatregelen worden genomen zijn, naast Wijnjeterperschar en Van Oordt's Mersken als onderdeel van het Koningsdiep, de Grutte Wielen en het Sneekermeergebied toegevoegd. Voor de Grutte Wielen zijn deze maatregelen inmiddels gespecificeerd in het vastgestelde Natura 2000-beheerplan en voor het Sneekermeergebied in het in ontwerp vastgesteld Natura 2000-beheerplan.	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
Gemaakte afwegingen						
Omgevings-/gebiedsproces doorlopen		Meegewogen milieueffecten	Overige criteria			
•		De KRW maatregelen worden gewogen op 4 ecologische kwaliteitsklassen: <ul style="list-style-type: none"> • Algen • Waterplanten • Macrofauna • Vissen 	Naast de ecologische klassen worden de maatregelen ook gewogen op chemische indicatoren: <ul style="list-style-type: none"> • Fosfaat • Stikstof • Zuurstof • Temperatuur • Doorzicht • Chloride • Zuurgraad 			
Geselecteerde maatregelen						
#	Geselecteerd in deelplan en daarvoor opgegeven motivatie	Opgenomen in WHP/ WBP	Bestuurlijk vastgelegd (datum)	Beoordeeld in planMER		
	Alle hierboven genoemde maatregelen zijn geselecteerd. Verdere uitwerking vindt plaats in de uitvoeringsprogramma's drinkwaterwinning en Natura-2000 beheerplannen.	Ja	?	Ja (S1)		
Overige opmerkingen						
-						

Nota natuer en lanlik gebiet

Naam deelplan: Nota natuer en lanlik gebiet		Datum rapport: 23-05-2015				
Organisatie: Provincie Fryslân		Referentie:				
Doel deelplan						
In deze nota geeft de provincie aan hoe met de gevolgen van het Onderhandelingsakkoord Natuur wordt omgegaan, zowel beleidsmatig als financieel. Daartoe worden scenario's uitgewerkt en keuzes gemaakt.						
Alle maatregelen(pakketten) in deelplan						
Algemene toelichting						
De notitie bouwt verder op maatregelen en ambities uit het Streekplan Fryslân, het Uitvoeringsakkoord bij het Coalitieakkoord, de Landbouwagonde 2011-2013, de notitie Grutsk op 'e Romte en het Grien Manifest. De maatregelen en ambities die daarin beschreven worden, worden opnieuw afgewogen tegen het Onderhandelingsakkoord Natuur. Het onderhandelingsakkoord is gebaseerd op afnemende en veel selectievere rijksinvesteringen voor natuur en landschap. De provincie kan echter het onderhandelingsakkoord op verschillende manieren verder invullen. Ze kunnen er bijv. voor kiezen om bovenop de afgesproken investeringen van Rijk en provincies, extra te investeren in de kwaliteiten van het landelijk gebied. In dat verband worden 3 scenario's onderscheiden.						
#	Benoemde mogelijke maatregelen(pakketten) in deelplan	Toelichting maatregel(pakket)	Kosten	Referentie situatie	Doel	Verwachte Doel-realisatie
1	Scenario 1 – Onderhandelingsakkoord 'Fryslân'	De EHS wordt uitsluitend nog uitgebreid om aan de Europese doelstellingen m.b.t. de Natura 2000 gebieden te voldoen. De onvermijdelijke bijdrage aan beheer wordt gedekt uit bestaande middelen van de provincie voor het landelijk gebied.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
2	Scenario 2 – 'Grien Fryslân'	In vergelijking tot de oorspronkelijke EHS doelen uit het Streekplan, komt een aantal beoogde uitbreidingen van de EHS te vervallen. De nadruk ligt op het afmaken en afronden van een aantal grotere natuurgebieden. Door gericht aan te kopen en in te richten moeten dit robuuste natuurgebieden worden die minder beheer(kosten) vergen en tegen een stootje kunnen.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
3	Scenario 3 – 'Grien Manifest'	Dit scenario sluit aan op scenario 2. Aanvullend daarop is er echter een hogere natuurambitie: er zal meer EHS worden aangekocht en ontwikkeld (ca. 1.500 ha) en de robuuste natte as komt als zoekgebied op kaart te staan. In dit scenario blijven de oorspronkelijke natuurdoelen uit het Streekplan grotendeels gehandhaafd, maar door te temporiseren mag de realisatie van de EHS langer duren.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gemaakte afwegingen						
Omgevings-/gebiedsproces doorlopen		Meegewogen milieueffecten		Overige criteria		
De oorspronkelijke doelstelling met bijbehorende maatregelen zijn grotendeels beschreven in het Grien Manifest. Dit manifest is opgesteld door een werkgroep bestaande uit drie vertegenwoordigers van landbouw (LTO), natuurorganisaties, en het Wetterskip.		<p>In het Grien Manifest is rekening gehouden met de volgende punten:</p> <ul style="list-style-type: none"> Behoud van biodiversiteit en nadruk op robuuste watersystemen; Reeds aangekochte en begrensde EHS wordt optimaal ingericht en beheerd. <p>In de nota 'Natuer en lanlik gebiet' zijn geen specifieke milieueffecten meer meegenomen.</p>		<p>In de nota 'Natuer en lanlik gebiet' is bij de scenariokeuze gekeken naar:</p> <ul style="list-style-type: none"> Maatschappelijk draagvlak; Continuïteit van bestaand beleid; Financiële haalbaarheid. 		
Geselecteerde maatregelen						
#	Geselecteerd in deelplan en daarvoor opgegeven motivatie			Opgenomen in WHP/WBP	Bestuurlijk vastgelegd (datum)	Beoordeeld in planMER
3	In de nota 'Natuer en lanlik gebiet' is voor scenario 2 gekozen. Daarbij werd een strategische keuze gemaakt om in te zetten op kwaliteit van de EHS en de EHS daar uit te breiden waar het natuurrendement het grootst is. Scenario 3 werd niet gekozen omdat de middelen daarvoor niet toereikend waren.			Ja	?	Ja (V4)
Overige opmerkingen						

Derde Waterhuishoudingplan

In het planMER is één maatregel beschreven die reeds in het WHP 3 worden genoemd: het versterken van regionale keringen / boezemkaden (W1) .

Versterken van regionale keringen / boezemkaden (W1)

Het voornemen in WHP3 was om vóór 2019 alle boezemkaden aan de normen te laten voldoen. De reden dat deze maatregel toch in de huidige planMER is opgenomen is dat hij getemporeerd is en dus niet in 2019, maar pas in 2027 gerealiseerd moet zijn. Hieraan liggen financiële redenen ten grondslag. Het waterschap verbetert de kaden met het grootste veiligheidstekort het eerst. Vanaf 1 januari 2010 hanteert het waterschap het hiervoor aangegeven MBP. Jaarlijks overleggen Wetterskip Fryslân en de provincie wel over de meerjarenprogrammaring van de verbeteringen van boezemkaden. Samen wordt in een vroeg stadium nagegaan of koppeling met ander beleid effectief wordt ingevuld. Voorbeelden zijn koppeling met het Bagger Actie Programma (hergebruik geschikte baggerspecie in kaden), de Ecologische hoofdstructuur (EHS), de Ecologische verbindingzones (EVZ) en het Friese Meren Project. Het waterschap houdt bij boezemkadeverbeteringen altijd rekening met de landschappelijke, natuur en cultuurhistorische waarden. Het LNC-afwegingskader is in bijlage 1 van WHP3 weergegeven.

Bijlage B: Beoordeling doelbereik beleid uit Friese Waterplannen

Op de goede weg	We zijn er bijna/we zijn op de goede weg, de voortzetting huidig beleid is voldoende
Extra inspanning nodig	We halen de realisatie van de doelen net niet/net wel, extra inspanning is vereist;
Extra maatregelen nodig	Realisatie doelen is nog ver weg of niet haalbaar binnen de planhorizon 2021, aanzienlijke aanvullende maatregelen zijn nodig
N.b.	Geen data beschikbaar om voor beoordeling te gebruiken

Beleidsdoelstellingen				Doelbereik afgelopen periode			Verwacht toekomstig doelbereik				
Deelthema	Thema	Doel 2016 - 2021	Aanpassingen t.o.v. doel 2010 - 2015	Doelbereik uit IWSR (2012)	Doelbereik uit tussenbalans (2013)	Doelbereik uit Friese Waterplannen (2015)	Maatregel uit planMER die doel beïnvloedt	Maatregel positief of negatief t.o.v. doelbereik	Verwacht doelbereik einde huidige planperiode (2021)	Verwacht doelbereik 2027	Opmerkingen
Water-veiligheid	Primaire keringen	Het actuele veiligheidsniveau van de primaire waterkeringen moet voldoen aan de wettelijke veiligheidsnormen van de Waterwet.	Veiligheidsnormen worden geactualiseerd.	48,9% voldoet (t.o.v. HWBP II Toetsing)	Uitvoering HWBP ligt op koers	Niet genoemd			Op de goede weg	Op de goede weg	Gezien de toetsingsrondes voor keringen en bijkomende herziene doelstellingen is 100% doelbereik niet mogelijk (IWSR).
	Regionale waterkeringen: boezemkaden	Boezemwaterkeringen voldoen aan de veiligheidsnormen die zijn vastgelegd in de provinciale waterverordening.	Geen	77,2% van de boezemkaden voldoet aan de norm	85% van de boezemkaden voldoet aan de norm	80% van de boezemkaden voldoet aan de norm	W1	+	Op de goede weg	Op de goede weg	Maatregel W1 is bestaand beleid dat getemporeerd is. Gezien de toetsingsrondes voor keringen en bijkomende herziene doelstellingen is 100% doelbereik niet mogelijk (IWSR).
	Regionale waterkeringen: voormalige zeedijken	De voormalige zeedijken voldoen aan de provinciale veiligheidsnorm.	In de planperiode wordt gekeken of het beleid t.a.v. voormalige zeedijken moet worden aangepast.	Niet bekend	Niet bekend	Niet genoemd	W1	+	Op de goede weg	Op de goede weg	Maatregel W1 is bestaand beleid dat getemporeerd is. Geen monitoring uitgevoerd voor IWSR
	Lokale waterkeringen	De lokale waterkeringen voldoen aan de door Wetterskip Fryslân gestelde veiligheidsnormen.	Geen	Niet bekend	Niet bekend	95% van de lokale kaden voldoet aan de norm			Op de goede weg	Op de goede weg	Ten tijde van IWSR waren nog geen normen vastgesteld
	Meerlaagse veiligheid	Het achterland moet water robuust en klimaatbestendig ingericht zijn. Voldoende vluchtwegen en vluchtplaatsen en een goede calamiteitenorganisatie	Niet expliciet genoemd in voorgaande plannen Niet expliciet genoemd in voorgaande plannen	Niet genoemd	Niet genoemd	Niet genoemd			N.b.	N.b.	
Voldoende water	Normale omstandig-	Een duurzaam peilbeheer dat zo goed mogelijk aansluit bij de	Geen	Landbouw: 70% van de gronden	Geen verandering	Niet genoemd	V4	-	Op de goede weg	Op de goede weg	Verskillende maatregelen kunnen leiden tot vernatting van

Beleidsdoelstellingen				Doelbereik afgelopen periode			Verwacht toekomstig doelbereik							
Deelthema	Thema	Doel 2016 - 2021	Aanpassingen t.o.v. doel 2010 - 2015	Doelbereik uit IWSR (2012)	Doelbereik uit tussenbalans (2013)	Doelbereik uit Friese Waterplannen (2015)	Maatregel uit planMER die doel beïnvloedt	Maatregel positief of negatief t.o.v. doelbereik	Verwacht doelbereik einde huidige planperiode (2021)	Verwacht doelbereik 2027	Opmerkingen			
	heden	verschillende vormen van land- en watergebruik.		heeft doelrealisatie 80 - 100%, 23% van de gronden heeft 70 - 80% en 7% van de gronden heeft 0 - 70%			V5	-			landbouwpercelen en daarmee verminderde doelrealisatie. Hierbij moeten keuzes gemaakt worden en de verwachting is dat de maatregelen de doelrealisatie landbouw beter in balans brengt met de doelrealisatie van andere gebruikersfuncties.			
							S1	-						
							V3	+				Extra inspanning nodig	Extra inspanning nodig	De doelrealisatie blijkt in de praktijk geen geschikte methode om de toestand van de natuur in beeld te brengen (IWSR). Ondanks de positieve maatregelen zal doelrealisatie natuur behoorlijk achter blijven bij die van landbouw.
							V4	+						
	V7	+												
					Natuur: 44% van de gronden heeft doelrealisatie 80 - 100%, 3% van de gronden heeft 70 - 80% en 53% van de gronden heeft 0 - 70%	Geen verandering	Niet genoemd	V8	+					
	Extreme natte omstandigheden	Een robuust en veerkrachtig watersysteem. Dit systeem is voldoende uitgerust om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen door technische en ruimtelijke maatregelen.	Geen	Geen	Niet bekend	Onderwerp van studie voor actualisatie veiligheidsplan	Niet genoemd	V1	+	Op de goede weg	Op de goede weg			
								V2	+					
								V3	+					
		De watersystemen moeten nu en in de toekomst minimaal voldoen aan de normen die gelden voor wateroverlastsituaties.	Geen	Geen	Uit de toetsing van 2003 volgt dat 97,8% van het grasland en 99,9% van het bouwland aan de normen voldoet	Geen verandering	Geen verandering				Op de goede weg	Op de goede weg		
Uitbreiding Friese Boezem met 1400 ha t/m 2030 en uitbreiding retentiepolder met 700 ha t/m 2030	Geen	Geen	Geen	Niet genoemd	Boezem uitgebreid met 650 ha, retentiegebied met 565 ha.	Niet genoemd	V2	+	Op de goede weg	Op de goede weg	Met maatregel V2 blijft er slechts een klein deel van de opgave staan voor de periode 2021 - 2030			
Realisatie van berging in deelsystemen	Geen	Geen	Geen	Niet genoemd	Blijft achter bij de planning	Niet genoemd	V1	+	Op de goede weg	Op de goede weg	Volgens Veiligheidsplan II is realisatie van 1% extra berging noodzakelijk tot 2030. Maatregelen hiertoe zijn niet overgenomen in de Friese Waterplannen en deze 1% zal dus niet gehaald worden. Uit verdere doorrekening blijkt echter dat deze 1% voor overcompensatie van de gevolgen van klimaatverandering zal zorgen (Veiligheidsplan II). Het huidige			
							V9	+						

Beleidsdoelstellingen				Doelbereik afgelopen periode			Verwacht toekomstig doelbereik				
Deelthema	Thema	Doel 2016 - 2021	Aanpassingen t.o.v. doel 2010 - 2015	Doelbereik uit IWSR (2012)	Doelbereik uit tussenbalans (2013)	Doelbereik uit Friese Waterplannen (2015)	Maatregel uit planMER die doel beïnvloedt	Maatregel positief of negatief t.o.v. doelbereik	Verwacht doelbereik einde huidige planperiode (2021)	Verwacht doelbereik 2027	Opmerkingen
											beleid is dus afdoende.
		Voorkomen wateroverlast in bebouwde gebieden	Niet expliciet genoemd in voorgaande plannen	Niet genoemd	Niet genoemd	Niet genoemd			N.b.	N.b.	
	Extreme droogte	Negatieve effecten van droogte en verzilting tegengaan door zoet water zoveel mogelijk te bufferen en door afspraken te maken over de verdeling van water bij extreme droogte.	Nadruk gelegd op bufferen, doelstelling m.b.t. goede verdeling inlaatwater uit IJsselmeer niet meer expliciet benoemd.	Niet bekend	Groslijst maatregelen opgesteld, verder onderzoek wordt uitgevoerd	Niet genoemd			N.b.	N.b.	
	Verdroging	Doelstelling in Waterplannen voor 2016 - 2021 is verdrogingsbestrijding in 1.500 ha. De lange termijn-doelstelling is het bestrijden verdroging in 12.000 ha natuurgebied (TOP-lijst)	Langetermijn-doelstelling is ongewijzigd maar uitvoering is vertraagd. Daarom is het aantal ha. In deze planperiode teruggeschroefd naar 1.500 ha.	Niet genoemd	Voor 2000 ha verdrogingsmaatregelen genomen. Financiële tekorten zorgen voor discrepantie tussen beleid en uitvoering	Voor 2500 ha verdrogingsmaatregelen genomen.	V4	+	Extra maatregelen nodig	Extra maatregelen nodig	De anti-verdrogingsmaatregelen voor de TOP-lijst van verdroogde natuurgebieden zijn opgenomen in de Watergebiedsplannen. De maatregelen uit deze plannen worden in de komende 10 tot 15 jaar uitgevoerd. De Natura2000-gebieden krijgen daarbij voorrang. De huidige maatregelen zijn niet voldoende om de beleidsdoelstelling op lange termijn te realiseren (WBP)
	Veenweide	Waar mogelijk behoud veenweidegebieden en maaiveld daling als gevolg van oxidatie voorkomen.	Niet expliciet genoemd in voorgaande plannen	Niet genoemd	Niet genoemd	Niet genoemd	V7	+	Extra inspanning nodig	Extra inspanning nodig	Voor een deel van het veenweidegebied wordt gekozen om te accepteren dat het verdwijnt en een zachte landing te faciliteren. Andere facetten van het beleid moeten nog verder uitgewerkt worden, hiervoor is extra inspanning nodig (Veenweidevisie)
							V8	+			
	Actualiteit peilbesluit	Wetterskip Fryslân actualiseert haar peilbesluiten waar nodig.	Geen	Niet bekend	Niet genoemd	Niet genoemd	V6	+	N.b.	N.b.	

Beleidsdoelstellingen				Doelbereik afgelopen periode			Verwacht toekomstig doelbereik				
Deelthema	Thema	Doel 2016 - 2021	Aanpassingen t.o.v. doel 2010 - 2015	Doelbereik uit IWSR (2012)	Doelbereik uit tussenbalans (2013)	Doelbereik uit Friese Waterplannen (2015)	Maatregel uit planMER die doel beïnvloedt	Maatregel positief of negatief t.o.v. doelbereik	Verwacht doelbereik einde huidige planperiode (2021)	Verwacht doelbereik 2027	Opmerkingen
	Grond-/Drinkwater	De grondwatervoorraden op niveau houden.	Voorgaande doelstelling luidt: "Een betrouwbare en duurzame drinkwaterwinning voor iedereen in Fryslân"	Huidige winning is niet duurzaam, niet betrouwbaar op de eilanden en heeft mogelijk nadelige invloed op Natura 2000 gebieden	Geen verandering	Diepere grondwaterstand en in het beheergebied dalen. Op sommige locaties in het beheergebied leidt dit tot problemen bij de drinkwaterwinning en in enkele natuurgebieden heeft het een negatief effect op de aanwezige natuurwaarden.	V9	+	Extra inspanning nodig	Extra inspanning nodig	Extra maatregelen zijn uitgewerkt in de uitvoeringsprogramma's drinkwaterwinning (WHP) en niet hier beoordeeld. De focus op grondwater als belangrijkste bron voor drinkwater is geen nieuw beleid. De Provincie en het Wetterskip voeren samen met Vitens nog een onderzoek uit naar de beste locaties voor drinkwaterwinning (WHP).
	Instandhouding watersystemen	De waterinfrastructuur zo in stand houden, dat deze geen belemmeringen heeft voor de water aan- en afvoer ten behoeve van het peilbeheer, voor het gebruik als vaarweg en voor de waterkwaliteit.	Niet expliciet genoemd in voorgaande plannen	Niet genoemd	Niet genoemd	Niet genoemd			N.b.	N.b.	
Schoon water	Ecologische toestand KRW waterlichamen (oppervlaktewater)	Het Friese oppervlaktewater voldoet uiterlijk in 2027 aan de eisen voor ecologie.	Geen	Van de 24 waterlichamen scoren er 7 slecht, 12 ontoereikend en 5 matig	Geen verandering	Geen enkel waterlichaam scoort 'goed'	S1	+	Extra maatregelen nodig	Extra maatregelen nodig	In 2021 zullen nog lang niet alle waterlichamen voldoen aan de goede ecologische toestand. De doelen worden in 2021 geëvalueerd. Er zal worden bepaald welke doelen in 2027 alsnog gehaald kunnen worden en welke doelen eventueel (onderbouwd) moeten worden aangepast. Bij het opstellen van de prognose (een verplicht onderdeel in de factsheets) is heel voorzichtig te werk gegaan. Gezien het feit dat ecologie langzaam reageert op ontwikkelingen en maatregelen en vanwege het feit dat er niet een betrouwbaar instrumentarium is om de effecten van maatregelen te voorspellen, is de waarde van de

Beleidsdoelstellingen				Doelbereik afgelopen periode			Verwacht toekomstig doelbereik				
Deelthema	Thema	Doel 2016 - 2021	Aanpassingen t.o.v. doel 2010 - 2015	Doelbereik uit IWSR (2012)	Doelbereik uit tussenbalans (2013)	Doelbereik uit Friese Waterplannen (2015)	Maatregel uit planMER die doel beïnvloedt	Maatregel positief of negatief t.o.v. doelbereik	Verwacht doelbereik einde huidige planperiode (2021)	Verwacht doelbereik 2027	Opmerkingen
											prognose betrekkelijk (KRW beslisnota)
	KRW waterlichamen: chemische toestand	De KRW waterlichamen (grond- en oppervlaktewater) voldoen uiterlijk in 2027 aan de eisen voor chemie, ecologie en inrichting.	Geen	In 2010 en 2011 worden overschrijdingen geconstateerd bij de metalen zink en koper en in beperkte mate bij ammoniak.	Geen verandering	Geen enkel waterlichaam scoort 'goed'	S1	+	Op de goede weg	Op de goede weg	De chemische toestand varieert van jaar tot jaar.
	Toestand overige wateren	Het Fries oppervlaktewater voldoet uiterlijk in 2027 aan de eisen voor chemie, ecologie en inrichting. Dit doel geldt dus ook voor de overige wateren. Voor overige wateren gelden geen EU eisen, daarom is sprake van een inspanningsverplichting.	Geen	In de periode 2009 - 2011 worden voor graan 3 normoverschrijdende stoffen aangetroffen, voor mais 1, voor aardappelen 4 en voor uien 8.	Geen verandering	Niet genoemd			N.b.	N.b.	
	Zwemwater	De kwaliteit van het zwemwater is in 2015 minimaal 'aanvaardbaar' en kunnen op termijn worden beoordeeld als 'goed' of 'uitstekend'.	Geen	25 van de 32 zwemlocaties scoorden voldoende of hoger, voor 2 locaties was geen data beschikbaar	Van de 50 zwemwaterplekken (48 officiële zwemwaterlocaties) is de waterkwaliteit bij 94% aanvaardbaar of hoger	Van de 32 officiële zwemwaterlocaties in binnenwateren zijn 2 als slecht beoordeeld			Op de goede weg	Op de goede weg	
	Water in natuur	Zes waterlichamen liggen in Natura2000-gebieden. In deze gebieden gelden specifieke natuurdoelen. De Natura2000-doelen op het gebied van oppervlaktewater komen tot uiting in de gestelde KRW-doelen.	Geen	Niet bekend	Niet genoemd	Niet genoemd	V3	+	N.b.	N.b.	Op landelijk niveau wordt gewerkt aan indicatoren gerelateerd aan natuurdoelen. Deze indicatoren worden vervolgens uitgewerkt in de beheerplannen voor de Natura 2000 gebieden (IWSR).
							V4	+			
							V7	+			
							V8	+			
							V9	+			

Beleidsdoelstellingen				Doelbereik afgelopen periode			Verwacht toekomstig doelbereik				
Deelthema	Thema	Doel 2016 - 2021	Aanpassingen t.o.v. doel 2010 - 2015	Doelbereik uit IWSR (2012)	Doelbereik uit tussenbalans (2013)	Doelbereik uit Friese Waterplannen (2015)	Maatregel uit planMER die doel beïnvloedt	Maatregel positief of negatief t.o.v. doelbereik	Verwacht doelbereik einde huidige planperiode (2021)	Verwacht doelbereik 2027	Opmerkingen
	Waterketen	Emissies van de waterketen in Fryslân vormen geen belemmering voor het realiseren van de chemische en ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater.	Geen	Niet bekend	Alle rwzi's van het waterschap voldoen aan de normen voor chemische en ecologische waterkwaliteit.	Niet genoemd			N.b.	N.b.	
		Door nauw samen te werken voeren de betrokken partijen hun taken zo doelmatig mogelijk uit.	Geen	Niet bekend	Niet bekend	Niet genoemd			N.b.	N.b.	
		Door nauw samen te werken binnen de Friese waterketen voeren de betrokken partijen hun taken zo duurzaam mogelijk uit.	Geen	Prognose klimaatvoetafdruk voor 2013 is 25.000 ton eq. CO2 door Vitens, gemeentes en WF	Niet bekend	Niet genoemd			N.b.	N.b.	
		Door nauw samen te werken binnen de Friese waterketen voeren de betrokken partijen hun taken zo klantgericht mogelijk uit.	Geen	Niet bekend	Niet bekend	Niet genoemd			N.b.	N.b.	

Bijlage C: Overzicht maatregelen in WBP/WHP

Voor 'motivatie' is de volgende nummering gebruikt om aan te geven welk onderdeel van de gebruikte zeef er toe heeft geleid dat een maatregel niet in het planMER is opgenomen:

1. De maatregel is niet concreet;
2. De maatregel heeft geen milieueffect dat bemerkt moet worden (c- en d-lijst van de wet milieubeheer);
3. De maatregel heeft geen locatie;
4. De maatregel is geen nieuw beleid

Maatregelen WHP

#	Onderwerp	Beschrijving maatregel	Opgenomen in het planMER	Code-ring planMER	#	Motivatie
1	Bescherming tegen overstrooming	Wij keuren de projectplannen voor versterkingen van de primaire waterkeringen goed. Wij letten in het bijzonder op de inpassing in het landschap en of voldoende rekening is gehouden met de natuur- en cultuurwaarden. Voor de ruimtelijke kwaliteit is het kader het beleid in Grutsk op 'e Romte. Bij grote plannen of ontwikkelingen kan ons ruimtelijk kwaliteitsteam de initiatiefnemer begeleiden en adviseren over de ruimtelijke inpassing.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		We bevorderen innovatieve en integrale projecten voor de waterveiligheid:	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		Voor de periode 2014-2019 was zes miljoen euro beschikbaar om bij het versterken van boezemkaden meekoppelkansen op het vlak van recreatie en toerisme, natuur en landschap te kunnen benutten. Voor de periode 2015-2019 resteert vier miljoen euro;	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		in de periode van 2015 tot 2017 voeren de drie noordelijke waterschappen een project overstijgende verkenning (POV) uit voor de waterkeringen langs de Waddenzee. Wij leveren waar gevraagd een bijdrage aan dit proces en zullen op basis van de resultaten kijken welke mogelijkheden er in Fryslân zijn voor integrale en innovatieve dijkversterkingen en onze rol bij de eventuele uitvoering daarvan;	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
		we hebben in totaal €200.000 beschikbaar voor ondersteuning van kansrijke projecten waarin integrale oplossingen en innovatieve technieken op het gebied van waterveiligheid worden toegepast.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		Voor de primaire waterkeringen zijn in het Deltaprogramma landelijk nieuwe normen ontwikkeld die uitgaan van een risicobenadering (kans en gevolg). Dit kon mede vanwege verbeterde (technische) mogelijkheden om gevolgen van overstromingen beter in beeld te brengen. Ook voor de regionale waterkeringen willen we in de planperiode de gevolgen van overstroming beter in beeld brengen.	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
		Wij leggen de ligging en normen voor alle regionale waterkeringen (boezemkaden en voormalige zeedijken) vast in de Waterverordening. De ligging van de regionale waterkeringen (en de vigerende normen) zijn ook in kaartbijlage 7 opgenomen.	Nee	-	1	Voornemen waarvan de gevolgen nog niet vast zijn te stellen
		In nauw overleg met Wetterskip Fryslân zullen wij een voorschrift voor de toetsing van de regionale waterkeringen opstellen. Hierin staan (minimaal) een omschrijving van de wijze waarop de veiligheid moet worden beoordeeld, de methode voor bepaling van de ontwerpwaterstanden en de periode voor uitvoering van de toetsing. Gedeputeerde Staten zijn bevoegd om deze vast te stellen. Binnen het systeem van de normering en toetsing zullen wij zoveel mogelijk ruimte geven om risicogericht ontwerpen mogelijk te maken. Ook met Waterschap Noorderzijlvest en Waterschap Zuiderzeeland zullen (afzonderlijk) afspraken gemaakt worden over de toetsing van de regionale keringen die daar in beheer zijn.	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
2	Voorkomen van wateroverlast	Samen met Wetterskip Fryslân werken we uit welke status en eisen we moeten stellen aan de voormalige zeedijken en de voormalige c-kering in Fryslân binnen het nieuwe normstelsel voor de primaire waterkeringen. Dit is onderdeel van een bredere verkenning over waterveiligheid en ruimtelijke ordening (zie ook §3.3).	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
2	Voorkomen van wateroverlast	Wij faciliteren het Regionaal Overleg Kust (R.O.K.) en het Bestuurlijk Overleg Deltaprogramma Waddengebied (BO-DPW). In deze overleggen wordt in noordelijk verband afgestemd over de uitvoering van het Deltaprogramma en het beleid voor de zandige kust. We werken verder uit welke rol en bijdrage wij (moeten) leveren voor een succesvolle uitvoering van de voorkeursstrategieën van de Deltaprogramma's Waddengebied, IJsselmeergebied en Kust.	Nee	-	2	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		Wij leggen de normen voor regionale wateroverlast en het maaiveld criterium vast in de Waterverordening.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		Wij bevorderen het treffen van maatregelen om water vast te houden. In de planperiode stellen wij €500.000 beschikbaar om te verkennen welke maatregelen mogelijk zijn, of om projecten en processen hieromtrent te starten of te ondersteunen (zie ook §4.1).	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
		Wij voeren in de planperiode een verkenning uit naar een nieuwe sluis bij Harlingen. Wij betrekken Wetterskip Fryslân hierbij vanwege de relatie met de waterafvoer vanaf de Friese boezem. In het Veiligheidsplan II van Wetterskip Fryslân is een gemaal bij Harlingen vanaf 2035 onderdeel van het voorkeursscenario voor de afwatering.	Nee	-	Anders	Valt buiten de planperiode

#	Onderwerp	Beschrijving maatregel	Opgenomen in het planMER	Code-ring plan MER	#	Motivatie
3	Waterrobuust inrichten en calamiteitenbestrijding	We beoordelen de toepassing van de watertoets in alle ruimtelijke plannen. Hierbij letten wij erop dat initiatiefnemers bij ruimtelijke (her)ontwikkelingen in landelijk en stedelijk gebied, rekening houden met een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting. Ook onze eigen ruimtelijke plannen richten wij daarop in.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		We bevorderen voldoende hoog bouwen. Dit is een zeer effectieve en betrouwbare maatregel om schade door overstroming en wateroverlast te voorkomen. Wij willen dat dit in Fryslân zoveel mogelijk gebeurt via de volgende strategie:	Nee	-	3	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		1. Bouwen boven het maatgevend boezempeil (MBP). Hiermee blijft bij een eventuele kadebreuk de bebouwing altijd droog en is er geen extra schade ten opzichte van de situatie voor de ontwikkeling;	Nee	-	3	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		2. Bouwen onder het MBP, maar boven het maaiveld of met gevolgbeperkende maatregelen om schade zoveel mogelijk te voorkomen. De gevolgen van een eventuele overstroming blijven daardoor zoveel mogelijk gelijk aan de situatie voor de ontwikkeling;	Nee	-	3	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		3. Bouwen onder het MBP en op het (huidige) maaiveld. De schade bij een eventuele kadebreuk of bij extreme neerslag neemt door de ontwikkeling toe. Kosten van de extra kadeversterking of andere benodigde maatregelen worden door de initiatiefnemer gedragen of aan de water(kering)beheerder vergoed. Uiteraard sluiten wij maatwerk oplossingen niet uit.	Nee	-	3	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		Samen met Wetterskip Fryslân en de Friese gemeenten starten wij een (brede) verkenning naar de waterrobuustheid en toekomstige inrichting van Fryslân. Centraal vraagstuk daarbij is hoe we in Fryslân de gezamenlijk uitgesproken ambities kunnen waarmaken. In deze verkenning willen we ook kijken naar nut, noodzaak en de effectiviteit van het huidige ruimtelijke beleid met betrekking tot waterveiligheid. Op basis van de uitkomsten van de verkenning bekijken wij of het nodig is om (in de Omgevingsvisie) ons beleid te wijzigen en welke juridische verankering gewenst is (bijvoorbeeld in de Omgevingsverordening).	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
		In de verordening Romte hebben we de reserveringszones voor de primaire waterkeringen vastgelegd om ontwikkelingen te voorkomen die conflicteren met toekomstige dijkversterkingen. Op de Friese Waddeneilanden zullen we de reserveringszones en bijbehorend bouwbeleid vastleggen nadat het rijk de ligging van de primaire waterkeringen op Vlieland en Terschelling heeft bepaald.	Nee	-	3	Nog geen locatie van maatregel bekend
4	Duurzaam peilbeheer en verdrogingsbestrijding	Voor het kustfundament handhaven wij vooralsnog het bouwbeleid en de regels in de Verordening Romte. Na herziening van de Beleidslijn Kust gaan we na of er aanleiding is om onze regelgeving aan te passen.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		Wij voeren overstromingsberekeningen uit en houden deze actueel. Dit doen we o.a. voor de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's. Overstromingsberekeningen maken inzichtelijk hoe een overstroming verloopt bij een bepaalde doorbraak en geeft informatie over de snelheid van het verloop en de optredende waterdiepten, en daarmee inzicht in de risico's. De overstromingsrisicokaarten worden ontsloten op www.risicokaart.nl (zie ook kaartbijlage 6). Ook de waterhoogten op de landelijke website www.overstroomik.nl zijn gebaseerd op deze berekeningen. Voor deze taak is jaarlijks ongeveer €20.000 nodig.	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
		We werken in samenspraak met Wetterskip Fryslân voor een aantal gebieden nog nader uit om te bezien of deze kunnen worden vrijgesteld van de verplichting een peilbesluit te nemen. Voor vrij afstromende gebieden werken we in de planperiode (2016-2021) in het kader van het Deltaprogramma Zoet Water het Voorzieningenniveau nader uit. Rekening houdende met klimaatontwikkelingen (toename verdampingoverschot) en structurele beperking van de hoeveelheid inlaatwater uit het IJsselmeer zal daarbij de water aanvoer voor het peilbeheer naar deze vrij-afstromende gebied in beschouwing worden genomen.	Nee	-	3	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
		Zandgebied: We stimuleren waterconservatie, bijvoorbeeld via pilots met "peilgestuurde drainage" en beekherstelprojecten. Door te werken met integrale en gebiedsgerichte projecten, kunnen gelijktijdig kansen voor landschap en natuur worden benut. Voor de planperiode stellen we in totaal €500.000 beschikbaar voor het verkennen van maatregelen en het opstarten of ondersteunen van projecten en processen voor het vasthouden of conserveren van water.	Ja	V9	-	-
		Veenweidegebied: We voeren regie over de uitvoering van de Veenweidevisie, waaronder de uitwerking van de deelgebieden "Behouden Fryske veenweidewaarden". Hierbij gebruiken we bestaande instrumenten (kavelruil, groene diensten, weidevogelbeheer etc.) en middelen voor nadeelcompensatie. Samen met het waterschap ontwikkelen we kaders voor mogelijke nadeelcompensatie van onder andere de gebruikers van percelen langs lintbebouwing. Om hoogwatercircuits langs lintbebouwing robuuster te maken kan het namelijk nodig zijn dat deze hoogwaterzones worden verbreed. Voor de uitvoering van de Veenweidevisie is in de periode 2016 – 2019 totaal €12 miljoen beschikbaar. In de deelgebieden "Behouden Fryske veenweidewaarden" gaan we met betrokken partijen per deelgebied pilots uitwerken en stimuleren zodat de aanwezige waarden blijven gehandhaafd. We ontwikkelen samen met het waterschap een stimuleringsregeling voor initiatieven gericht op innovaties (zoals het toepassen van onderwaterdrainages) en natte landbouw (paludicultuur).	Ja	V7, V8	-	-
Noordelijk kustgebied/ verziltingsgevoelige gebieden: Samen met Wetterskip Fryslân onderzoeken wij of, naar aanleiding van de resultaten van de praktijkproeven "Spaarwater", het peilbeleid voor het Noordelijk Zeekleigebied dient te worden aangepast.	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen		
Lauwersmeergebied: de bouw van een gemaal in 2015 bij Lauwersoog gaat niet door. Daarom kijken we in de planperiode samen met waterschap Noorderzijlvest, Wetterskip Fryslân en de provincie Groningen naar het toekomstige peilbeheer in het Lauwersmeer in relatie tot de eisen van het Natura2000 gebied Lauwersmeer en de afwatering van Fryslân en Groningen.	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen		

#	Onderwerp	Beschrijving maatregel	Opgenomen in het planMER	Code-ring plan MER	#	Motivatie
		Friese boezem: We verkennen hoe op de lange termijn de verschillende belangen zoals scheepvaart, natuur, landschap en cultuurhistorie, recreatie en landbouw zich tot elkaar verhouden met betrekking tot de keuze voor een vast peil op de Friese boezem. Een ecologische verkenning is in concept gereed en richt zich met name op het Friese Merengebied. Samen met Wetterskip Fryslân en andere partijen (o.a. recreatie, landbouw en natuurorganisaties) werken we uit hoe we op lange termijn om willen gaan met het peilbeheer op de Friese boezem. Ook willen we in de planperiode met pilots kijken of we kunnen experimenteren met een flexibel peil in bepaalde deelgebieden van de boezem (vooral in Natura 2000 gebieden). Hiermee willen we onderzoeken in welke mate het ecologisch functioneren van deze deelgebieden verbetert. in de planperiode werken wij, samen met Wetterskip Fryslân en de Friese gemeenten, aan het verschaffen van meer duidelijkheid rond de verdeling van de belangen en verantwoordelijkheden ten aanzien van het oeverbeheer langs de provinciale vaarwegen in de Friese boezem. Verdrogingsbestrijding: in de planperiode bestrijden we de verdroging in totaal van 1.500 hectare Natura 2000 gebied. Deze maatregelen voor verdrogingsbestrijding maakt ook deel uit van de KRW-maatregelen voor grondwater.	Nee	-	3	Nog geen locatie van maatregel bekend
			Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
			Ja	V4	-	
5	Voldoende zoet water en verzilting	Samen met de provincie Groningen en de drie noordelijke waterschappen werken we met het rijk verder aan het Deltaprogramma Zoetwater, waarin we: lange termijnoplossingen verkennen voor de zoet wateropgave en het verminderen van de afhankelijkheid van IJsselmeerwater; voor de korte termijn "geen spijt" maatregelen inventariseren. de beschikbaarheid van zoetwater uitgewerkt in normale en droge situaties (het zogenaamde "regionale voorzieningenniveau"); hierover wordt een reeks van afspraken gemaakt tussen de watergebruikers en de waterbeheerders. Via de Waterverordening reguleren wij de verdeling van zoet water in extreem droge omstandigheden. De zogenaamde verdringingsreeks is ook opgenomen in bijlage III. Wij stimuleren het zuinig omgaan met zoet water op perceelsniveau (landbouw) in verziltingsgevoelige gebieden en het in stand houden van zoetwaterlenzen in deze gebieden. Voor de korte termijn nemen we daarom deel aan het project Spaarwater in het Noordelijk Zeekleigebied. In de planperiode is €200.000 beschikbaar voor onderzoek naar de verziltingsproblematiek. We verkennen in de planperiode samen met Wetterskip Fryslân welke waterhuishoudkundige maatregelen verder in noordelijk zeekleigebied genomen kunnen worden om op langere termijn de landbouw in dit gebied duurzaam mogelijk te maken in relatie tot een voortschrijdende verzilting. Ook willen we door middel van monitoring de verzilting van dit gebied beter gaan volgen.	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
			Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
			Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
			Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
			Nee	-	3	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
			Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
6	Grondwaterkwantiteit en drinkwaterwinning	Samen met Vitens en Wetterskip Fryslân onderzoeken we op welke plaatsen grondwaterwinning het beste kan plaatsvinden en in welke hoeveelheden. We willen hierbij ook goed kijken naar de effecten op het totale grondwatersysteem op langere termijn, naast de effecten van de grondwaterwinningen op de omgeving en de mate waarin eventueel andere belangen geschaad worden. Hierbij zal ook stilgestaan worden bij de situatie op de Waddeneilanden; de winning van grondwater voor drinkwater is daar gelimiteerd vanwege de negatieve effecten op de natuur. Ook onderzoeken we de verzilting van het diepe grondwater. Binnen de planperiode maken wij samen met de provincie Drenthe en Vitens concrete afspraken over de planning en financiering van de halvering van de drinkwaterwinning Terwisscha. Om het duurzame evenwicht van het systeem te bevorderen, willen we maatregelen die infiltratie van water in de ondergrond bevorderen extra stimuleren (zie ook zandgebieden, vasthouden water). De provincie verleent op grond van de Waterwet vergunningen voor de onttrekking van grondwater voor drinkwater en grote industriële onttrekkingen (> 150.000 m ³ /jaar). Wij toetsen daarbij aan de kaders in bijlage V. Gedeputeerde Staten zijn bevoegd om deze kaders aan te passen. Wij spannen ons in voor een goede samenwerking met Wetterskip Fryslân en stemmen ons beleid voor grondwaterwinningen actief met hen af. Wij verlenen vergunningen voor open bodemenergiesystemen (WKO's). Bij de vergunningverlening werken we volgens het zogenaamde "stoplichtenmodel". De kaders zijn opgenomen in bijlage VI en kaartbijlage 12. Op www.wkotool.nl kan op een willekeurig plek een quickscan gemaakt worden en wordt indicatief aangegeven of er beperkingen gelden. Wij geven in het landelijke grondwaterregister aan welke winningen wij vergund hebben en ontsluiten deze gegevens op een regionale kaart. Wij bezoeken periodiek de vergunninghouders die onder onze verantwoordelijkheid vallen en controleren of de voorschriften worden nageleefd. Voor het uitvoeren van onze grondwatertaken beheren wij een meetnet voor grondwaterkwantiteit en -kwaliteit. We blijven inzetten op waterbesparing. Dit doen we bij voorkeur samen met onze partners via het Fries bestuursakkoord waterketen. Wij stellen voor het stimuleren van maatregelen en communicatie over het belang van waterbesparing, in totaal €60.000 beschikbaar. Er zal daarbij specifiek aandacht gericht worden op de Waddeneilanden en de toeristische sector.	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
			Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
			Nee	-	3	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
			Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
			Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
			Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
			Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking

#	Onderwerp	Beschrijving maatregel	Opgenomen in het planMER	Code-ring plan MER	#	Motivatie
7	Schoon water	Met de vaststelling van de KRW-factsheets door Provinciale Staten (beoogd voor december 2015) (zie bijlage VIII) zijn de begrenzing, status, typering en de doelen van de KRW-oppervlaktewaterlichamen vastgelegd. Wij houden toezicht op de uitvoering van de maatregelen voor oppervlaktewateren, zoals die zijn opgenomen KRW-factsheets. Dit doen we vanwege onze verantwoordelijkheid voor het bereiken van de KRW doelen voor oppervlaktewateren.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		Wij stimuleren, faciliteren en ondersteunen bij de uitvoering van KRW oppervlaktewatermaatregelen door koppelingen te maken met maatregelen in het kader van andere regelingen en trajecten zoals Natura 2000 en PAS (Programmatische aanpak Stikstof), de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), POP3, en het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer. De KRW doelen laten wij maximaal meekoppelen. Voorbeelden zijn: herstelprojecten in de beken, boezemeren en de laagveenplassen. Voor integrale uitvoeringsprojecten zijn wij in een aantal gevallen ook verantwoordelijk voor de uitvoering. De uitvoering van KRW maatregelen wordt door diverse partijen gefinancierd. Onze co-financiering aan POP3 middelen voor water bedraagt bijna € 7,5 miljoen en onze bijdrage aan de integrale uitvoering van Oevers- en kadeprojecten bedraagt € 4 miljoen.	Nee	-	4	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		Samen met de waterschappen gaan wij in de planperiode na of en voor welke "overige wateren" het wenselijk is om ecologische doelen te bepalen en vast te leggen. We overwegen om dit te doen via de landelijk ontwikkelde beoordelingssystematiek die afgeleid is van de KRW. Dit doen wij onder andere om te voorkomen dat de toestand van niet-KRW wateren de realisatie van de KRW doelen verhindert.	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
		Wij rapporteren volgens wettelijk voorschrift aan het rijk over de voortgang van de uitvoering van de KRW maatregelen.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		Wij toetsen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen via de watertoets of de waterkwaliteit niet achteruitgaat en nemen indien nodig vervolgens passende maatregelen.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
8	Schoon grondwater	Wij geven uitvoering aan de maatregelen in de KRW-factsheets en zien toe op de uitvoering daarvan als de verantwoordelijkheid bij andere partijen ligt.	Ja	S1		
		Wij geven in de periode 2015-2019 uitvoering aan de uitvoeringsprogramma's gebiedsdossiers drinkwaterwinningen, hiervoor is € 162.500,- beschikbaar.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		Wij doen nader grondwateronderzoek op locatie(s) waar bestrijdingsmiddelen in het grondwater worden aangetroffen met een concentratie boven de drinkwaternorm.	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
		Aanvullend gaan wij in samenwerking met de provincies Groningen, Drenthe en Overijssel onderzoek verrichten naar het voorkomen van milieuvreemde stoffen in het ondiep grondwater. Dit betreft bijvoorbeeld (residuen van) geneesmiddelen, hormonale stoffen, brandvertragers en weekmakers. Mochten de analysesresultaten daartoe aanleiding geven, dan ontwikkelen we nieuw of aanvullend beleid in samenwerking met onze partners.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		Wij stellen eisen aan de inrichting van - en functies in - aangewezen grondwaterbeschermingsgebieden rondom drinkwaterwinningen. Indien nodig passen wij de begrenzing van deze gebieden aan.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		In samenwerking met de noordelijke drinkwaterbedrijven, waterschappen en de provincies Groningen, Overijssel en Drenthe toetsen wij de beschikbare grondwaterkwaliteitsgegevens aan het toelatingsbeleid van de Commissie voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb.) Waar nodig zullen we vragen het toelatingsbeleid aan te passen.	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
9	Zwemwater	Wij voeren onze taken uit volgens de Whvbz en de Europese zwemwaterrichtlijn. Jaarlijks wijzen wij de zwemlocaties in Fryslân aan, zowel voor de binnenwateren als voor de Rijkswateren, en stellen de EU daarvan in kennis. Het nemen van besluiten over (nieuw) aan te wijzen zwemlocaties, doen wij volgens het 'Protocol Aanwijzen en Afvoeren van zwemlocaties' dat op www.fryslanleefmetwater.nl staat.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		We verstrekken goede en actuele informatie over de toestand van het zwemwater via internet (www.zwemwater.nl), de zwemwater telefoon en borden bij de zwemwaterlocaties. Als de waterkwaliteit op de aangewezen zwemlocaties niet voldoet aan de gestelde kwaliteitseisen, zullen wij dat duidelijk communiceren.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		Wij ondersteunen waterbeheerders en locatiehouders die (innovatieve) maatregelen nemen om de waterkwaliteit op zwemwaterlocaties met het predicaat 'slecht' of 'aanvaardbaar' te verbeteren. Wij zoeken naar mogelijkheden om mee te liften met andere programma's en projecten, bijvoorbeeld KRW projecten. KRW projecten hebben als doel verbetering van de waterkwaliteit. Ze dragen dus ook bij aan de zwemwater- en recreatiebelangen.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		We zullen een visie ontwikkelen op zwemmen in 'buitenwater'. Hierbij wordt onder andere gekeken naar nieuwe zwemlocaties die vanuit het watersysteem geschikt zijn, en veilig en gezond zwemmen mogelijk maken.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		In samenwerking met onze partners in het zwemwaterconvenant willen wij vuilwaterlozingen van de recreatievaart verder beperken. Hiervoor gaan wij door met acties en campagnes die het lozen van vuilwater tegengaan.	Nee	-	3	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		Voor het uitvoeren van de zwemwatertaken is in de planperiode € 53.000,- per jaar beschikbaar.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
10	Waterketen	Wij spannen ons in om structureel goede afspraken te maken over samenwerking in de Friese waterketen. In de periode 2016-2020 is in totaal €150.000,- beschikbaar (€25.000 per uitvoeringsjaar) om de samenwerking te bevorderen.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		Bij de realisatie van de doelen in het FBWK kiezen wij voor een actieve ondersteunende rol in de samenwerking.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking

#	Onderwerp	Beschrijving maatregel	Opgenomen in het planMER	Code-ring planMER	#	Motivatie
		Bij het opstellen van het FBWK 2016-2020 gaan we met gemeenten in gesprek of het stimuleren van afkoppelen van de regenwaterafvoer op de zandgronden onderdeel kan worden van dit akkoord. Dit om een bijdrage te leveren aan de doelstellingen voor het meer vasthouden van zoetwater (zie §4.1).	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		In samenwerking met de gemeente Leeuwarden treden wij op als aanjager/makelaar om innovatieve projecten toegepast/uitgevoerd te krijgen.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		In 2016 zullen wij onze bestaande subsidieregeling voor innovatieprojecten evalueren en de mogelijkheden voor een vervolg verkennen. Deze regeling is gericht op innovatieprojecten in de waterketen op het gebied van waterbesparing, beperken emissies naar oppervlaktewater en productie/hergebruik secundaire grondstoffen uit afvalwater (zie http://www.fryslan.fr/13647/subsidieinnovatieprojecten-waterketen/).	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
		Wij zien toe op de invulling van de drie gemeentelijke zorgplichten, volgens de generieke toezichtrol die aan de provincies is toebedeeld (Interbestuurlijk toezicht).	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		Wij verlenen tot de inwerkingtreding van de Omgevingswet (waarschijnlijk in 2018) ontheffing aan Friese gemeenten voor percelen in het buitengebied die niet op het riool zijn aangesloten. Wij doen dit op basis van de doelmatigheidsafweging. Het kader daarvoor is aangegeven in bijlage VII.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		We geven een vervolg aan de Samenwerkingsovereenkomst Schoon Water voor Mozambique in de periode 2016-2017. Hiervoor is in 2016 en 2017 elk jaar €150.000 beschikbaar.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking

Maatregelen WBP

#	Onderwerp	Beschrijving maatregel	Opgenomen in het planMER	code-ring planMER	#	Motivatie
1	Primaire keringen	1. Implementeren nieuwe normering waterveiligheid: Vaststellen van een implementatieplan over het doorwerken van de nieuwe normering van waterveiligheid in de activiteiten van Wetterskip Fryslân.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		2. Uitvoeren 4e toetsing primaire waterkeringen 2017-2023: Op basis van de nieuwe normering toetst Wetterskip Fryslân of de primaire waterkeringen voldoen aan de landelijke normering.	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
		3. Uitvoeren Hoogwaterbeschermingsprogramma: Wetterskip bewaakt de voortgang van het deel van het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma dat wij voorbereiden en uitvoeren. Het gaat hierbij om zowel de laatste projecten uit de tweede toetsing primaire waterkeringen (t/m 2018) als de voorbereiding en uitvoering van de projecten uit de derde toetsing primaire waterkeringen (vanaf 2016). De gezamenlijke Noordelijke waterschappen voeren bovendien tot en met 2017 een Project Overstijgende Verkenning uit in het kader van de voorbereiding van de verbeterwerken langs de Waddenzee kust.	Nee	-	Anders	Valt onder planMER NWP2
		4. Overname primaire waterkeringen Friese Waddeneilanden: In 2015 voeren Wetterskip Fryslân en het Rijk verkennende gesprekken over de overdrachten van de primaire waterkeringen op de Waddeneilanden. Vanaf 2016 kunnen de besprekingen over de overdrachten worden gestart.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
2	Regionale waterkeringen	1. Actualiseren beleid voormalige zeedijken: Wetterskip Fryslân en de provincie Fryslân gaan op basis van de gegevens die gebruikt worden voor de nieuwe normering primaire waterkeringen, na of het beleid voormalige zeedijken aangepast moet worden. De uitkomst hiervan wordt vastgelegd in de provinciale Omgevingsvisie (2018).	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
3	Regionale waterkeringen langs de Friese boezem	1. Leidraad risicogericht ontwerpen: In 2016 wordt de technische leidraad voor het ontwerpen van regionale boezemwaterkeringen geactualiseerd op basis van de nieuwste technische inzichten. Tevens wordt het risicogericht toepassen van de toeslagen bij de kadeverbetering in de leidraad geïntroduceerd.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		2. Derde veiligheidstoetsing Regionale Waterkeringen (2016-2021): In deze periodieke toetsing gaat het waterschap na of de regionale waterkeringen nog voldoen aan de provinciale norm.	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
		3. Uitvoeren Herstelprogramma Oevers en Kaden: De voortgang van het Herstelprogramma Oevers en Kaden bewaken. Het programma wordt herzien op basis van de resultaten van de tweede toetsing regionale boezemwaterkeringen en risicogericht ontwerpen.	Ja	W1	-	-
4	Lokale waterkeringen	1. Uitvoeren beleid lokale waterkeringen: Wetterskip Fryslân verbetert de opgave voor de huidige lokale waterkeringen en voert de inspectie en de hoogtetoetsing uit.	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
5	Buitendijkse gebieden	1. Verantwoordelijkheden voor de kaden in de buitendijkse gebieden verduidelijken: Samen met de provincie Fryslân en de betrokken gemeenten bepaalt Wetterskip Fryslân de verantwoordelijkheden voor kaden in het buitendijks gebied in het IJsselmeer en de te realiseren buitendijkse kaden bij het gemaal Vijfhuizen.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
6	Instandhouding	1. Evaluatie en actualisatie beheersvisie waterkeringen: Wetterskip Fryslân neemt het nieuwe waterveiligheidsbeleid voor primaire waterkeringen, het risicogericht ontwerpen voor regionale waterkeringen en het beleid voor lokale waterkeringen op in de beheersvisie waterkeringen. Daarnaast gaan we na of de beheersvisie waterkeringen op andere onderdelen aanpassing behoeft.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking

7	Waterbeheer onder normale omstandigheden	1. Wetterskip Fryslân actualiseert in 2018 het peilbesluit voor de boezem en operationeel peilbeheer.	Ja	V6	-	
		2. Voor de boezem wordt een beheervisie opgesteld. Daarin legt het waterschap het beleid en de uitgangspunten voor de inrichting en het beheer en onderhoud van de boezem (wateren, oevers en kunstwerken) vast. We houden daarbij rekening met de verschillende functies van de boezem. In de beheervisie worden de actuele beleidsbeslissingen meegenomen. Wetterskip Fryslân stemt zowel de beheervisie als het peilbesluit af met de boezemvisie, die de provincie Fryslân in samenwerking met het waterschap opstelt.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		3. Ook voor de deelsystemen wordt een beheervisie opgesteld. Hierin legt het waterschap het beleid en de uitgangspunten voor de inrichting en beheer en onderhoud van de polders en vrij afwaterende gebieden vast.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		4. Wetterskip Fryslân neemt maatregelen in gebieden waar de huidige streefpeilen afwijken van de gewenste situatie of waar de inrichting moet worden verbeterd. Nieuwe ontwikkelingen die voortkomen uit de Veenweidevisie, Toekomstbestendig Waterbeheer en opgaven uit het Waterbeheerplan worden meegenomen in de uitvoering. Wetterskip Fryslân prioriteert de maatregelen uit de Watergebiedsplannen in een uitvoeringsprogramma en heeft daarbij aandacht voor de financiële haalbaarheid. Voor de gebieden waar het huidige streefpeil niet overeenkomt met de gewenste situatie stelt het waterschap nieuwe peilbesluiten op.	Ja	V7, V8	-	
		5. In het Veenweidegebied voert Wetterskip Fryslân samen met de provincie Fryslân en agrariërs proeven uit met het toepassen van onderwaterdrainage en natte teelten (paludicultuur).	Nee	-	3	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
		6. Voor de gebieden die in de Veenweidevisie zijn aangewezen als pilotgebieden, stelt het waterschap inrichtings- en beheerplannen en peilbesluiten op. De plannen zijn gericht op maatregelen die ook op lange termijn leiden tot behoud van de veengronden. Overal waar het veen dikker is dan 80 centimeter, geldt een maximale drooglegging van 90 centimeter, maar in de pilotgebieden zal sprake zijn van een geringere drooglegging.	Nee	-	3	Nog geen ruimtelijke uitwerking van pilots
8	Waterbeheer onder extreem natte omstandigheden	1. Anticiperend peilbeheer wordt meegenomen in de actualisatie van peilbesluit en het operationele peilbeheer van de Friese boezem. Daarbij worden de verschillende functies van de boezem in acht genomen.	Ja	V6	-	
		2. Met provincie en natuurbeheerders worden afspraken gemaakt over de inrichting van natuurgebieden voor waterberging. Tevens wordt een aantal natuurgebieden reeds als waterbergingsgebied ingericht. Samen met provincie en de natuurbeheerders is een toetsing uitgevoerd op de geschiktheid van deze gebieden voor waterberging gezien de bestaande natuurdoelstellingen. Circa 3500 ha aan natuurgebieden is geschikt voor waterberging, waarbij de natuurdoelstellingen zijn geborgd. Een deel van de natuurgebieden zal in de planperiode worden ingericht.	Ja	V3	-	
		3. In integrale projecten realiseert Wetterskip Fryslân samen met haar partners boezemuitbreiding.	Ja	V2	-	
		4. In de deelsystemen waar de kans op wateroverlast groter is dan acceptabel gevonden wordt, werkt het waterschap aan extra waterberging. In de watersystemen waar de huidige situatie beter is dan de norm wordt die situatie zoveel mogelijk behouden door (extra) waterberging te realiseren.	Ja	V1	-	
		5. Het waterschap onderzoekt in de vrij afwaterende gebieden de mogelijkheden voor het vasthouden van water om daarmee wateroverlast benedenstrooms tegen te gaan. In de planperiode nemen we maatregelen om water vast te houden.	Ja	V9	-	
		6. Samen met gemeenten werkt het waterschap aan het verbeteren van de waterhuishouding in bebouwde gebieden. Daarbij geven we invulling aan de afspraken die in het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie over de Wateractieve stad zijn gemaakt.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		7. In 2018 evalueert Wetterskip Fryslân het Veiligheidsplan en wordt gekeken naar de voortgang van maatregelen. In 2021 wordt het Veiligheidsplan herijkt.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
9	Waterbeheer onder extreem droge omstandigheden	1. Wetterskip Fryslân onderzoekt de mogelijkheden om in het noordelijke kleigebied de benodigde hoeveelheid doorspoelwater voor verziltingsbestrijding te beperken. Hiervoor wordt het pilotproject Spaarwater uitgevoerd.	Nee	-	3	Nog geen ruimtelijke uitwerking van pilots
		2. Het waterschap treft maatregelen om de vrij afwaterende gebieden minder gevoelig te maken voor droogte. Waar mogelijk passen we de inrichting van bovenlopen en kleinere watergangen van de watersystemen aan, gericht op het vasthouden van water. Ook het operationeel peilbeheer in deze watersystemen passen we daarop aan.	Nee	-	3	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		3. In het kader van de Wateractieve Stad onderzoeken Wetterskip Fryslân en de gemeenten wat de mogelijkheden zijn om droogteschade en extreme hitte in bebouwde gebieden te voorkomen.	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
		4. Samen met de provincie stelt het waterschap het voorzieningenniveau voor zoetwater op.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
10	Grondwaterbeheer	1. Het bevorderen van de grondwateraanvulling vraagt de komende jaren om maatregelen die gericht zijn op meer waterconservering in de beekdalen, bovenlopen en haarvaten van de vrij afwaterende watersystemen (zandgebied) in het oostelijk deel van de provincie Fryslân.	Ja	V9	-	
		2. De provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân doen onderzoek naar de balans tussen de winning voor industriewater en drinkwater, om te voorkomen dat hoogwaardig grondwater gebruikt wordt voor laagwaardige toepassingen als koeling.	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
		3. Het waterschap richt het peilbeleid op de Waddeneilanden, naast het bedienen van de functies, ook op het vergroten van de voorraad zoet grondwater. Zo zorgen we ervoor dat de natuur niet (verder) verdroogt en dat we voldoende drinkwater kunnen blijven winnen.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		4. De provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân onderzoeken welke instrumenten (zoals het beleid ten aanzien van grondwateronttrekkingen) aangepast of ontwikkeld kunnen worden om het instandhouden en versterken van de strategische grondwaterreserves te bevorderen.	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen
11	Instandhouding watersystemen	1. Wetterskip Fryslân legt de onderhoudsprofielen voor E- en F vaarwegen vast in de legger en past het baggeronderhoudsprogramma hierop aan. Daarbij wordt gemiddelde baggercyclus van 12 jaar gehanteerd. Voor de brede watergangen is de gemiddelde baggercyclus 24 jaar. De baggercyclus van vaarwegen en andere kritische watergangen bepalen we op basis van monitoring.	Nee	-	2	Geen effect verwacht in planperiode

		2. Voor het onderhoud van de boezem en deelsystemen worden onderhoudsplannen opgesteld c.q. geactualiseerd. We voeren assetmanagement in, in het beheer en onderhoud van waterlopen en kunstwerken.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		3. Het waterschap maakt afspraken met gemeenten over het uitvoeren van baggerwerkzaamheden in de bebouwde gebieden.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
12	Waterkwaliteit in het watersysteem	1. Evalueren doelen KRW-waterlichamen: In de planperiode 2016-2021 wil Wetterskip Fryslân kennis opdoen over de haalbaarheid van de doelen na uitvoering van de geplande maatregelen. De doelen kunnen dan (eventueel) worden aangepast. Dit gebeurt in samenspraak met de provincie Fryslân. Deze stelt de aangepaste doelen vast.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		2. Vaststellen doelen voor overige wateren: Overige wateren zijn wateren buiten de grote KRW-waterlichamen. Met een landelijke, op de KRW gebaseerde methode stelt de provincie Fryslân de doelen voor overige wateren vast. In de planperiode zal het waterschap de provincie adviseren over de te stellen doelen in overige wateren. Hierbij zullen we, met het oog op beperking van de benodigde monitoringsinspanning, aandacht geven aan het detailniveau waarop de doelen worden vastgesteld.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		3. Natuurvriendelijk inrichten watersysteem: In de planperiode voert Wetterskip Fryslân de inrichtingsmaatregelen uit die zijn opgenomen in de KRW-factsheets per waterlichaam en samengevat in de KRWBeslisnota.	Ja	S1		
		4. Actualiseren beleid en uitvoering maatregelen ten aanzien van vis: Het beleid ten aanzien van vis staat in de beleidsnota Ecologie en Vis en werkt door in de Keur van Wetterskip Fryslân. Het Rijk past de Visserijwet aan. Als het nodig is, past het waterschap haar beleid in de periode 2016-2021 daarop aan. Binnen het programma 'Ruim baan voor vissen' worden de belangrijkste migratieknelpunten opgelost. Een belangrijk project is de realisatie van het gemaal Vijfhuizen, waarmee een nieuwe overgang tussen zout en zoet water wordt gemaakt. In de planperiode zal Wetterskip Fryslân nader bepalen in hoeverre kunstwerken één- of tweezijdig passeerbaar moeten zijn voor vis, of er nog resterende belangrijke knelpunten voor vismigratie zijn, hoe de (te) hoge brasemstand zich ontwikkelt en of een pilot met visstand beheer (wegvangen brasem) een effectieve maatregel is.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		5. Natuurvriendelijk onderhouden watergangen: In de planperiode breidt het waterschap het aantal watergangen dat natuurvriendelijk wordt onderhouden uit. Bij natuurvriendelijk onderhoud wordt minder vaak onderhoud gepleegd en blijft een deel van de planten op de oever en in het water staan. De inrichting en het onderhoud van de watergangen is afgestemd op de functie van het water.	Ja	S1		
		6. Terugdringen landbouwemissies: In de planperiode zet het waterschap in op een voorspoedige samenwerking met de landbouwsector om de uitvoering van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer te faciliteren.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		7. Uitvoeren Convenant Erfafspoeling: Om het aantal emissies veroorzaakt door erfafspoeling van agrarische bedrijven in de planperiode met 80% te verlagen, worden de afspraken uit het convenant geconcretiseerd en uitgevoerd. Wetterskip Fryslân ondersteunt de uitvoering van het convenant actief bij de uitvoering van zijn reguliere taken. Op het gebied van de watertoets, toezicht houden en communicatie zal het waterschap zich extra inzetten voor dit onderwerp.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		8. Uitvoeren waterbodemsaneringen: Onder de Wet bodembescherming zijn zeven locaties beoordeeld als locaties met ecologische risico's en verspreidingsrisico's. Deze zullen in de planperiode gesaneerd worden. Voorwaarde hierbij is dat er voldoende financiering vanuit het Rijk beschikbaar moet zijn.	Nee	-	1	Maatregel zonder financiering
		9. Invasieve exoten beheersen: Om de aanwezigheid van de Grote Waternavel in de Friese wateren beheersbaar te houden, moet de plant duurzaam bestreden worden in de watersystemen, zowel in hoofdwatergangen als in de overige sloten.	Nee	-	4	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
13	Kwaliteit zwemwateren	1. Actualiseren zwemwaterprofielen: Wetterskip Fryslân zal in de planperiode de zwemwaterprofielen waarvoor dat nodig is actualiseren. We beginnen met de locaties met de minst goede beoordeling.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		2. Uitvoeren maatregelen zwemwateren: Het waterschap heeft de regie voor het uitvoeren van de maatregelen uit de zwemwaterprofielen. Het gaat hierbij om maatregelen als onderzoek, communicatie en watersysteemmaatregelen.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
14	Waterketen	1. Samenwerken binnen het Fries bestuursakkoord waterketen (FBWK): In de planperiode wordt de samenwerking binnen het FBWK voortgezet. Binnen het FBWK 2.0 zullen hiervoor concrete maatregelen worden opgenomen.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		2. Evalueren en actualiseren Integraal Zuiveringsplan (IZP): In 2018 wordt het IZP geëvalueerd en, waar nodig, geactualiseerd. Wetterskip Fryslân zal nagaan of ze haar doelstellingen kan bereiken door te werken volgens de uitgangspunten van het IZP, of dat hiervoor aanpassingen nodig zijn.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		3. Realiseren nieuwe slibverwerking: In de planperiode werkt Wetterskip Fryslân een duurzame slibverwerking uit. Hierin nemen we de ambities ten aanzien van energie en het terugwinnen van grondstoffen uit afvalwater, zoals fosfaat en cellulose, mee. De exacte uitwerking is afhankelijk van de onderzoeken die plaatsvinden. De vervanging of optimalisatie van de slibverwerking in Heerenveen vindt in de planperiode plaats. Hoe dit gebeurt, is afhankelijk van de resultaten van lopende onderzoeken en de marktontwikkelingen op het gebied van de slibeindverwerking. Dit is een belangrijke stap in de uitvoering van de slibstrategie.	Nee	-	Anders	Valt onder aparte MER-beoordeling
		4. Verbeteren beheersing van processen: De complexiteit van nieuwe zuiveringsprocessen neemt steeds verder toe. Wetterskip Fryslân zet in op een toekomstbestendige inrichting van het zuiveringsbeheer. Een maatregel hierbij is de ontwikkeling van een geavanceerder aansturing van de waterzuiveringsinstallaties. Daarnaast verbeteren we de mogelijkheden voor het ontwikkelen en delen van kennis van de afvalwaterketen en het beheer hiervan. Hiervoor werkt het waterschap samen met gemeenten.	Nee	-	1	Beleidsmaatregel of -voornemen zonder ruimtelijke uitwerking
		5. Ontwikkelen nieuwe zuiveringstechnieken: Voor het behalen van de doelen in de waterketen bieden nieuwe technieken perspectief. Wetterskip Fryslân levert een bijdrage aan de ontwikkeling van deze technieken door innovatieprojecten uit te voeren, innovaties te faciliteren en nieuwe technieken toe te passen. De samenwerking met Water Alliance levert een bijdrage aan het implementeren van innovaties via het bedrijfsleven. Met de Noordelijke waterschappen en Waterbedrijven werkt Wetterskip Fryslân samen in een jaarlijks vast te stellen onderzoeksprogramma. Samen met deze partners neemt het waterschap deel aan het onderzoeksprogramma van Wetusus.	Nee	-	1	Onderzoek of toetsing, gevolgen zijn nog niet vast te stellen

BIJLAGE D: Definitieve Toetsingsadvies Commissie MER

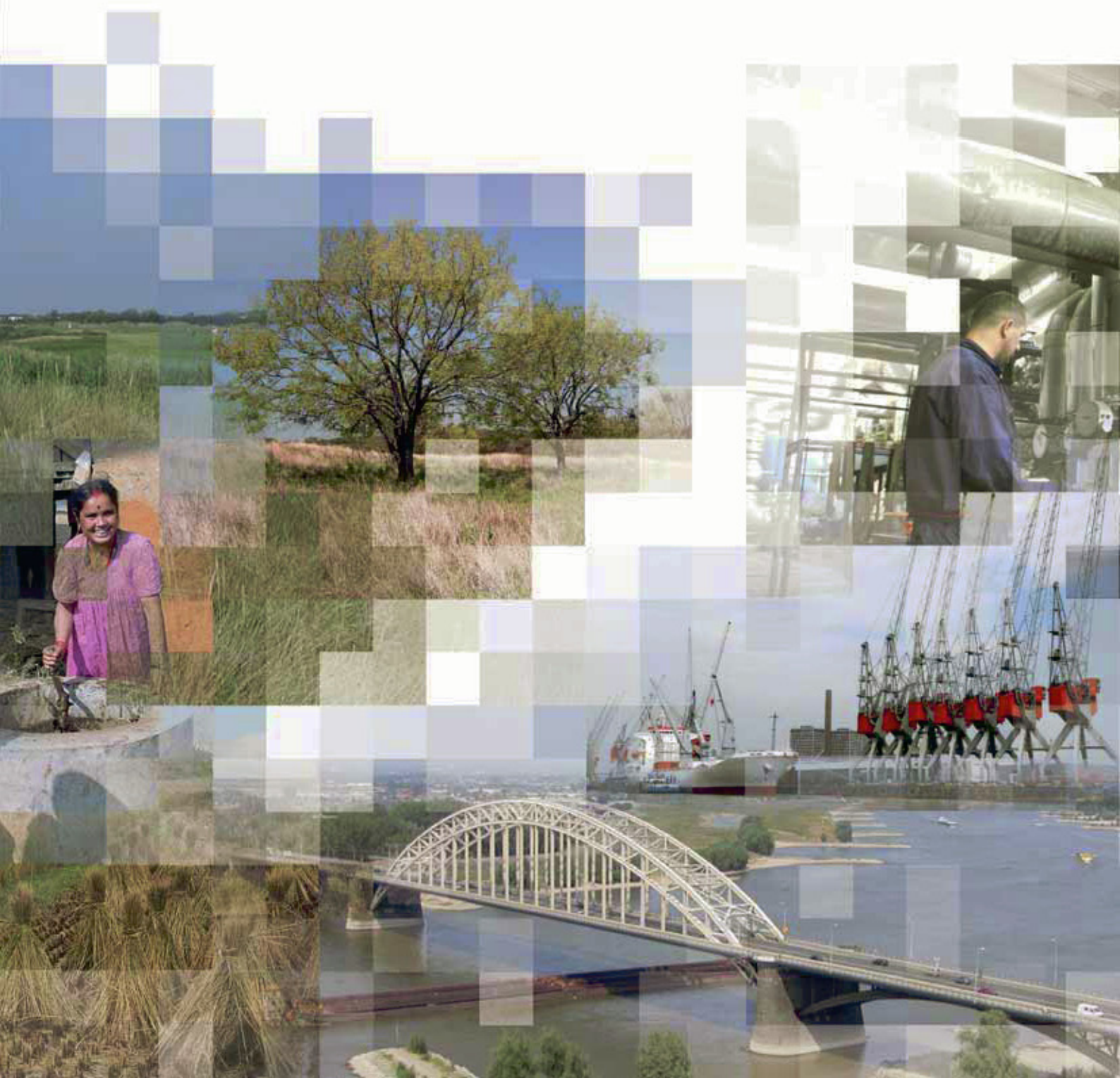

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Friese Waterplannen 2016–2021

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

12 november 2015 / rapportnummer 3009

1. Oordeel over het milieueffectrapport (MER)

De Provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân gaan de waterplannen voor de periode 2016–2021 vernieuwen. Het gaat om het vierde Waterhuishoudingsplan respectievelijk het derde Waterbeheerplan. De hoofddoelstelling van de plannen is waterveiligheid, voldoende water en schoon water. De te nemen maatregelen zijn uitgewerkt op die thema's. De waterplannen geven richting aan het milieu en waterbeleid van de provincie en het waterschap en zijn mogelijk kaderstellend voor m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten en hebben mogelijke gevolgen voor Natura 2000-gebieden. In dit advies spreekt de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna 'de Commissie'¹) zich uit over de juistheid en de volledigheid van het MER.

De Provincie Fryslân en het Wetterskip Fryslân hebben het plan-MER Friese Waterplannen (hierna: het MER) opgesteld voor beide plannen tezamen. Het MER brengt de milieueffecten van (een deel van) de maatregelen uit beide plannen in beeld. Deze informatie is waardevol voor de besluitvorming over de plannen. Het MER beschrijft geen alternatieven voor de maatregelen. De keuze voor de maatregelen is in een eerder stadium op basis van gebiedsprocessen tot stand gekomen.

De Commissie signaleert bij de toetsing van het MER een aantal tekortkomingen. Zij acht het opheffen ervan essentieel voor het volwaardig meewegen van het milieubelang bij de besluitvorming over de waterplannen voor de periode 2016–2021. De tekortkomingen betreffen het volgende:

- de beschrijving van de referentiesituatie en doelstellingen is onvoldoende helder, waardoor onduidelijk is ten opzichte van welke situatie de milieueffecten in het MER zijn bepaald en in hoeverre gestelde doelen bereikt kunnen worden;
- de motivering voor de gekozen maatregelen en de samenhang daartussen blijkt niet duidelijk uit het MER. Verder zijn niet alle maatregelen uit de waterplannen beoordeeld op hun milieueffecten, zodat een totaalbeeld hiervan ontbreekt;
- de beoordelingsmethodieken en -criteria voor oppervlaktewater zijn niet inzichtelijk gemaakt, zodat de effecten daarvan niet navolgbaar zijn;
- uit de Passende beoordeling blijkt dat significant nadelige effecten op Natura 2000-gebieden niet uit te sluiten zijn. Hoewel mitigerende maatregelen zijn beschreven is onvoldoende aannemelijk gemaakt dat deze effectief en realistisch zijn.

De Commissie adviseert om eerst een aanvulling op het MER op te stellen en pas daarna een besluit te nemen.

---

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Projectstukken, voor zover digitaal beschikbaar, vindt u door op www.commissiemer.nl projectnummer 3009 in te vullen in het zoekvak.

2. Gesignaleerde tekortkomingen

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe en doet zij aanbevelingen voor de op te stellen aanvulling. Deze aanbevelingen zijn opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Commissie is het uitvoeren ervan essentieel om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming.

2.1 Referentiesituatie en Doelstellingen

Gelet op de omvang van het plangebied en het abstractieniveau van de plannen, ligt het voor de hand dat het MER een globaal karakter heeft. Om een goede vergelijking van alternatieven mogelijk te maken dient het MER echter wel een referentiesituatie te beschrijven, te weten een concrete beschrijving van de huidige situatie, de autonome ontwikkelingen (o.a. uitvoering bestaande plannen) en eventuele knelpunten in het Friese watersysteem. Dergelijke informatie is gedeeltelijk beschikbaar in de vorm van de Tussenbalans Friese Waterplannen 2010–2015 uit 2013, KRW-factsheets en de beleidsplannen zelf². Het MER gaat hier in hoofdstuk 5 slechts beperkt op in. Hierbij ontbreekt toetsing aan ‘harde’ geldende normen (o.a. NBW-toetsing, KRW-doelen). Daarmee ontbreekt een duidelijke referentiesituatie ten opzichte waarvan de milieueffecten van de maatregelen kunnen worden beschreven.³

De (beleids)doelstellingen van de waterplannen zijn op een vrij hoog abstractieniveau beschreven. Daarnaast zijn indicatoren benoemd, waarmee de mate van doelrealisatie in beeld kan worden gebracht. In het MER ontbreekt een overzicht van de mate van doelrealisatie bij de start van de planperiode (uitgangssituatie) en het einde van de planperiode (beoogde resultaat waterplannen). Hiermee ontbreekt het inzicht in de te verwachten doelrealisatie van de geprogrammeerde maatregelen. Met andere woorden: in welke mate zijn na uitvoering van de plannen knelpunten in het Friese watersysteem verminderd en zijn doelstellingen gerealiseerd? Zonder beeld van de mate van doelrealisatie kunnen maatregelen en hun milieueffecten niet op waarde worden beoordeeld.

In de waterplannen zijn maatregelen opgenomen ten behoeve van het behalen van de KRW-doelstellingen in 2027. In de KRW-factsheets zijn de karakteristieken van de waterlichamen en de huidige toestand in detail beschreven. In het MER wordt geconstateerd dat geen enkel waterlichaam in Friesland op dit moment (bij start planperiode) voldoet aan de KRW-doelen. Een integrale analyse van de huidige waterkwaliteit, trends, knelpunten en mate van doelrealisatie ontbreekt in het MER. Het MER biedt daarmee weinig aanknopingspunten voor de discussie over de inzet op extra inspanningen, dan wel continuering van het huidige beleid en eventueel inzet op ‘doelverlaging’.

De Commissie adviseert in een aanvulling op het MER een duidelijke referentiesituatie te beschrijven en aan te geven in hoeverre de geldende doelstellingen met de plannen gerealiseerd zijn/worden (o.a. NBW-toetsing, KRW-doelen, veiligheidsnormen).

² In het Integrale Watersysteemrapportage van 2012 wordt op blz. 7 vermeld dat in de planperiode van zes jaar tweemaal een IWSR opgesteld wordt; een IWSR van 2014 heeft de Commissie niet gevonden.

³ Indien de periode voor sommige van de te realiseren doelen verder in de tijd is gelegen dan 2021, kunnen voor die doelen tussentijdse beleidsdoelen geformuleerd worden.

2.2 Voornemen en alternatieven

2.2.1 Keuze alternatieven/maatregelen

In het MER wordt aangegeven dat de elf onderzochte maatregelen een voortzetting zijn van de voorgaande waterplannen en dat de keuze voor de maatregelen reeds in het kader van afgerond beleid heeft plaatsgevonden⁴, zoals bijvoorbeeld in de KRW-gebiedsprocessen, het Veiligheidsplan, de Veenweidevisie, het Deltaprogramma of watergebiedsplannen. In het MER ontbreekt een beschrijving van de afwegingen, randvoorwaarden en/of uitgangspunten die zijn gebruikt om tot deze keuze van maatregelen te komen.

Mogelijk zijn daardoor relevante redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven niet onderzocht.

In het voornemen kan spanning tussen landbouw en natuur optreden. Uit het ontwerp waterprogramma van Wetterskip Fryslân blijkt dat als het gaat om voldoende water (peilbeheer) voor de landbouwfunctie in de deelsystemen (polders), 93% doelrealisatie wordt gerealiseerd. Voor de functie natuur is dat slechts 47%. Het plan-MER biedt de mogelijkheid bij uitstek om de verhouding in doelrealisatie tussen landbouw en natuur in beeld te brengen en oplossingsrichtingen af te wegen, zodat het onderdeel kan zijn van de besluitvorming over de waterplannen.

Ook voor de maatregel 'waterberging' is de verhouding tussen de functies landbouw en natuur relevant vanwege de keuze om waterberging in het boezemsysteem te concentreren in natuurgebieden. Het plan-MER zou de onderbouwing van deze keuze kunnen geven, die nu ontbreekt.

Ook ten aanzien van drinkwaterwinning geldt dat vooraf impliciet beleidskeuzes gemaakt zijn die niet navolgbaar uit het MER blijken. Uit de ontwerp waterplannen blijkt dat in de toekomst de vraag naar betrouwbaar drinkwater het aanbod zal overstijgen vanwege de toenemende vraag, maar ook vanwege het verzilten van enkele winlocaties en het reduceren van winningen als gevolg van droogteschade. Uit het MER wordt niet duidelijk of en op welke wijze hiermee wordt omgegaan, bijvoorbeeld in hoeverre het oppervlaktewater (Ijsselmeer) een alternatieve bron zou kunnen zijn voor de drinkwatervoorziening in plaats van grondwater in de provincie.

De Commissie adviseert in een aanvulling op het MER de keuze voor de in beschouwing genomen set van maatregelen te onderbouwen en het ontbreken van alternatieven nader te motiveren.

---

⁴ Zie pagina 3 van het plan-MER.

2.2.2 Integrale beschouwing maatregelen

Uit het MER zou moeten blijken hoe de samenhang tussen de voorgestelde maatregelen is en wat de integrale effecten zijn als alle maatregelen uitgevoerd worden. Juist bij de vaststelling van het integrale pakket maatregelen, is de samenhang tussen de te nemen maatregelen van belang, onder andere omdat de maatregelen onderling kunnen interfereren.⁵

In het MER wordt gesteld dat niet alle maatregelen uit de waterplannen in het MER beschreven zijn⁶. Maatregelen waarvoor nog niet bekend is waar ze worden uitgevoerd, komen niet terug in het MER. Het feit dat locaties nog niet bekend zijn wil echter niet zeggen dat maatregelen geen (cumulatieve) milieueffecten kunnen hebben. Op basis van een (globale) beoordeling van effecten van deze maatregelen kunnen bijvoorbeeld keuzes worden gemaakt om deze op bepaalde locaties wel of niet (onder voorwaarden) toe te staan.

Hierdoor biedt het MER geen inzicht in de totale (maximale) effecten van alle maatregelen uit de waterplannen, inclusief de onderlinge samenhang daartussen.

De Commissie adviseert in een aanvulling alle voor het milieu relevante maatregelen die in de waterplannen zijn opgenomen te beschrijven – inclusief de samenhang daartussen – en in de milieueffectbeoordeling mee te nemen.

2.3 Effecten

In de beoordelingsmethodiek van de milieueffecten is voor het thema water het criterium oppervlaktewater benoemd. Hierbij is geen onderscheid gemaakt tussen het boezemsysteem en de verschillende deelsystemen (polders). De verschillende scores op het deelaspect water bij verschillende maatregelen kan daarmee voor de lezer als verwarrend worden ervaren. Ook zijn de relatief 'harde' normen die gelden voor het oppervlaktewater niet gekoppeld aan de beoordelingsmethodiek (NBW-normen, KRW-doelen).

Bij de maatregel 'samenvoegen peilvakken' wordt de verhoogde stuurbaarheid van het watersysteem niet als voordeel benoemd voor de oppervlaktewaterberging. Dit terwijl veel wateroverlast in veengebieden in de voorbije jaren, bijvoorbeeld in Zeevang en Kockengen, juist mede het gevolg zijn van versnippering in peilvakken/ particuliere onderbemalingen.

Bij de maatregelen aan veenbodems zijn de waterkwaliteitseffecten van de (verminderde) afbraak van het veen niet in de effectvoorspelling betrokken.

Bij de effectvoorspelling voor maatregelen V7 (Hanteren drooglegging van 90 cm in veengronden en klei-op-veengronden) en V8 (Toepassen van hogere zomerpeilen in veenweidegebieden > 80 cm) zijn ook de effectmechanismen niet navolgbaar. Uit het MER kan niet opgemaakt worden wat deze maatregelen precies behelzen en wat de consequenties daarvan

---

⁵ Zo kan het opzetten van het zomerpeil in veenweidepolders leiden tot waterkwaliteitseffecten. Het vasthouden van meer water in vrij afwaterende gebieden kan bemoeilijkt worden door de toenemende drinkwatervraag, waarvoor geen maatregel uitgewerkt is.

⁶ Zie introductiepagina i van het plan-MER.

zijn, zodat niet na te gaan is of de milieueffecten juist zijn ingeschat. Denkbaar is bijvoorbeeld dat de instroom van gebiedsvreemd water weer negatieve effecten op de KRW-doelen heeft.

De Commissie adviseert in een aanvulling op het MER de beoordelingsmethodieken en criteria voor oppervlaktewater inzichtelijk te maken.

2.4 Passende beoordeling

In haar advies over het MER en de aanvulling⁷ voor de waterplannen voor de periode 2010–2015 sprak de Commissie de verwachting uit dat de voorziene maatregelen in de planperiode niet voldoen aan de watercondities voor ‘sense of urgency gebieden’⁸. Dit betekende dat binnen de planperiode mogelijk aanvullende maatregelen of heroverweging van de keuze voor een vast boezempeil nodig zouden zijn.

De Commissie constateert op basis van de huidige waterplannen dat de heroverweging van het boezempeil heeft geleid tot een nog iets onnatuurlijker, anticiperend, peilverloop. In de Passende beoordeling wordt geconcludeerd dat significante negatieve effecten niet kunnen worden uitgesloten en dat maatregelen nodig zijn om die effecten te voorkomen of mitigeren.⁹

Het MER en de Passende beoordeling maken duidelijk dat er in twee gebieden, namelijk Merengebied en Alde Feanen, maatregelen zijn gevonden die deze mogelijk significante negatieve effecten kunnen verzachten. Op basis van onderzoek in twee gebieden kunnen echter geen algemene en absolute conclusies getrokken worden voor alle Natura 2000-gebieden.

Daarnaast is niet duidelijk of de genoemde mitigerende maatregelen al effectief gebleken zijn nu monitoringsresultaten ontbreken. De IWSR en Tussenbalans geven aan dat veel natuurgerichte watermaatregelen te duur of afhankelijk van derden zijn. Natuurgerichte maatregelen vormen onderdeel van verdrogingsbestrijding. Deze richt zich volgens de waterplannen op een kwart (1500 ha) van de verdroogde Natura 2000-gebieden.

Om deze redenen is onvoldoende aannemelijk dat de maatregelen daadwerkelijk uitgevoerd zullen worden en of de maatregelen effectief zijn. Voor de overige vier Natura 2000-gebieden die in open verbinding met de boezem staan, worden maatregelen noch effecten besproken.

---

⁷ In het toetsingsadvies over de aanvulling d.d. 23 november 2009, nr. 2027–118, blz. 4 wordt geconcludeerd: ‘ Uit de passende beoordeling en de ‘antwoordnota’ blijkt dat op basis van monitoring zal worden nagegaan of de geplande mitigerende maatregelen voldoende effectief zijn en dat anders ‘extra maatregelen’ genomen zullen worden. Dit komt aan de orde bij vaststelling van de Beheerplannen Natura 2000.’

⁸ Dit zijn Natura2000 gebieden met een acuut verdrogingsprobleem, dat bij voorkeur voor 2013 zou moeten zijn opgeheven.

⁹ De beoordeling van de betreffende maatregelen V7 en V8 in de Passende beoordeling is dat de verdroging van natuur afneemt door (kleine) aanpassingen van de drooglegging in veenpercelen. Aangezien er sprake is van een onderliggende trend van bodemdaling, tot bijna 2 cm per jaar, is het echter maar de vraag of waterpeilen in absolute zin omhoog gaan (ten opzichte van N.A.P.). De conclusie dat de verdroging van natuurgebieden hierdoor vermindert, lijkt de Commissie daarom aanvechtbaar.

Op basis van het MER en de Passende beoordeling kan om bovengenoemde redenen niet uitgesloten worden dat significant nadelige effecten op Natura 2000-gebieden zullen optreden als gevolg van de waterplannen.

De Commissie adviseert in een aanvulling op het MER en de Passende beoordeling aannemelijk te maken dat mitigerende maatregelen effectief en uitvoerbaar zijn en dat significant nadelige effecten als gevolg van de waterplannen daarom zijn uit te sluiten in de Natura 2000-gebieden.

3. Aandachtspunten voor het vervolgtraject

De Commissie wil met onderstaande aanbevelingen een bijdrage leveren aan de kwaliteit van de verdere besluitvorming. De opmerkingen in dit hoofdstuk hebben geen betrekking op essentiële tekortkomingen.

3.1 Monitoring

Tijdens het locatiebezoek is gebleken dat bestuurlijk gekozen is voor het uitvoeren van de maatregelen zoveel mogelijk in consensus met belanghebbenden. Mede omdat deze werkwijze niet voor iedereen transparant is, en het niet duidelijk is in hoeverre bijvoorbeeld extra maatregelen noodzakelijk zijn, beveelt de Commissie aan de twee- of driejaarlijkse Tussenbalans of IWSR voort te zetten en deze te toetsen aan de doelen van de zesjaren plannen.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing MER

Initiatiefnemer: Provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân

Bevoegd gezag: Provinciale Staten van de provincie Fryslân

Besluit: vaststellen 4^e Waterhuishoudingsplan en Waterbeheerplan 2016–2021

Categorie Besluit m.e.r.:

plan-m.e.r. vanwege kaderstelling voor categorie mogelijk C15.1, C19.2, D19;
plan-m.e.r. vanwege passende beoordeling

Activiteit:

De Provincie Fryslân en het Wetterskip Fryslân werken gezamenlijk aan een nieuw waterhuishoudingsplan respectievelijk waterbeheersplan voor de periode 2016–2021.

Bijzonderheden:

Het plan-MER over de voorgaande periode is eveneens aan de Commissie voorgelegd (projectnummer 2027).

Procedurele gegevens:

aanvraag toetsingsadvies bij de Commissie m.e.r.: 3 september 2015
toetsingsadvies uitgebracht: 12 november 2015

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

drs. G.B. Dekker

drs. A. van Leerdam

drs. J.G.M. van Rhijn (voorzitter)

ir. M.L. Verspui

mr. drs. A. Wagenmakers (werkgroepsecretaris)

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing gaat de Commissie na of het MER voldoende juiste informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen in het besluit. De Commissie gaat bij het toetsen uit van de wettelijke eisen voor de inhoud van een MER, zoals aangegeven in artikel 7.7 dan wel 7.23 van de Wet milieubeheer, en van eventuele documenten over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Indien informatie ontbreekt, onvolledig of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij dit een essentiële tekortkoming vindt. Daarvan is sprake als aanvullende informatie in de ogen van de Commissie kan leiden tot andere afwegingen. In die gevallen adviseert de Commissie de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te stellen, vóór het besluit wordt genomen. Opmerkingen over niet-essentiële tekortkomingen in het

MER worden in het toetsingsadvies opgenomen voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. De Commissie richt zich in het advies dus op hoofdzaken die van belang zijn voor de besluitvorming en gaat niet in op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Omdat de Commissie niet is geraadpleegd bij de voorbereiding op het MER heeft ze een locatiebezoek afgelegd om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- Plan-MER Friese Waterplannen 4^e Waterhuishoudingsplan en Waterbeheerplan 2016–2021, 24 juni 2015
- Waterbeheerplan 2016–2021 En wat doen we morgen met water? Wetterskip Fryslân
- Ontwerp vierde Waterhuishoudingsplan, oktober 2015
- Tussenbalans Friese Waterplannen 2010–2015, Provincie Fryslân, november 2013
- Feangreidefisy, Provincie Fryslân, 21 januari 2015
- Integrale watersysteemrapportage 2012, Wetterskip Fryslân

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Friese Waterplannen 2016–2021

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

